

Læsebog i Modersmaalet

Den mindre Udgave. 2. Bind

Hartvig Lassen og B. Pauss

1906

INDHOLD

Forord.	5
--------------	---

FØRSTE SKOLETRINS 3DJE AFDELING.

1. Mit hjem.	6
I. Stenen, som frøs.	6
3. Lille Alvide.	10
4. Barnet og ørnen.	13
5. Flugten til Ægypten.	14
6. En seilads.	16
7. En mur.	16
8. Barnet i livsfare.	17
9. Sov sødt, barnlille.	18
10. En underlig recept.	19
11. Et knippe.	19
12. Den tapre helt.	20
13. Det forheksede vand.	20
14. Den skjulte skat.	21
15. Konen med eggene.	22
16. Det store bord.	24
I. Bikkus hjem.	24
18. Den vanskelige lekse.	33
19. Harald og Tora.	35
20. Guldfisken.	36
21. Sommerfuglen.	38
22. Besøget hos fætter Hans.	39
23. Julekveld.	41
24. Spøgelset.	43
25. Snemanden.	43
26. Ekko.	44
27. Stæren i Segringen.	45
28. Væddeløbet imellem haren og pindsvinet.	46
29. Handelskarlens vidner.	48
30. Kjælkebakkevisen.	48
31. Skiløbervise.	49
32. Den taknemmelige søn.	50
33. Ikke kjørende og ikke ridende.	50

34. Ingen hane galer derom.	51
35. Sønnesonnen.	52
36. Mopsen og maanen.	52
37. Bjørnehunden.	52
I. Hvorfor gutten skulde fri.	55
39. Ulvens løfte.	59
40. Prinsessen paa erten.	60
41. Sjøfuglen.	61
42. Mads og Mikkell.	62
43. Lerken og dens unger.	62
I. Spindingen.	63
45. De tre ord.	69
46. Fædrelandssang.	70
47. Dansen i skogen.	72

FØRSTE SKOLETRINS 4DE AFDELING.

48. Den lille Paul og hans hund.	77
49. Androkles.	81
50. De to venner.	83
51. Bjørnejægeren.	84
52. Matrosen og løvinden.	86
53. Sædekornet.	86
54. Det gode og det onde menneske.	87
55. Hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, har I gjort mod mig!	87
56. Træet.	88
57. En hevn.	89
58. Den modige rokkedreier.	89
59. Et godt indfald.	90
60. Det døende barn.	91
61. En erindring.	92
62. En god recept.	92
63. Frihedslyst.	93
64. Den listige kvæker.	94
65. Lille Beate.	95
66. Julesang.	97
67. Luthers brev til sin søn Hans.	98
68. Pilgrimssang.	99
69. Lille-Beate under tornebusken.	99
70. Marit Spillerbakken og bjørnen.	101

71. Julesalme.	103
72. Den flydende ø.	104
73. Larverne.	107
74. Kongesangen.	110
75. Piletrærne og skjæren.	110
76. Smaagutten og bjørnen.	112
77. Haren og froskerne.	117
I. Om elefanten.	120
79. Fridtjov.	125
80. Gamle Hans grenader.	131
81. Sinklarsvisen.	135
82. Allarm. I.	138
83. Hr. Mikkell.	141
84. Allarm. II.	144
85. Rabbi Meir og hans hustru.	148
86. De utaknemmelige børn.	149
87. Altid freidig.	150
88. Et smukt svar.	150
89. Er du lige saa flink som Nikolai?	151
90. Den lille Anna og blaaveisene.	152
91. En vise om Tordenskjold.	156
92. Gaardshanen.	158
93. Hønen.	160
94. Høne og hane.	160
95. Stæren.	161
96. Stæren.	161
97. Den tro hyrdehund.	163
98. Gjøgen.	164
99. Fuglekvidder.	166
100. Skjæren.	166
101. Om ilden.	168
102. Ørnene.	170
103. Smaagutternes nationalsang.	173

Forord.

«Læsebog i modersmaalet», den mindre udgave, andet bind, er bestemt til læsning i tredje skoleaar. Vi har ved den mindre udgave nærmest havt for øie byernes almueskoler og lignende skoler, der har et mindre antal læsetimer end middelskolerne og saaledes ikke brug for en saa stor og altsaa dyr læsebog som disse. Ved valget af læsestykker i de første bind har det nærmest været vor opgave, ikke alene at byde et sundt og vækkende læsestof, men ogsaa at lempe og bearbejde fremstillingen efter barnets alder og udviklingstrin. — I de senere, for viderekomne bestemte bind har vi fornemmelig søgt gennem et udvalg af vor egen litteratur at vække barnets sans og kjærlighed til det hjemlige, til fædrelandets natur, folkets liv og vilkaar saavel som til vort modersmaal. De mange skolemænd og skolens foresatte, hvem vi skylder erkjendtlighed for gode vink og raad, bringer vi herved vor ærbødige og oprigtige tak. Særlig tillader vi os at henvende denne tak til hr. Otto Lund, inspektør ved Kristiania almueskoler, hvis velvillige og sagkyndige bistand vi skylder saa meget.

Kristiania, juni 1887.

Udgiverne.

Det af d'hr. Pauss & Lassen paa vort forlag udgivne læseverk i modersmaalet er:

1. For den høiere skole «Læsebog i modersmaalet» i fire skoletrin: første skoletrin for smaaskolen, andet og tredje for middelskolen, fjerde for gymnasiet.
2. For byernes almueskoler og lignende skoler: «Læsebog i modersmaalet, den mindre udgave» i 6 bind, af hvilke hvert enkelt indeholder læsestof for et skoleaar.
3. For landsskoler med kortere læsetid og dermed ligestillede skoler «Læsebog i modersmaalet for landsskolerne», i 2 dele, hver paa 15 ark.

Ved alle disse tre læsebøger er man gaaet ud fra den forudsætning, at eleverne, før de begynder paa læsebogen, har gennemgaaet abc'en og altsaa kan renlæse.

Forlæggerne.

FØRSTE SKOLETRINS 3DJE AFDELING.

1. Mit hjem.

1

Jeg har et hjem, det er saa godt!
Og var det kun en hytte,
dog ei for noget kongeslot
jeg vilde det bortbytte.

Der har jeg baade far og mor
og mine søskend kjære;
der dækkes dagligen mit bord;
hvad kan jeg mer begjære?

Der redes mig mit leie blødt;
men blir end straa min pude,
jeg der dog sover lige godt,
om end det stormer ude.

Der gaar min leg med søskend
smaa
og mange muntre venner;
kan stundom end lidt strid opstaa,
det fredelig dog ender.

Hav tak o Gud, for gaven kjær;
den kom fra dig, min fader!
Jeg fik det godt: bliv du mig nær!
dit barn du ei forlader!

2. DEN RETFÆRDIGE FIRSKILLING.

I. Stenen, som frøs.

Der var engang en fattig kone, som boede i en ussel hytte langt borte fra bygden. Lidet havde hun at bide og slet intet at brænde, og derfor sendte hun en liden gut, hun havde, tilskogs at sanke ved. Han hoppede og sprang og sprang og hoppede for at holde sig varm; for det var en kold, graa høstdag; og hver gang han havde sanket en kvist eller rod i vedbørdens sin, maatte han slaa armene om hinanden mod skulderbladene; for næverne var røde som tyttebærtuerne, han gik over, af bare kulde. Da han havde faaet vedbørdens fuld og skulde hjem igjen, kom han over en stubbebraate. Der saa han en hvid, kroget sten. «Aa, du stakkars gamle sten, hvor

II bd.

hvid og bleg du er, — du fryser nok fælt!» sagde gutten, han tog trøien af sig og havde paa stenen. Da han nu kom bærende med vedbørdens, spurgte moderen, hvad det skulde betyde, at han gik i skjorteærmerne i høstkulden. Han fortalte da, at han havde seet en gammel, kroget sten, som var ganske hvid og bleg af frost; den havde han givet trøien sin. «Din nar!» sagde konen, «tænker du, stenen fryser? Men om den frøs, saa den skalv, saa er enhver sig selv nærmest. Det koster nok at faa klæder paa dig, om du ikke hænger dem igjen paa stene borti braaterne,» — og saa jagede hun gutten bort igjen efter trøien. Da han kom, der stenen stod, havde den snud sig op fra jorden med den ene kant. «Ja, det er, siden du fik trøien, stakkar!» sagde gutten. Men da han saa lidt bedre paa stenen, stod der et pengeskrin, fuldt af blank sølvmynt, under den. Det er vist stjaalne penge, tænkte gutten; der er ingen, som sætter penge, han har faaet paa en ærlig maade, under stene borti skogen; saa tog han skrinet og bar ned til et tjern tæt ved og slog hele pengehoben udi. Men en firskilling flød ovenpaa vandet. «Ja, den er retfærdig; for det retfærdige synker aldrig,» sagde gutten; han tog firskillingen og gik hjem med den og trøien. Han fortalte moderen, hvordan det var gaaet ham, at stenen havde snud sig, og at han havde fundet et skrin med sølvpenge, som han havde slaaet ud i tjernet, fordi det var stjaalne penge. «Men en firskilling flød ovenpaa, og den tog jeg; for den var retfærdig,» sagde gutten. — «Du er en nar,» sagde moderen, — hun var ganske vred —; «var ikke andet retfærdigt end det, som flyder paa vand, saa var der ikke stor retfærdighed i verden. Men om saa pengene var stjaalne ti gange, saa havde du fundet dem, og enhver er sig selv nærmest. Havde du taget pengene, kunde vi levet godt og vel al vor tid. Men en

tulling er du, og en tulling bli'r du, og nu vil jeg ikke længer gaa her og slæbe og drages med dig. Nu faar du ud at tjene for dit brød.»

II. Gutten i den vide verden.

Gutten maatte da ud i den vide verden og gik baade langt og længe og spurgte efter tjeneste. Men hvor han kom, syntes folkene, han var for liden og for veg, og sagde, de kunde ikke bruge ham til noget. Endelig kom han til en købmand; der fik han være i kjøkkenet og skulde bære ved og vand til kokken. Da han havde været der i lang tid, skulde købmanden engang reise til fremmede land. og saa spurgte han alle tjenerne sine, hvad han skulde købe med sig hjem til hver af dem. Da nu alle havde sagt, hvad de vilde have, kom ogsaa raden til gutten, som bar ved og vand til kokken. Han rakte frem firskillingen sin. «Ja, hvad skal jeg købe for den?» spurgte købmanden; «det bli'r sagtens ikke store handelen.» — «Køb, hvad jeg kan faa for den; den er retfærdig, det ved jeg,» sagde gutten. Det lovede husbonden, og saa seilede han.

III. Hvad købmanden fik for firskillingen.

Da nu købmanden havde losset og ladet i det fremmede land og købt det, han havde lovet tjenerne sine, kom han ned til skibet igjen og skulde til at lægge fra bryggen. Da først kom han ihu, at kokkedrengen havde sendt med ham en firskilling, han skulde købe noget for. Skal jeg nu op i byen igjen for den firskillings skyld? En har da heller ikke andet end ugagn af at tage sligt pak til sig, tænkte købmanden. I det samme kom der en kone gaaende med en pose paa ryggen. «Hvad er det, du har i posen din, mor?» spurgte købmanden. «Aa, det er ikke andet end en kat; jeg har ikke raad at føde den længer, saa har jeg tænkt at kaste den tilsjøs og gjøre det af med den,» svarede konen. — «Gutten sagde jo, at jeg skulde købe, hvad jeg kunde faa for firskillingen,» sagde købmanden ved sig selv, og saa spurgte han konen, om hun vilde have fire skilling for katten sin. Ja, konen var ikke sen om at slaa til, og saa var handelen gjort.

IV. Hvordan katten gjorde nytte.

Da nu købmanden havde seilet et stykke, kom der et grueligt uveir paa ham, med slig en forfærdelig storm, at det ikke var nogen maade, og han drev, og han drev og vidste ikke, hvor det bar hen. Tilsidst kom han til et land, hvor han aldrig havde været før, og der gik han op i byen.

Paa vertshuset, hvor han gik ind, var bordet dækket med et ris til hver, som skulde sidde ved det. Det syntes købmanden var forunderligt; for han kunde ikke skjønne, hvad de skulde med alle risene; men han satte sig og tænkte, at han fik

se vel efter, hvad de andre gjorde med dem, saa kunde han gjøre det efter. Jo, da maden kom paa bordet, fik han nok se, hvad risene var til: da myldrede det frem i tusendvis af mus, og hver, som ved bordet sad, maatte til med sit ris og figte og slaa om sig, og der var ikke andet at høre end det ene klask af riset haardere end det andet. Sommetider traf de hverandre i ansigtet; da maatte de give sig tid til at sige: «om forladelse.» — «Det er et strengt arbeide at spise i dette land,» sagde kjøbmanden. «Men hvorfor holder folk ikke katte her?» — «Katte?» spurgte de; det vidste de ikke hvad var. Saa lod kjøbmanden hente op den katten, han havde købt til kokkedrengen, og da katten kom paa bordet, maatte sagtens alle musene til huls, og folkene havde ikke i mandsminde havt saa god madro. De bad og tryglede nu kjøbmanden, at han maatte sælge dem katten sin. Langt om længe lovede han at overlade den; men et hundrede daler vilde han have for den; det gav de og tak atpaa.

Saa seilede kjøbmanden igjen; men aldrig før var han kommen i rum sjø, saa saa han, katten sad oppe i stormasten, og straks efter blev der en storm og et uveir igjen, endda værre end forrige gang, og han drev og drev, til han kom ind ensteds, hvor han aldrig havde været før. Kjøbmanden gik igjen op i vertshuset, og her var ogsaa bordet dækket med ris; men de var meget større og længere end der, han først var. Og de kunde vel behøves; for her var der endnu flere mus, og alle var de dobbelt saa store som de, han før havde seet.

Saa solgte han igjen katten, og den gang fik han to hundrede for den, og det uden prutning.

Da han havde seilet derfra og var kommen et stykke ud paa havet, sad katten oppe i masten; og straks begyndte uveiret igjen, og langt om længe blev han ogsaa den gang dreven ind til et land, han aldrig før havde været i. Han gik igjen op i vertshuset; der var ogsaa bordet dækket med ris; men hvert ris var halvanden alen langt og saa tykt som en liden lime, og folkene sagde, at det var den værste onn, de havde, at sidde og spise; for her var i tusendtal med store, fæle rotter; det var med nød og neppe de engang imellem kunde faa en bid mad i munden, sligt stræv havde de med at holde rotterne fra sig. Saa maatte katten igjen hentes op fra skibet, og saa fik folkene madro. De bad og bønfuldt nu kjøbmanden, at han endelig maatte sælge dem katten sin; længe sagde han nei; men tilsidst lovede han, de skulde have den for tre hundrede daler. Det gav de og takkede til.

V. Hvad gutten fik for firskillingen.

Da nu kjøbmanden kom ud paa sjøen, tænkte han efter, hvormeget gutten havde tjent paa firskillingen, han havde sendt med ham. Ja, noget af pengene skal

han faa, sagde kjøbmanden ved sig selv, men ikke alt. Det er mig, han har at takke for katten, jeg købte, og enhver er sig selv nærmest.

Men med det samme kjøbmanden tænkte det ved sig selv, blev der en storm og et uveir, saa alle troede, at skibet skulde forgaa. Saa merkede kjøbmanden, at der ikke var anden raad, og saa maatte han love, at gutten skulde faa altsammen. Aldrig før havde han gjort det løfte, saa blev veiret godt, og han fik strygende bør lige hjem. Da han var kommen i land, gav han gutten de seks hundrede daler og datter sin atpaa; for nu var kokkedrengen lige saa rig som kjøbmanden, og vel saa det, og siden levede gutten baade i herlighed og glæde. Moderen tog han til sig og gjorde vel imod; «for jeg tror ikke paa det, at enhver er sig selv nærmest,» sagde gutten.

J. Moe.

onn, travlhed, skynding: vaar-onnen, slaat-onnen, skur-onnen.

3. Lille Alvilde.

5

Af M. C. Hansen

Det var en vakker sommermorgen ved den tid, da hø-onnen skulde begynde. Rundt omkring i bondegaardene stod slaattefolkene færdige til at gaa til arbeide, gutterne bar sine ljaer, pigerne sine river; skog og mark stod i fuld sommerpragt; fuglene sang, og lammene tumlede sig paa engen; sommerfuglene flagrede over blomsterne, og humlerne surrede over kløveren. Da drog en liden børneflokk jublende afsted over stien, alle i sine lette sommerklæder, gutter og piger, med nye straa hatte og bærende smaa næverskrukker paa armene. Frits anførte det lystige tog; efter ham kom Lovise og Tora, saa den lille adstadige Jørgen og vildbassen Anton og tilsidst Sofie med sin søster Alvilde ved haanden.

Men Alvilde var dagens dronning. Fire aar talte hun, det vakre barn, og naar hun hoppende ilede fremover engens grønsvær i de pene, lyse klæder med det blaa baand om livet og de lette sko, da saa hun ud saa from og god, at det var en glæde at se hende.

«Ogsaa jeg vil plukke mange, mange blaabær, du Sofie min, og mange blomster, og gjøre mange kranse, en til dig og en til Frits og en til Jørgen og en til Tora og en til Lovise og ingen til Anton; for han river den bare istykker. Jo, en bitte liden krans skal Anton ogsaa have. Og to til moder, som sidder hjemme hos Klara, og ingen til Klara; for hun er for liden. Og saa en stor krans til fader, du. Ja det vil jeg.»

6

Men da de nu var komne ind i skogen, stansede Frits og pegte paa en stor, flad sten. Alle satte sig, og Sofie løste sit lommeørklæde og tog hvedebrød ud og smaa jødekager og delte omkring til dem allesammen. Men var en kage lidt mindre end de andre, da lagde hun den af til sig selv, og var en lidt større, puttede hun den hen til Alvide. Frits havde melk paa en flaske og heldte af den i det lille tinbæger. Flasken var indhyllet i en fletning af siv og hang i en snor om hans hals. Men den forsigtige Jørgen raadede til at spare paa læskedrikken; dagen blev snart varmere.

«Maa jeg nu?» spurgte Anton utaalmodig, og da Frits nikkede, satte han sin bliktrumpet for munden og gav sig til at blæse til opbrud, men saa heftig, at Sofie holdt for sine ører, og de smaa spurve fløi forskrækkede op fra buskene.

«Her, her! se her, hvor det blaaner!»

«Nei, der borte, Frits! der ser jeg mange hundrede millioner blaabær.»

«Og her finder jeg jordbær; de er meget sødere.»

«Nei, kom bare hid!»

«Jeg følger med dig!»

«Og jeg med dig!»

«Og jeg vil blive hos dig, Sofie!» sagde Alvide. «Men ikke hele tiden, du. Sidenefter gaar jeg bort til Lovise og sidenefter til Tora.»

«Jeg vil plukke blomster til kransene.»

«Den store tunge tine skal vi sætte her indunder grantræet, saa kan vi tømme vore skrukker i den.»

Saa gik det; og de flittige smaahænder blev ikke trætte af at plukke eller de smidige rygge af at bukke sig eller de smaa munde af at snakke. Solen steg høiere, og skyggerne blev kortere; men en frisk middagsvind kjølede de varme kinder. Da satte smaapigerne sig i en kreds, og Sofie tog et traadnøste op af sin sypose, og de begyndte flittig at binde mange, mange store og smaa krans af det fine lyng og de blaa violer, af nyperoser og stedmorsblomster og katteklo og forglemmigeier, af den gule malva og den blaa tjæreblomst, og den ene krans blev smukkere end den anden. Men nu begyndte Alvide at blive træt og lagde sig ned ved siden af bærene og kransene og lukkede de smaa øine og bad Sofie synge «hr. Sinklar» for hende, til hun var falden i søvn. Saa sang da Sofie hr. Sinklar. Men de andre smaapiger sprang op for at følge efter gutterne, der gik høit oppe i aasen, og da de hørte efter Antons trompet, kunde de let finde dem. Men Sofie listede sig ogsaa op, da hun havde sunget det sidste vers af hr. Sinklar, og vilde bare plukke nogle faa blomster endnu til en krans, som skulde være endnu vakrere end alle de andre og sættes om Alvildes gule lokker, medens hun sov. Da hun nu kom et stykke op i aasen, blev hun var en venlig, grøn slette, hvorigjennem der

løb en klar bæk, og omkring bækken stod i tusendtal de allerdeiligste blomster af alle slags. Da klappede Sofie i de smaa hænder og raabte høit af glæde og gav sig til at sanke og sanke, og da hun allerede havde hele sit forklæde fuldt, saa hun endnu mange, mange blomster, som hun ikke kunde lade staa.

Alvilde vaagnede og hørte noget brumme. Hun sprang op og raabte paa sine søskende. Men de var saa langt borte, at de ikke kunde høre hende. Saa blev hun lidt bange; men hun græd dog ikke. «De kommer nok snart,» tænkte hun og tog sin lille kurv i haanden og spiste blaabær.

Men da knagede det i buskene, og en stor, mørkebrun bjørn kom frem og gik brummende paa alle fire imod Alvilde. Da blev hun forskrækkelig bange. Først vilde hun skrigе; men hun kunde ikke faa en lyd frem. De klare taarer stod stille i hendes øine, og det lille hjerte hoppede af angst.

«Du gjør mig ikke noget, bjørn!» sagde hun endelig modig, «for jeg er en snild pige. Jeg kjender dig nok af billedbogen min. Der, bjørn, har du blaabær!» Saa rakte hun sin lille kurv frem, og bjørnen saa paa hende, brummede ganske sagte og slog labben i kurven, saa at alle bærene trillede ned. Den spiste dem op og gav sig til at snuse paa Alvildes klæder.

«Kjære, søde bjørn! du maa ikke gjøre mig noget; for jeg er jo en snild pige,» sagde Alvilde forskrækket; «der har du en kurv til med blaabær!» Bjørnen saa paa hende, rev kurven ned og spiste. Nu var Alvilde ikke længere saa svært bange. Hun skyndte sig at give bjørnen flere bær, og den brummede ganske venlig og lagde sagte den ene store lab paa Alvildes skulder. Men nu fik den se den store tine, ⁸ som stod aaben og var ganske fuld baade af blaabær og af jordbær; og jordbær holder den nok mest af. Saa gik den hen til tinen og gav sig rolig til at spise.

«Nei, nei, bjørn!» sagde Alvilde; «du faar ikke alle bærene. Det er ikke mine bær, og saa kan jeg jo ikke give dig dem, og du faar ondt i maven af alle disse bær, bjørn!»

Saa gik hun lige hen til bjørnen og lagde sine smaa hænder dristig paa den lodne hals og vilde skyve den bort. Men den brød sig slet ikke derom, og hun saa nok, at det ikke kunde nytte. «Ja, bi, til Frits kommer; da bliver han vred og jager dig med sin stok.» Det store dyr satte venlig sine mørkeblaa øine paa den lille pige og strøg atter sin lab over hende.

«Nu skal jeg pynte dig, bjørn!» sagde Alvilde, «dersom du vil lade mine søskendes bær være.» Saa tog hun en krans og bandt den om bjørnens hals, og en liden krans satte hun paa dens hoved. Høit oppe i aasen begyndte Antons trompet at skralde, og alle pigerne og gutterne kom syngende nedefter. Da saa bamsen sig omkring, lagde endnu engang sin pote over Alvildes skulder og gik langsomt ind i den sorte skog. Da de nu allesammen var komne ned, viste Alvilde dem bedrøvet

den tomme tine og undskyldte sig, det bedste hun kunde, fordi hun ikke havde passet bedre paa, og fortalte om bjørnen. Da blev de allesammen blege af forskrækkelse, og nogle gav sig til at løbe. Men Sofie brast i heftig graad og trykkede den lille søster tæt op til sig og bad hende hulkende om forladelse, fordi hun var gaaet fra hende. Endelig trak Frits dem begge med sig, og de skyndte sig afsted. I angsten lod de baade blomsterkransene og tinen og kurvene og næverskrukkerne ligge.

Da de nu kom hjem til moder og fader og fortalte, hvad der var hændt, greb moderen skjælvende Alvilde og drog hende op paa sit fang og dækkede hende med begge sine arme, som om bjørnen var der. Og alle de smaa og de store klyngede sig omkring hende, og alle græd af angst og kjærlighed og glæde. Om dem allesammen slyngede faderen sine arme. Derpaa reiste han sig langsomt og gik taus ind i sit kammer. Hvad mener I, han gjorde derinde?

M. C. Hansen.

4. Barnet og ørnen.

9

Mange, mange mile herfra ligger der et land, som heder Schweiz. Der er fjeldene endda meget højere end hos os. For mange aar siden levede i fjeldene der en bonde, der havde to sønner, Bernhard og Karl. Bernhard var 12 aar, Karl kun 3 aar gammel. En sommerdag gik faderen, moderen, børnene og tjenestefolkene ud paa marken for at arbejde, og selv Tyras, deres store gaardshund, fulgte med. Medens far og mor arbeidede, skulde den ældste af gutterne sammen med Tyras passe paa lille Karl. Efter en halv times forløb fløi en deilig, stor sommerfugl forbi gutterne. Bernhard skyndte sig straks at løbe efter den for at fange den. Men sommerfuglen fløi hurtigere end han; den lokkede ham fra den ene blomst til den anden, ud paa engen og fra engen ud i skogen, og lille Karl var ganske glemt. Forældrene, der ikke anede dette, gik længer og længer bort paa marken og arbeidede flittig. Lille Karl sad imidlertid i græsset og legte og sang for sig selv.

Det var deiligt solskinsveir, og kun enkelte smaa, lette skyer drog hen over himlens klare blaa. Karl morede sig med at se paa dem; men især lagde han merke til et lidet sort punkt, der stadig svævede i en kreds høit, høit oppe blandt skyerne. Men dette punkt blev større og større, og pludselig skyder en stor ørn som en pil ned paa ham. Tyras gjør og hyler; men ingen hører den. Modig angriber den ørnen; men snart har denne ganske opkloret og oprevet det tro dyrs ansigt, saa Tyras maa give tabt. Derpaa slaar ørnen sine klør i barnet og svinger sig op i luften med ham for at bære ham til sit rede. Karl vidste ikke af noget, før

han laa i redet, og han blev yderst forbauset, da han hverken saa Bernhard eller den tro Tyras. Istedenfor dem sad der to ørnunger ved siden af ham. Disse gjorde ogsaa store øine, da de saa, at den store klump, som moderen havde lagt ind til dem, pludselig begyndte at røre sig. De hugger efter ham med sine krumme neb. Men Karl er ikke bange. Han knytter sine smaa næver og verger sig med dygtige slag.

Imidlertid var den tro Tyras løben til sin herre. Denne forstod straks, at der maatte være hændt en ulykke, da han saa, hvor blodig hunden var. Han ilede hen til det sted, hvor Tyras havde kjæmpet med ørnen. Der laa en hel del fjær, og faderen forstod straks, at det var fjærene af en ørn. Han skjønner nu, hvad her er foregaaet, og iler ind i huset. Her griber han sit gevær og begiver sig alene paa veien. Han vidste, at der i mange aar havde været et ørnerede oppe i aasen. Som en gemse klatrer han fra klippe til klippe, forbi de skrækkeligste afgrunde. Han vil til ørneredet.

10

Endelig naar han sit maal og hører allerede langt borte sit barns stemme. «Gud være lovet og takket, Karl lever endnu!» Snart hører han sin lille gut tale, medens han slaas med ørnungerne. Om nogle øieblik trykker han barnet til sit bryst. «Nu kunde jeg gjøre gjengjæld, du stygge røver, og dræbe dine børn, medens du er borte,» sagde faderen ved sig selv, idet han saa paa ørnungerne; «men jeg kan det ikke i dette øieblik; jeg er altfor glad. Jeg har altfor meget at takke Gud for, han, der har ladet mig faa mit barn frelst og levende tilbage.»

Glad iler han afsted med barnet paa armen, gaar med sikre trin den farlige vei tilbage, og efter en times forløb er han atter i sit hjem. Forbausede løber alle ham imøde for at se barnet, der ved Guds naade saa vidunderlig var blevet reddet ud af ørnenes klør.

5. Flugten til Ægypten.

10

Af N. S. Grundtvig

Vorherre, han var et lidet barn,
han leged med gyldne ringe;
Herodes, han var det største skarn,
han vilde Guds søn ombringe;
men vor fader i det høie, han lever!

Han sagde til østens vise mænd:
«I barnet med flid oplede!
og bringer mig saa besked igjen,
at Herren jeg kan tilbede!»

Hvad Gud vil hindre, det sker dog ei,
om konger paa jord end byde,
de vise tog hjem en anden vei,
saa lærte dem Gud at lyde.

Herodes han svor med fynd og klem: 11
«Den lille jeg nok skal ramme,
om ogsaa hvert barn i Bethlehem
forbløder sig med det samme.»

Vorherre han var en liden dreng,
hans fader, han var des større;
Guds engel han stod ved Josefs seng,
kom ind gennem lukte døre.

Han sagde: «Vaagn op nu, Josef, brat!
tag barnet og tag Marie
og giv dig paa vei endnu inat,
det er ikke tid at bie!

Herodes, han er en stor tyran,
han sverd over barnet svinger,
men skjule dig skal Ægypti land,
til atter jeg bud dig bringer!»

Uskyldige børn i Bethlehem,
de maatte i vuggen bløde,
Vorherre, han var dog ei blandt dem,
han leged med roser røde.

Guds engle endnu, saavel som før,
gjør alt, hvad han vil beslutte,
og laase man kan slet ingen dør,
saa de jo derind kan smutte.

Guds engle, de stiger op og ned,
hvor Herren som helst er inde;
hans venner, de bringer god besked
og giver dem raad i sinde!

Nu lystig og glad i Jesu navn!
Vor konge han er med ære,
og tjene maa alt de smaa til gavn,
hvis broder han vilde være.
Thi vor fader i det høie, han lever!

N. S. Grundtvig.

6. En seilads.

12

Af J. S. Welhaven

Jeg stødte ud fra landet
mit skib med egen haand.
Det blæste kun lidt paa vandet,
og skibet var kun en spaan.

Jeg drog til Skotlands klipper
og for med megen bram.
Jeg var kun en femaars skipper,
og søen var kun en dam.

Der kunde jeg seilet længe,
jeg havde en deilig dag,
og skibet kunde ei krænge
for storm eller bølgeslag.

Det var de tamme ænder,
der gjorde mig sorrigfuld;
jeg stod og vred mine hænder;
de seiled mit skib omkuld.

J. S. Welhaven.

7. En mur.

12

I begyndelsen af aaret 1814 stod svenske, kosakker og andre fiendtlige tropper kun et par kilometer fra byen Slesvig. En vaabenstilstand hindrede dem i at trænge videre frem. Hver dag hørtes nye, sørgelige efterretninger; thi mange af de fiendtlige soldater for frem med hjerteløs haardhed, og hvad kunde man da ikke vente sig, naar vaabenstilstanden var tilende? Med frygt og angst imødesaa man den dag, da krigens rædsler igjen skulde begynde. Ved indgangen til byen laa et hus, som tilhørte en fattig og from kone. Hun talte flittig med Gud i sit hjerte, og i disse trængselens dage gjentog hun tidt følgende linjer af en gammel salme:

«En mur, o Gud, du om os bygge,
som kan mod fienden os betrygge!»

Hun boede sammen med sin allerede aldrende datter og sin tyveaarige sønnesøn. Da denne hørte sin bedstemoder bede saaledes, sagde han: «Hvor kan du dog finde paa at bede om noget, der er saa umuligt!» — «Jeg vil ikke sige dermed,» svarede bedstemoderen, «at Gud netop skal bygge en mur om vort hus, men kun bede ham tage vor by i beskyttelse mod fienden. Men hvis det behagede Gud at bygge en mur om os, tror du da ikke, han kunde det?» Imidlertid kom den time, de saalænge havde frygtet for, og fienderne rykkede ved midnatstid fra alle sider ind i byen. Den gamle kone hørte, hvorledes de kom til naboens hus, bandede og stoiede og blev indkvarterede. En mængde kosakker var i nærheden; men til hendes hus kom ingen. Hun selv, datteren og sønnesønnen var meget forundrede herover. Da endelig denne rædselsnat var forbi, og morgenen brød frem, opdagede de aarsagen til, at de var blevne skaanede. Dagen forud havde det sneet sterkt; om aftenen blæste det op, og sneen faldt i mængde. Stormen havde om natten reist en flere alen høi snemur om og opover huset, og kosakkerne havde saaledes dels ikke faaet øie paa det, dels fundet det for besværligt at rykke ind i det. «Ser du nu, min søn,» sagde bedstemoderen, «at Herren dog kunde bygge en mur omkring os!» Den unge følte sig beskjemmet og taug.

13

«Intet saa stort, Gud det jo kan;
intet saa godt, han det jo vill!»

8. Barnet i livsfare.

13

Et lidet barn stod i porten, da dets fader kom kjørende fra marken med et stort læs ved. Han lagde ikke merke til sit barn og vilde derfor kjøre til. En af hestene

havde allerede stødt barnet omkuld, saa at det kom til at ligge tæt ved hjulet; men da blev begge hestene pludselig staaende, og manden kunde ikke faa dem af stedet, skjønt han brugte pisker. Han steg derfor ned af vognen for at se, hvad der var iveien, og opdagede til sin store skræk sit eget barn, som laa lige foran det ene hjul. Endnu feilede det intet; han tog det varsomt op, bar det ind til sin kone og sagde med glædestaarer til hende: «Her bringer jeg dig vort barn, som Gud har givet os anden gang. Hvis hestene ikke havde stanset af sig selv, havde jeg nu maattet bringe dig barnet dødt.»

9. Sov sødt, barnlille.

13

Af N. S. Grundtvig

Sov sødt, barnlille!
 lig rolig og stille,
 saa sødelig sov
 som fuglen i skov,
 som blomsterne blunder i enge!
 Gudfader har sagt:
 Staar, engle, paa vagt,
 hvor mine de smaa er i senge!

14

Guds-fingrene grande
 slog kors for din pande,
 Guds enbaarnes røst
 slog kors for dit bryst;
 thi skal ingen djævel dig skade;
 nu kan i din daab
 med saligheds-haab
 din sjæl og dit hjerte sig bade!

Sov sødt, barnlille!
 lig rolig og stille
 og nyn paa det navn
 med naaden i favn,
 al jorden til salighed givet!
 Med barnerøst fin
 syng, Jesus er min,
 min Jesus er lyset og livet!

N. S. Grundtvig.

10. En underlig recept.

14

Det er ellers ikke synderlig morsomt at bringe en recept paa apotheket; men for endel aar siden havde man dog sine løier deraf. En dag kom nemlig en mand kjørende til byen og holdt udenfor apotheket, hvor han meget forsigtig læssede en stor stuedør af og bar den ind. Apothekeren gjorde store øine og sagde: «Hvad vil I her, min gode ven, med denne store dør?» Derpaa fortalte bondemanden ham, at lægen havde været hos hans syge kone, og han havde forordnet en drik til hende; men saa havde de ikke i hele huset det mindste stykke papir eller en smule blæk — kort sagt, intet at skrive paa eller skrive med uden et stykke kridt, og i denne forlegenhed tog lægen kridtet og skrev dermed recepten paa stuedøren, og nu vilde han da bede hr apothekeren, om han vilde være saa snild at koge drikken for ham. — Det er godt at kunne hjælpe sig i en snever vending.

15

grande, eg. gilde.

11. Et knippe.

15

En bonde, som havde en flok trættekjære børn, havde forgjæves søgt at tilveiebringe forsonlighed imellem dem ved ord. Da faldt det ham ind, at han maaske lettere kunde bevæge dem ved et eksempel. Derfor sammenkaldte han sine sønner og bad dem bringe ham en haandfuld kjeppene. Efter at have bundet disse sammen i et knippe, opfordrede han sønnerne, den ene efter den anden, til at tage fat paa det og bryde det over. De forsøgte det alle, men forgjæves. Derpaa løste han knippet og rakte dem kjeppene og bad dem at bryde dem en for en. Dette gjorde de med største lethed. Da sagde faderen: «Saaledes vil I, mine

sønner, saa længe som I holder sammen i enighed, kunne maale eder med alle eders fiender; men bliver I uenige og skilles ad — da er det ude med eder.»

12. Den tapre helt.

15

Af Chr. Winther

Han vilde ligne de gamle helte:
han bar en hjelm og trompet ved belte.
Han spanked stolt, og kjækt han sang,
mens lansens fane i luft han svang,
og overmodig han freden bryder
med nesler, tidsler og skarntyder.

Men paa sit tog kom han altfor nær
de gule gaasungers vevre hær;
det kunde den gamle gaas ei like,
den hvæsedde stygt; han begyndte at skrige —
saa flygted han ræd, den lille skjelm,
og tabte sit mod og tabte sin hjelm.

Chr. Winther

13. Det forheksede vand.

15

Et par egtefolk levede i strid og uenighed. De var begge meget hidsige, skjønt retskafne mennesker, og hver gang manden havde slaaet konen, angrede han det og ¹⁶ bad om forladelse.

Endelig klagede konen for presten, og han, som ellers kunde godt like manden, tog ham for sig i enrum og sagde: «Fy, Nils! det er dog en skam, at du vil slaa din kone, som du selv siger er en god, huslig kone og kjærlig mod dine børn.»

«Ja, det er altsammen sandt, far!» svarede Nils; «men hun kan ogsaa til sine tider være saa vrang, saa det er fæle ting, og saa er hun noget tunghør, og naar hun bliver sint, saa hører hun aldrig andet end sine egne ord, og naar jeg da endelig vil faa ørelyd, maa jeg skrige høit; saa kommer blodet i bevægelse, og jeg slaar til uden rigtig at vide af det.»

Presten smilte ved denne naturlige tale, formanede ham til større selvbeherskelse, og Nils lovede af ganske hjerte herefter at stagge sig. Men snart

var det dog igjen lige galt. Konen forstod ikke at føie sig efter ham og gjorde ham ogsaa stundom uret og fik prygl igjen.

Da tænkte hun: «Maaske er gamle Anne Myra klogere end presten! Det er vel ikke for ingenting, folk kalder hende den kloge kone». Og udfaldet viste, at Anne forstod sine ting.

Da hun havde hørt den stakkars kones nød, som denne med mange taarer fortalte hende, skjønte hun godt, at konen ogsaa selv havde nogen skyld, men sagde ganske medlidende: «Stakkars kone! jeg vilde gjerne hjælpe dig, om jeg kunde. Kom til mig igjen imorgen aften, saa skal jeg se, hvad jeg kan gjøre.»

Konen kom, og meget høitidelig gav Anne Myra hende en stor flaske med disse ord: «Her har jeg tillavet noget vand, som du maa tage i munden, hver gang Nils begynder at skjende; men vogt dig endelig for at svelge noget af det eller spytte det ud, førend manden holder op at skjende; for ellers kunde der komme en ulykke af det.»

Konen modtog flasken med megen ærefrygt, lovede hende lydighed og takkede hende med taarer for hendes godhed, og saa gav hun Anne et fedt faarelaar, som hun havde under forklædet.

Til sin store forundring erfarede presten et halvt aar derefter, at der nu var fred og hygge hos Nils.

Med glæde besøgte han ham og overbeviste sig selv derom, og da han ret godt vidste, at det ikke var nogen frugt af hans formaninger, kunde han ikke andet end spørge konen engang, da Nils ikke var tilstede, hvordan dette egentlig hang sammen.

«Jo,» sagde hun, «min mand er bleven et ganske andet menneske; nu kan han tale godt til mig og er altid fornøiet med mig. — Ja det var akkurat det, som Anne Myra sagde.»

«Hvad, Anne Myra?» spurgte presten, «hvad sagde hun?»

«Aa,» svarede konen skamfuld, «det var bare en uskyldig ting.»

«Hvad var det da?» spurgte han igjen, og nu hentede hun flasken, der var næsten halv fuld, og fortalte ham Annes gode raad.

Presten lo hjertelig, roste Anne Myra og sagde, at konen gjerne kunde give hende et faarelaar til.

14. Den skjulte skat.

En landmand, som faldt i en haard sygdom og følte døden nærme sig, kaldte sine sønner til sit leie og sagde til dem: «Mine børn, jeg skal nu snart forlade dette

liv; men alt, hvad jeg har at efterlade eder, vil I finde i vingaarden.» Sønnerne, som formodede, at han sigtede til en eller anden skjult skat, gav sig, saasnart den gamle mand var død, til at arbeide med spader og plog og ethvert redskab, de havde ved haanden, og vendte op og ned paa jordbunden. De fandt rigtignok ingen skat; men vinstokken, der blev styrket og forædlet ved den grundige behandling, ydede en langt bedre druehøst, end den nogensinde før havde ydet, og gjengjældte mere end overflødig de unge eiere alt deres besvær. Flid er den rette skat.

15. Konen med eggene.

17

Af H. C. Andersen

Der var en kone paa landet,
hun havde en høne blandt andet.
Nu, — lægge eg er hønens fag,
og denne gav et hver evige dag;
det var et par snes, tilsammen talt.
Se, dette fandt konen ikke saa galt!

II bd.

Hun dem forsigtig i kurven fik,
tog den paa hovedet og gik.
Til byen styred hun sin gang;
men hun var ene og veien lang,
skjønt hun gik til af alle kræfter. —
Nu tænkte hun over og regned efter,
hvor godt hun fik sine eg betalt,
og det var jo heller ikke saa galt.
«Ja vist!» — saaledes hun gaar og taler, —
«for disse faar jeg da mindst en daler;
for den vil jeg købe to høns; — lad se,
med den derhjemme har jeg da tre.
Hver lægger eg; om ikke længe
kan jeg handle igjen og komme til penge.
Jeg køber tre høns til de tre, jeg har;
se, det bliver seks — deres eg jeg ta'r;
jeg sælger en halvpert, den anden rest
skal ruges til kyllinger, det er bedst;
saa faar jeg en hønsegaard, tænk dig bare,
og den tager til — det er holden vare!
Jeg køber to gjæs og et lidet faar,
og bedre og bedre handelen gaar
med eg og med høns og med fjær og med uld;
tilsidst faar jeg pengeposen fuld!
Jeg køber en gris, jeg køber en ko;
hvem ved? — maaske jeg kan købe to!
Se, det giver af sig, og efter et aar
har jeg hus og folk og kjør og faar. —
Saa kommer en frier ind i min stue,
han kysser min haand, og jeg bliver frue;
for han har en gaard, som er større end min!
Jeg bliver saa fornem, saa stolt og saa fin;
jeg taaler ikke den mindste snakken,
jo, jo, jeg skal nok kneise med nakken!»
— Og ret som hun sagde det, gjorde hun saa, —
klask! — eggene der paa jorden laa.
Med dem den hele lyksalighed faldt,
og det var nok heller ikke saa galt!

H. C. Andersen.

16. Det store bord.

19

En rig mand festligholdt sin femtiaarige fødselsdag; hans børn forærede ham forskellige sager som tegn paa sin barnlige kjærlighed; og hans kone havde tillavet et velsmagende maaltid, som skulde nydes i selskab med nogle gode venner, der var indbudne ved denne leilighed. Bordet var smukt prydet og besat med mange retter. Dette forundrede meget de to yngste sønner, som ikke før havde været tilstede ved en saadan fest. — «Vent til imorgen,» sagde deres lærer, som ogsaa var nærværende; «da skal jeg føre eder hen til et bord, som i størrelse og rigdom langt overgaar dette.» — Gutterne var meget nysgjerrige efter at vide, hvad det kunde være for et bord; men de skulde ikke faa det at vide, før de selv saa det. Den næste morgen førte læreren dem ud paa en bakke i nærheden; de kom did, netop som solen stod op og kastede sine oplivende straalere henover mark og skog. «Nei, hvor vakkert!» udbød begge børnene. Solen steg høiere, og overalt blev der liv. Trær og buske, urter og græs sugede næring af jorden og duggen; fuglene sang og samlede sin føde paa grenene og mellem bladene; kjør og faar græssede omkring paa bakkerne, og et stykke borte hørte de slaattefolkene, som hvæssede sine ljaar «Se her,» sagde læreren, «det store bord, jeg lovede at vise eder; det er naturen, og hver dag dækker den miskundelige Gud bordet og besætter det med mad til alle skabninger efter deres forskellige natur. Han oplader sin haand og mætter alt det, som lever, med velsignelse!»

17. BIKKU MATTI.

19

I. Bikkus hjem.

Borte i skogbakken ligger en husmandsplads. Der ser man ofte i det lille vindu det runde, lyslokkede hoved paa en liden gut; han fylder hele vinduet. Før var der en skorstenspipe af mursten; væggene var rødmalte, og et pent gjærde gik rundt om stuen og den lille potetager. Men nu ser det fattigt ud, meget fattigt. Røgen stiger op gennem et hul i torvtaget, og gjærdet er ramlet ned for længe siden; det kommer af, at der i huset kun bor en gammel, blind soldat og hans ligesaa gamle hustru; de kan hverken arbeide eller bygge, og de vilde dø af sult, hvis ikke gubben puslede med at binde not og konen med at gjøre limer, og hvis ikke sognet aarlig gav dem tre tønder korn til brød.

Bedre saa det ud for fire eller fem aar siden; da boede der i stuen foruden de gamle et ungt og raskt par, deres søn og sønnkone. De arbeidede flittig, og der var velstand i huset, ligetil ulykken kom. En søndagmorgen hændte det, at den store kirkebaad, som førte grændens folk til kirke, kandrede for en stormbyge midt ude paa sjøen, og baade den unge mand og hans hustru og mange andre af bygdens folk omkom i bølgerne. Men de to gamle var den dag blevne hjemme, gubben, fordi han var blind, hans hustru for at stelle med et lidet barn. Da klokkerne ringede til gudstjeneste paa den anden side af sjøen, var det tillige en sjæleringning for de døde, hvem Gud saa hastig havde kaldt til en evig gudstjeneste i himmelen. 20

Saa sad de to gamle alene igjen i stuen med sin sorg, sin fattigdom og sit lille barnebarn. Thi den eneste arv, de havde efter de kjære døde, var en liden gut, som hed Matti, og da han var saa liden, kaldtes han gjerne Bikku Matti. Den, som ei forstaar finsk, faar gjette sig til navnet. Han var rund og rødmusset som et modent æble, og ærlige, klare, blaa øine havde han og et haar saa gult som guld — det var det eneste guld, som Bikku Matti eiede i verden. Hans trivelige ansigt var det, som pleiede at fylde stuens vindu, naar der var noget merkeligt paa færde paa landeveien. Hvis du nogensinde for der forbi, har du sikkert seet ham. Kanske for du en mørk og raakold høstaften frem over veien. Da har du seet ilden skinne lys og klar fra gruen i den fattige stue; den blinde soldat sidder og binder sin not, den gamle kone læser høit i bibelen om de fattige blinde, som bor i det mørke land, og som skal se det skinnende lys; det lys er Jesus Kristus, som aabner de blindes øine. Og Bikku Matti sidder paa hellen i ildslyset med katten paa sit fang; han hører saa fromt efter, som om han godt skjønner, hvad farmor læser; men saa kommer den søde søvn over hans blaa øine, og hans runde, røde kind synker sagte ned mod den gamles knæ. Og sidder du end i den prægtigste vogn derude paa den mørke vei, saa ser du dog med glæde ind i den fattige stues armod; thi de, som bor derinde, har lært at gaa til den trofaste fader i himmelen med sin sorg og med sin glæde, at bede og at takke Gud. Denne stue er rig; tror du, at den vilde bytte sin skat for paladsernes guld?

II. Bikkus bedrifter.

Om sommeren ser du, at der tæt ved pladsen er en grind; der maa du vakkert stanse, hvis ingen kommer og lukker op. Men vent bare, det varer ikke længe, før Bikku Matti er der. Han sees alt i stuedøren, han springer over stok og sten for at naa frem i rette tid, og det lange, gule haar flager for blæsten. Nu er han ved grinden; har du en skilling, saa kast den til ham, han venter det, men helst en ny skilling, som blinker; for det er hans glæde. 21

Ikke ved han, hvad skillingen gjælder; en kobberskilling volder ham samme fryd som en blank daler. Men pas dig, saa du ikke kaster skillingen paa veien, før heste og vogn har kjørt gjennem grinden. Thi Bikku Matti tænker ikke længer end fra næse til mund; ser han først skillingen blinke paa veien, saa kaster han sig over den, saa lang han er, og lader grinden falde hestene paa snuden. Skjend ikke paa ham for det! Da du var liden, var du ikke et gran klogere.

Bikku Matti fik haardt brød og sild med tyndtøl til hverdagskost; men undertiden vankede der poteter og sur melk, og det var gjestebudsmaad.

Deraf trivedes han og vokste og blev rundere og rundere for hvert aar. Læse kunde han ikke andet end bønnen og de ti Guds bud. Men han kunde staa paa hovedet og stupe kraake, hvor græsset var blødt; han kunde «fiske» over den blanke sjø hjemme ved stranden, naar farmor skulde vaske hans skjorter. Han kunde kjøre paa slette veien og ride naboens hest til vandingspladsen, helst om nogen gik ved siden af; han kunde paa sneen skjelne rypespor fra skjærespor, og ulvespor havde han god greie paa. Han kunde spikke en slæde af fliser og gjøre heste og kjør af grankongler, med stikker til ben.

III. Hvad Bikku manglede.

Bikkus bedrifter var store nok for en liden en. Men det forslog ikke; Bikku Matti manglede en uundværlig ting her i verden. Jeg ved ikke, om jeg bør tale om det — han havde ingen bukser. Og der var to grunde til det:

For det første var hans farfar og farmor meget fattige, og for det andet var det høieste mode blandt alle smaagutter der i grænden at gaa uden det, som Bikku Matti gik uden. Men dette gjorde de mest til hverdags; om søndagene var de allesammen som andre folk. Det var bare Bikku Matti, som hverken søndag eller mandag havde det, som han syntes han burde have, og det voldte ham tilsidst megen bedrøvelse. Det varede længe, før Bikku skjønte, at han manglede noget; han gik saa tapper og glad i sin lille skjorte, som om der aldrig havde været overflødige plag til.

22

Men hvad hændte! En søndagsmorgen, da hele grænden mødte ved stranden for at fare til kirke, erklærede Bikku Matti, at han vilde være med.

«Det gaar ikke an, kjære barn!» sagde farmor.

«Hvorfor ikke det?» sagde Bikku Matti.

«Du har ingen klæder.» Bikku Matti blev meget alvorlig. «Jeg kunde nok have et gammelt skjørt at laane dig,» sagde farmor. «Men saa tror alle, at du er en jente.»

«Jeg vil ikke være en jente. Jeg vil være en mand,» sagde Bikku Matti.

«Det forstaar sig,» sagde farmor. «Mand er mand, om han ikke er større end en halvskilling. Bliv vakkert hjemme, du Bikku min!» — Og Bikku blev hjemme den gangen.

IV. Bikku med farmors skjørt.

Ikke længe efter holdtes der ting i grænden; der mødte mange mennesker, og blandt andre kom Wipplusti med sit gjøglerselskab. Du kjender vel Wipplusti, ved jeg? Alle vilde titte ind i skabet; thi der saa man «keiser Napoleon Punaparta» med sin guldkrone og sin lange sabel, stormogulen med sine tøndebaand om maven og sit forfærdelige skjeg, prinsesse Lindeguld, som førte tigeren Ahriman i et halsbaand, risen Bumburriseks og Tomtegubben i Aabo slot. Nogle gav Wipplusti kobberskillinger; andre gav ham et brød; mange gav ham slet ingenting. Nogle gav ham onde ord; men alle morede sig prægtig. Bikku Matti hørte andre gutter fortælle om dette og erklærede straks, at han vilde være med og se paa gjøglerne.

«Det gaar ikke an, kjære barn,» sagde farmor igjen.

«Hvorfor ikke det?» sagde Bikku Matti.

«Der kommer fornemme folk: dommeren, skriveren og lensmanden. Du kan ikke gaa did uden bukser.»

Bikku Matti stred med sig selv en stund, og alle Wipplustis dukker legede i hans hu. Tilslut sagde han: «Hvis farmor vilde laane mig skjørtet . . .»

«Der er det,» sagde farmor og lo, da den lille stabbede over stuegulvet i skjørtet. «Nu ser du ud som en jente.»

«Ser jeg ud som en jente, saa gaar jeg ikke,» sagde Bikku Matti. «Jeg er ingen jente, jeg er en mand.» 23

«Jovist ser du ud som en jente,» sagde farmor; «men du kan jo sige til alle, du møder paa veien, at du er en mand.»

«Det kan jeg gjøre,» tænkte Bikku Matti, og saa gik han. Paa veien mødte han en reisende herre, som stansede og sagde: «Kan du sige mig, vesle jente, hvor tinget holdes?»

«Jeg er ingen jente, jeg er en mand,» sagde Bikku Matti.

«Du ser ikke ud til det,» sagde den reisende.

Bikku Matti svarede ingenting; men da han kom til gaarden, hvor tinget holdtes, raabte han saa høit, at alle hørte det: «Jeg ser bare ud som en jente; men jeg er en mand.»

Mænd og kvinder skoggerlo. Gutter og jenter samlede sig i ring om Bikku Matti, klappede i hænderne og raabte: «Nei, se vesle Maja, hvor har du faaet saa vakre klæder?»

«Det er farmors skjørt og ikke mit,» sagde Bikku Matti. «Jeg er ingen Maja, jeg er Matti, kan I vel se.»

Da tog den største og værste af gutterne Bikku Matti paa nakken, bar ham frem til gjøglerselskabet og skreg over hele gaarden: «Hvem vil se en halvskillingskarl? hvem vil se en mand i skjørt?»

Bikku Matti blev sint, tog gutten i haaret og luggede ham af alle kræfter. «Det er ikke mit skjørt, det er farmors skjørt!» skreg han, og saa begyndte han at græde. Men den stygge gutten blev ved med sit: «Hvem vil se en mand i skjørt?» — Og slig bar det afsted rundt hele tinggaarden. Gutten raabte, og Bikku Matti luggede og skreg. Aldrig havde Bikku været i slig skyds. Han græd, han skreg, han klorede, han bed, og da han endelig slap løs, tog han tilbens, det forreste han havde lært, og sprang og snublede i skjørtet, kravlede op igjen med graaden i halsen, snublede igjen, kom paany op og sprang videre, til han rullede overende.

Saa kom han andpusten og stortudende hjem til farfars stue. —

«Tag af mig skjørtet!» raabte han. «Jeg vil ikke have noget skjørt! Jeg er en mand!»

«Græd ikke, Bikku min,» sagde farmor trøstende. «Naar du blir stor, skal du vise, at du er en mand, saa god som nogen anden.» 24

«Ja,» sagde farfar, «og næstegang skal du faa laane mine bukser.»

De holdt saa hjertelig af Bikku, stakkar, de gamle bedsteforældre. Han var jo, næst Gud, deres eneste trøst paa jorden; de havde givet ham guldbroderede fløielsbukser, om det havde staaet i deres magt. Nu fik Bikku et stykke smørrebrød, og dermed var hans sorg slut. Han satte sig i en krog af stuen og tænkte ikke mere paa, at det var en skam for en mand at gaa klædt i skjørt.

Nogen tid efter blev der liv i bygden; veien stod i en støvsky, saaledes blev der kjørt og sprunget; thi der ventedes en fornem herre, som reiste omkring i landet, og saa fornem var han, sagde man, at kongen nok ikke var meget fornemmere.

Hele bygden mødte for at se paa ham, og der berettedes paa forhaand underlige ting. «Han kjører i guldvogn,» sagde man, «med tolv heste for, og han er klædt fra top til taa i sølv og guld» (man satte i med det fineste, man vidste). Men de smaa børn havde sine egne tanker; de indbildte sig, at den høie herre skulde bære paa ryggen en stor næverskreppe, — «en kont» — fyldt med sølvmynter og lakrisstænger, som han skulde kaste ud paa veien til børnene. Dette rygte kom for Bikku Mattis øren, og straks erklærede han, at han vilde være med. Han havde alt sin egen lille vilje, Bikku stakkar, han var jo farfars og farmors kjæledægge.

«Du vill!» sagde farmor. «Ved du, hvor din vilje er? — Jo, i min lomme.»

«Og desuden har du ingen klæder,» sagde farfar og smaalo. «Kanske du igjen vil have farmors skjørt?»

«Jeg vil ikke have noget skjørt!» skreg Bikku Matti og blev rød som en hummer, da han huskede paa al den skam, han havde lidt for dette klædesplag.

«Nei, aldrig i verden vil jeg have noget skjørt. Jeg vil have farfars bukser.»

«Man skal høre meget, før ørerne falder af,» sagde farfar, «kom hid da og følg mig op paa loftet, saa skal vi prøve, hvorledes bukserne passer.» Den, som blev glad, var Bikku Matti, han sprang som en kat opover loftstigen, saa at farfar knapt kunde følge ham. Saa kom han til den store, grønmalede kiste, som stod længst borte i loftskrogen, og som Bikku altid havde havt stor ærbødighed for, hvergang han var oppe paa loftet for at sætte ud musefælder. Det første, som skinnede den lille i øinene, var en stor sabel med blank slire.

«Den der vil jeg ha'!» skreg han.

«Jo, pyt!» sagde farfar. «Hold i sabelen, til jeg faar uniformen op af kisten.»

Bikku Matti tog sabelen, og den var saa tung, at han knapt orkede at løfte den. Gamle farfar klappede ham venlig paa kindet.

«Naar du bliver mand,» sagde han, «kan det vel hænde, at du ogsaa bærer en sabel og faar lov at slaas for dit fædreland. Vil du det, Bikku?»

«Ja,» sagde den lille og rettede sig. «Jeg skal hugge hovedet af dem allesammen!»

«Aa haa! Det kommer an paa, hvem du kommer til at slaas med.»

«Ja,» sagde Bikku eftertænksomt, «jeg skal hugge hovedet af ulvene og høgene og neslerne og alle, som gjør farfar og farmor ondt. Ja. farfar! og saa skal jeg hugge hovedet af alle, som kalder mig en jente.»

«Naa naa, Bikku, far med lempe og vær ikke saa grusom. Her har du bukserne. Du skal vel have kjolen med, kan jeg tro?»

«Ja, farfar, og sabelen ogsaa og hatten ogsaa.»

«Har herren mere at befale?» sagde farfar. «Du skal faa det altsammen paa det vilkaar, at du ikke gaar længer bort end til grinden.» — Bikku lovede det.

V. Bikku i uniform.

Knapt var de færdige, før lensmanden kom farende som en stormvind fremover veien og raabte til høire og venstre, at folk skulde gaa tilside; for nu kom den fornemme herre, og om nogle minutter vilde han være her. Nu fik man det travlt overalt, og travlt fik man det ogsaa i stuen. Farfars bukser blev trukne paa Bikku Matti; de var graa, med lyseblaa rænder paa den ydre side, og saa vide og store, at Bikku ganske godt havde kunnet krybe, saa lang han var, ind i det ene ben. Ja det saa ud! Men paa skulde de! Nedentil blev halvparten brettet op, og oventil blev

de bundne fast med et tørklæde under armene. Ligesaa vanskeligt var det med 26
kjolen, som ogsaa var graa med blaa opslag og snarere syntes gjort til en kæmpe
end til en dverg. Da man hængte den paa Bikku Matti, slæbte ærmerne paa
marken, og skjøderne sopte gaarden. «Det gaar ikke an,» sagde farmor, og saa
fæstede hun op med naale baade ærmerne og skjøderne.

Alle disse tilstelninger syntes Bikku var overflødige. Nu stablede man op paa
hans hoved den store soldaterhat, som vilde have faldt ned over hans lille person
lige til skuldrene, hvis den ikke havde været mere end halvstoppet med hø.
Endelig fik han den tunge, slæbende sabel paa ryggen, og saa var dvergridderen
færdig.

Aldrig har nogen helt, der vendte hjem fra et vundet slag, været saa stolt som
Bikku Matti, da han første gang bar bukser.

Hele hans lille runde figur forsvandt i de vide klæder, og man saa blot de smaa,
blaa, ærlige øine, de rødmussede kinder og den lille vigtige stumpnæse, som
tittede ud fra de smale mellemrum mellem kjolekraven og hatten. Da han nu
saaledes statelig og velrustet marscherede ud, hørte man sabelen skrabe mod
smaastenene; naalene faldt bort; ærmerne og skjøderne skjøttede sig selv; hatten
tog en overhaling, snart til højre, snart til venstre, og hele den tapre ridder syntes
ved hvert trin nærvædet at ramle omkuld. Ikke lang tid havde de gamle leet saa
hjertelig som nu. Farfar selv, som nok kunde høre, men ikke se hele
udrustningen, svang gutten vist tre gange omkring, kyssede den lille næse, som
stak frem, og sagde: «Gud signe dig, min egen Bikku, maatte aldrig værre karl
end du bære Bjørneborgernes gamle uniform.»

«Pas nu paa,» sagde farfar. «Naar den fornemme herre kommer, skal du gjøre
honnør! Saa» — og nu lærte han den lille at staa stiv som en stolpe, barsk i
ansigtet, venstre arm strakt langs siden, højre haand ved panden.

«Ja, farfar,» sagde Bikku som altid var lærvillig.

Neppe stod Bikku paa post ved grinden, før det støvede langt borte paa veien,
og den fornemme herre kom kjørende, saa det gnistrede over stenene. Nu var han
ganske nær . . . hei! det gik i en fart! . . . Da hørte man kusken pludselig holde
hestene an med et ptrro! og straks derpaa raabte han: «Op med grinden, fort!»

Sagen var den, at lensmanden i egen høie person havde stillet sig ved grinden for 27
at passe paa, at alt gik rigtig, og grinden fløi op paa given kommando; dette
skulde give den fornemme herre en høist fordelagtig tanke om skik og orden paa
veiene. Men da vognen nærmede sig med lynets fart, skulde det ulykkeligvis
hænde, at lensmanden i det samme vilde bukke underdanigst — og bardus laa han
der i den vaade grøft ved veien. Underlensmanden ventede ved grinden paa
kommandoordet; men da han saa husbond falde, blev han saa fortumlet, at han

aldeles ikke tænkte paa at aabne uden sin foresattes befaling, og saa forblev grinden forsvarlig stængt lige for høie vedkommendes næse. Vognen var nu nødt til at stanse; den høie herre tittede forundret ud, og kusken blev ved at raabe: «Op med grinden!»

Da tog Bikku Matti mod til sig, traadte frem, skjønt med megen besvær, aabnede grinden og gjorde honnør til punkt og prikke, som farfar havde lært ham. Kusken smeldte til, hestene rykkede i; men i det samme raabte herren i vognen: «Holdt!»

Vognen stansede nu for anden gang.

«Hvad er du for en liden figur i Bjørneborgernes uniform?» raabte den fornemme herre til Bikku Matti og lo saa hjertelig, at vognen rystede.

Bikku Matti forstod ingenting; han huskede bare, hvad farfar havde sagt ham, og gjorde igjen honnør saa stiv og høitidelig som muligt. Dette morede den fornemme herre endnu mere; han spurgte de omkringstaaende efter guttens forældre, og lensmanden, som nu var krøben op af grøften, skyndte sig at berette, at gutten var en fader- og moderløs stakkar, som levede hos sin farfar, en afdanket, fattig og blind soldat ved navn Hug.

Men lensmandens forundring var ikke liden, da den fornemme herre — det var jo landshøvdingen selv — begav sig ud af vognen og lige hen til husmandspladsen. Her blev et opstyr. Gamle farmor var af forskrækkelse nær falden af stolen, da saa fornemt fremmedfolk traadte ind i stuen; men farfar, som ingenting saa, havde mere mod og pegte høflig did, hvor han vidste, at bænken var.

«Guds fred, mine venner!» sagde den høie herre og rystede hjertelig de gamles hænder.

«Jeg synes, jeg skulde kjende dig igjen, gamle kamerat,» vedblev han, idet han nøie betragtede farfar, «er det ikke Hug, nr. 39 ved mit gamle kompagni?»

«Jo, hr. kaptein,» svarede farfar med stor forundring; thi han kjendte igjen stemmen. 28

«Naa, Gud ske lov, at jeg endelig har faaet rede paa dig,» sagde landshøvdingen. «Har du da glemmt, det var dig, som i den hedeste strid tog mig paa din ryg og vadede over elven, da jeg var saaret og afmægtig og nær ved at falde i fiendens hænder? Om ogsaa du har glemmt det, tror du vel, at jeg nogensinde skulde kunne glemme det? Efter freden hørte jeg ikke mere til dig; jeg søgte dig længe, og tilslut troede jeg, du var død. Men nu har jeg fundet dig, og nu skal jeg sørge for dig og din hustru og den vesle gutten din. En prægtig gut!» Og nu greb landshøvdingen Bikku Matti under armene, løftede ham høit op og

kyssede ham saa kraftig, at hatten faldt af den lille, sabelen klirrede og alle farmors naale løsnede i kjole og bukser.

«Nei, lad mig være,» sagde Bikkus til landshøvdingen, «nu har du faaet hatten i gulvet, og farfar blir vond.»

«Kjære, naadige herre,» sagde farmor ganske flau paa Bikkus vegne, «vær saa naadig og tag ikke ilde op, at gutten bruger mund; han er ikke vant til at omgaaes folk.»

«Farfar skal faa en bedre hat isteden,» sagde landshøvdingen, «og I, kjære mor, kan være ubekymret for guttens mund; det er jo brav at være karl for sin hat. Hør, Bikkus, du ser mig netop ud til at blive en dygtig mand med tiden. Har du lyst til at blive en tapper soldat som farfar?»

«Farfar siger, at det kommer an paa, hvem jeg skal slaas med,» sagde Bikkus.

«Du er en fiks krabat,» sagde landshøvdingen, «og mod mangler du vist ikke.»

«Ja, hr. kaptein, det kommer deraf, at han idag for første gang har bukser paa, og modet følger med bukserne.»

«Sig snarere, at det følger med Bjørneborgernes uniform,» sagde landshøvdingen, «der sidder megen krudtrøg og megen ære igjen i denne slidte uniform, og saadanne minder gaar fra slegt til slegt. Men nu har vi en ny tid, og gutten kan endnu blive et vern for sit fædreland. Er du sterk, lille mand?» Bikkus svarede ikke; han rakte bare ud sin høire langfinger for at trække krog med landshøvdingen.

«Jeg ser det paa dig,» sagde landshøvdingen leende, «at du bliver sterk som en bjørn, naar din arm faar vokset. Vil du følge med mig og spise mygt brød og drikke²⁹ melk hver dag? Kanske vanker der ogsaa af og til lakrisstænger og kager, hvis du er snild.»

«Faar jeg en hest at ride paa?» sagde Bikkus.

«Ja, det forstaar sig,» sagde landshøvdingen. Bikkus spekulerede en stund paa tingen; hans blaa, smaa øine fløi fra landshøvdingen til farfar, fra farfar til farmor, fra farmor igjen til landshøvdingen. Tilslut krøb han bag de gamles ryg og sagde: «Jeg vil blive hos farfar og farmor.»

«Men kjære Bikkus,» sagde den blinde soldat med rørt stemme, «hos farfar faar du bare haardt brød og vand og salt sild. Hører du ikke, at den naadige herre byder dig mygt brød og melk og andet godt, og tænk paa, at du faar en hest at ride paa.»

«Jeg vil blive hos farfar, jeg vil ikke gaa fra farfar,» raabte Bikkus Matti med graaden i halsen.

«Du er en brav gut,» sagde landshøvdingen med taarer i øinene og klappede den lille paa hans runde kind. «Ja, bliv du hos farfar; jeg skal sørge for, at

hverken farfar eller farmor eller du nogensinde lider nød, og naar du engang i verden bliver voksen mand og en kjæk karl, saa kom til mig, hvis jeg lever. Jeg skal give dig jord at pløje og skog at hugge, og om du bliver bonde eller soldat, det er det samme, bare du bliver en ærlig og trofast søn af dit fædreland. Vil du det, Bikku?»

«Ja,» sagde gutten, stiv og strunk.

«Gud velsigne dig, barn,» sagde farfar og farmor med rørte hjerter.

«Og Gud velsigne vort dyrebare fædreland og give det mange saadanne trofaste sønner som du, lille Bikku!» føiede landshøvdingen til. «Der er mange børn, som løber bort fra det fattige, haarde brød og griber efter de myge bollerne, og hvad de derved vinder, ved hverken jeg eller du; ikke vinder deres land! Nei, hædre din fader og din moder i deres fattigdom, at det kan gaa dig vel, og du maa længe leve paa jorden!»

«Det der staar i min abc,» sagde Bikku Matti.

«Ja, men det staar ikke i alles hjerter,» sagde landshøvdingen.

Z. Topelius.

18. Den vanskelige lekse.

29

Noget af det værste med Harald var den møie, som hans moder havde med at faa ham til at lære sine lekser. Han havde meget tidlig lært at læse, fordi han gjerne vilde vide, hvad de smukke billeder skulde forestille, som han saa i sine eventyrbøger; men at lære lekser det syntes Harald slet ikke om.

Haralds moder pleiede at læse hver dag med sin lille søn og datter. Tora gik det meget godt fremad med; men Harald vidste ikke meget af, hvad han burde have vidst, nu da han var otte aar gammel.

Han vidste ikke, hvad maanederne heder, eller hvor mange maaneder der er i et aar. Han kunde ikke sige dig, hvormeget fem gange fem er; heller ikke vidste han, om det land, han boede i, hed Norge, eller om det hed noget andet.

Han havde ikke lært en eneste salme og kunde blot fremsige meget faa af de skjønne, smaa vers om solskinnets og blomsterne eller om Kristus og himlen. Jeg tror, at du vil sige, at Harald burde have vidst mere om disse ting, naar han var otte aar gammel.

En gang gav hans moder ham en lekse at lære og sagde: «Nu, Harald, maa du lære dette, hvert ord af det, førend du gaar ud og leger.»

Harald sagde: «Er det en let lekse, moder?»

Da sagde hans moder: «Jeg tror ikke, du vil sige, at den er let. Men den er saadan, at du meget godt kan lære den, naar du forsøger paa det.»

Harald sagde for sig selv: «Jeg bryder mig ikke om at forsøge paa at lære en vanskelig lekse. Jeg tror ikke, jeg vil forsøge paa det.» Dette sagde han ikke høit, fordi han ikke turde for sin moder. Han sagde det bare for sig selv. Smaa børn siger ofte ting for sig selv, som de ikke skulde sige. De glemmer, at Gud kan se ind i deres hjerte, og at ingen ond tanke er skjult for ham.

Harald kom da og satte sig ned og begyndte at se sig omkring efter de ting, som var i stuen, istedenfor at se i sin bog.

Nu var der ingenting i stuen, som han ikke havde seet før mange gange i sit liv. Der var ingenting, som han ikke saa hver dag. Der var det store bogskab med dets glasdøre og det lille værelse ved siden af stuen, hvor hans moder havde alle sine smukke smaating staaende, og sofaen og det lille sybord og stolene og de smukke sager paa hylden ved ovnen og Lystig, som laa paa teppet. Der var slet ikke noget nyt, og alligevel syntes Harald, at det var meget bedre at se paa disse ting end at forsøge at lære sin lekse. 31

En eller to gange talte hans moder til ham om det, og da saa han en liden stund i sin bog. Men ved den mindste støj i værelset saa han op igjen. Dersom Lystig bare vendte sig paa teppet, eller en flue kom summende ved vinduet, saa var Haralds øine straks borte fra hans bog.

Efterat han havde siddet der saa længe, at han godt havde kunnet lære sin lekse, sagde hans moder, at han skulde komme hen og lade hende høre ham i den. Da hængte han med hovedet og blev ganske rød i ansigtet, og da hun tog bogen fra ham, kunde han ikke et ord.

Nu begyndte Harald at græde. «Det er saadan en vanskelig lekse, moder,» sagde han. «Jeg er vis paa, at jeg ikke kan lære den.»

«Forsøgte du da at lære den?» sagde hans moder.

Harald kunde ikke sige ja, derfor sagde han: «Jeg vilde ønske, at der ingen bøger var i hele verden. Jeg bryder mig slet ikke om dem!»

Da sagde hans moder: «Det gjør mig ondt, at min lille gut ikke vil lære noget, saa at han kan blive en forstandig mand, dersom han skulde leve saalænge. Men Harald maa gjøre, hvad jeg siger til ham, og jeg kan ikke lade ham komme ud og lege, før han har lært sin lekse.»

Nu havde Tora lagt sine bøger og sit arbeide bort, og Lystig begyndte at hoppe omkring, som om den vidste, at skoletiden var forbi. Og barnepigen og lille Einar var ude i haven og ventede paa, at de skulde komme ud til dem.

Da sagde Harald for sig selv: «For en dum gut jeg har været! Nu maa jeg lære min lekse istedenfor at gaa ud og lege. Men jeg vil ikke græde for det. Jeg vil

sætte mig ned og forsøge at lære min lekse snart. Jeg tror alligevel, at den ikke ser saa vanskelig ud.»

Saa satte han sig ned og fæstede sine øine paa bogen, og han fandt, at leksen blev lettere for hver gang, han læste den over. Det var ikke længe, før han kunde den til punkt og prikke, og da bad han sin moder, at hun ikke maatte være vred paa ham, fordi han havde været saa doven.

Da tilgav hans moder ham og kyssede ham og sagde til ham: «Husk paa, at det bedste, du kan gjøre med en vanskelig lekse, er at sætte dig ned og lære den med engang.» 32

19. Harald og Tora.

32

Harald og Tora var meget glade i hinanden, og det var meget sjelden, at Harald var uskikkelig mod Tora, eller at Tora var uskikkelig mod Harald. Harald laante gjerne sin søster sit bedste legetøi, og Tora hjalp ofte Harald med hans lekse. Tora var to aar ældre end Harald, og hun vidste meget mere end han.

Men hverken Harald eller Tora var bestandig snilde, og sommetider hjalp de hinanden med at være uskikkelige. Sommetider var de begge to dovne, naar de skulde læse, og voldte derved sin moder sorg.

Sommetider vilde de snakke eller lege, naar de var i kirke, og det var meget stygt af dem.

Engang havde man opdaget, at de havde løiet, og det var det værste af alt. Det var om et glas, som de havde slaaet itu, medens de legte. De sagde, at Lystig havde slaaet glasset itu. Men sandheden blev snart opdaget, og det varede en hel uge, inden deres forældre blev blide paa dem igjen. Tora og Harald var meget bedrøvede over sin synd og vilde aldrig mere lyve.

Naar Harald fik noget godt, gav han altid halvdelen deraf til Tora, og det samme gjorde Tora, naar hun fik et æble eller en appelsin; hun havde aldrig lyst til at spise det alene, men lod altid Harald dele det med sig. Børn, ligesaavel som voksne folk, skulde aldrig være egenkjerlige. Det er bedre at give end at modtage.

En dag skulde Harald og Tora faa en køretur i giggen, naar de havde lært sine lekser rigtig godt. Men Tora var doven den dag og vilde ikke lære sin. Og hendes søm var ikke pen, og hun var saa slusket, at hun satte to blækklakker i sin skrivebog, da hun begyndte at skrive. Hun var meget doven og skjødesløs den dag. Da derfor skoletiden var forbi, sagde hendes moder til hende, at hun ikke kunde faa være med ud og kjøre.

Tora begyndte at græde, da hun hørte dette, og Harald saa meget bedrøvet ud. Han skulde være med sin moder, fordi han havde været snild; men han brød sig ikke om at kjøre, naar ikke Tora var med.³³

Da hans moder var gaaet op paa sit værelse, listede han sig ganske sagte efter hende, bankede paa hendes dør og sagde: «Faar jeg lov til at komme ind, moder?»

Hans moder sagde: «Ja, Harald, du kan gjerne komme ind.» Saa lukkede han da døren op og saa sin moder staa der med hat og kaabe paa, og han skøjnte, hun var færdig til at reise.

Hun sagde til ham: «Er du ikke færdig endnu, Harald? Giggen holder udenfor døren, og jeg har ikke tid til at vente.»

Men Harald sagde: «Aa kjære moder, lad Tora faa lov til at være med! Hun vil bestemt være snild imorgen, jeg er vis derpaa; og jeg vil ikke have nogen moro af at kjøre, dersom ikke hun er med!» Og han holdt længe paa med at bede for Tora med mange flere ord, og taarerne kom ham i øinene.

Da satte hans moder sig ved vinduet og tog ham hen til sig og kyssede ham. Og hun sagde: «Det glæder mig at se, at du holder af din søster, min kjære, lille gut. Men jeg kan ikke lade hende blive med os idag. Jeg maa straffe hende, naar hun er uskikkelig, ved du. Jeg er ikke glad, naar jeg maa straffe hende; men jeg maa gjøre det, forat hun skal blive snild.»

Da sagde Harald: «Kjære moder, hun vil blive snild imorgen, jeg er vis paa det.»

Og hans moder sagde: «Dersom du heller vil vente til imorgen, vil jeg opsætte kjøreturen til da. Du kan blive med mig nu, hvis du vil, eller ogsaa skal vi vente og se, om Tora er snild imorgen.»

Da klappede Harald i hænderne og sagde: «Tak, kjære moder! det var deiligt. Jeg er vis paa, at hun er snild imorgen.»

Derpaa løb han ud for at fortælle Tora, hvad hans moder havde sagt, og bad hende, at hun ikke vilde græde længere, men den næste dag stræbe at lære sine lekser godt og sy pent og ingen blækklakker have i sin skrivebog.

Tora sagde, at det var meget snildt af Harald, at han vilde vente til næste dag. Og hun holdt endnu mere af ham

II bd.

for det, og hun lovede sig selv, at hun aldrig mere vilde være skyld i, at han mistede en fornøielse.³⁴

Den næste dag var hun da meget snild og kunde sine lekser godt. Og hun syede et stort stykke og skrev en pen side i skrivebogen. Og saa havde da Harald og Tora og deres moder en kjøretur langt udover landet helt til møllen, som de saa gjerne vilde se.

20. Guldfisken.

34

Af J. M. Thiele

Fiskeren sadler sin vingede hest;
at fare paa dybet det tykkes ham bedst.

Bølgerne ruller paa hviden strand,
saa red han derud, den fiskermand.

Drog han da op sin medesnor,
paa krogen hang der en guldfisk stor.

Da lo han i skjegget: «Mange fisk jeg saa,
men aldrig med gyldenstyks-kjortel paa!»

«Havde jeg en skilling for hvert gyldent skjæl,
da var jeg vel hjulpen, jeg fattige sjæl!»

Fisken sig krummer og slaar med sin svans,
det tykkes bonden en underlig dans.

«Ikke saa lystig, du rige mand!
En fattig fisker dig holder vel stand.»

Den guldfisk lurер og lytter derpaa,
begyndte da at tale og sagde som saa:

«Fattige fisker, du ser, jeg er rig,
jeg mægted vel at gjøre dig lykkelig!

Kaster du mig atter i den dybe strand,
da skal du derfor blive velholden mand!

Min moder er fiskenes dronning fin;
hun skal give dig baade bolster og lin.

35

Min fader er konning paa havsens bund;
han skal gjøre dig baade sterk og sund!

Min beiler han sørger i bølgen blaa;
min gyldenstyks-kjortel den skal du faa!» —

— «Stort jeg ikke agter en fiskenes drot;
det vil være min gode tro til spot;

ei heller din moders bolster saa fin;
min egen dronning gjør vel bedre lin.

Men gav du en beiler din ære og tro,
da vil jeg ei forstyrre to elskendes ro!»

Saa slap han i bølgen den fisk saa angst:
«O vel! o vel! for en ussel fangst!

Bider imorgen en slig paa min krog,
da faar jeg vel sulte, jeg fattige skrog!» —

Saa sad han i hytten den aften kvær
og mælte ei ord, som var talen værd.

Men næste morgen i sin baad han sad
og spidedd paa krogen en lokkemad.

Og straks som han kasted sin medesnor,
sank floddet under, og dybt det for.

Da lo han i skjegget og sagde som saa:
«Nu har jeg vel atter en guldfisk paa!»

Saa drog han sendrægtig den snor saa lang,
en gylden skilling der ved krogen hang.

Det kan jeg da melde for sandt og vist,
han havde for glæde hverken ro eller rist!

Og saa tidt han siden i snoren drog,
aldrig der bed dog en fisk paa hans krog;

36

men saa ofte han paa krogen efter fisken saa,
da hang der ret altid en guldsilling paa.

J. M. Thiele.

21. Sommerfuglen.

36

Af H. Wergeland

Den prægtig klædte sommerfugl
er fløien fra Guds haand.
Han gav den gyldne ringe
og røde purpurbaand.

Han lærte den at flyve høit,
høiere, end jeg er.
Den har nok fuglens lyster,
men ei dens dun og fjær.

Og alle verdens mennesker
og alle kongebud
ei gjøre kan en sommerfugl.
Det kan alene Gud.

H. Wergeland.

22. Besøget hos fætter Hans.

36

Lille Harald havde nogle kaniner, som hørte ham til, og en kanarifugl ogsaa.

Kanarifuglen levede i et stort, smukt bur, som hang i barnekammeret. Den hed Mons. Det var en munter fugl, og den pleiede at synge fra morgen til aften. Naar den sang for høit, stod Tora sommetider op paa en stol og kastede et tørklæde over buret. Da hoppede Mons op paa sin pinde og stak hovedet under vingen, saaledes som den gjorde om natten.

Kaninerne havde et hus ude i gaarden. Tamme kaniner lader man bo i huse med sprinkler foran. Vilde kaniner graver sig huler dybt under jorden og bor i dem. Om aftenen og natten kommer de frem for at søge efter mad.

Harald havde tre store, smukke kaniner. To af dem var sorte og hvide, og en var hvid og graa. De hed Pus, Terne og Spette. 37

Harald skulde ganske alene passe sine kaniner og sin fugl. Da hans moder gav ham lov til at faa dem, sagde hun, at det skulde være hans pligt at give dem mad og ellers alt, hvad de behøvede. Men saa kunde det nok hænde mere end én gang, at Harald glemte dem.

En morgen om vaaren, da det var deiligt veir, skulde Harald hen og besøge sin fætter Hans. Lille Hans var netop paa hans alder, og Harald var saa sjæleglad, at han ikke kunde tænke paa noget andet. Hans onkels hus laa næsten 10 kilometer fra hans faders, og saaledes skulde han da atter faa sig en deilig kjøretur. Og da hesten var færdig, kyssede Harald sin moder og Tora, sagde farvel til Trofast og Lystig, og saa kjørte han afsted med sin fader.

Det faldt slet ikke Harald ind, at han ikke havde været hos sine kaniner eller sin kanarifugl siden den foregaaende dag.

Da dagen var forbi, kom Harald tilbage, og han havde en hel del at fortælle om sit besøg.

Men han var træt og søvnig. Dog maatte han straks fortælle Tora om Hans's lille hest og om husken i haven og om den lille sag, som hans onkel havde sat op i bækken og ladet gaa; men da han havde fortalt hende om disse ting, var han glad ved at gaa tilsengs.

Hele denne tid havde den stakkars kanarifugl ikke faaet friskt vand, og i kaninernes hus var der ikke et gran mad.

Den næste morgen kunde Harald bare tænke paa sit besøg hos fætter Hans. Og der var saa meget for Tora at høre paa, at hun glemte at minde ham om hans dyr, som hun ellers ofte pleiede at gjøre.

Hvor sørgeligt det maa have været for den stakkars kanarifugl at sidde og vente paa, at dens herre skulde komme og bringe den friskt vand! Og dersom kaninerne ude i sit hus havde kunnet tale med hinanden, tror jeg ikke, at de vilde have sagt meget til ros for den lille gut, som bare tænkte paa sin egen fornøielse.

Kort førend de skulde begynde at læse, sagde Haralds moder til ham: «Har du været ude hos dine kaniner idag, Harald? Er du vis paa, at de har mad nok?»

Harald blev ganske rød i ansigtet; for nu huskede han sin feil. Han søgte ikke at skjule den, men fortalte sin moder den hele sandhed. Og taarerne begyndte at strømme ned over hans kinder, da han fortalte sin moder det; thi han troede, at hans kanarifugl og hans kaniner maaske var døde af sult.

Hans moder saa meget alvorlig ud; thi hun blev bedrøvet ved at se, at hendes lille gut var saa optagen af sin egen fornøielse, at han glemte, hvad andre kunde føle. Og en fugl eller en kanin kan føle og kan lide smerte ligesaavel som et barn eller et voksent menneske.

Harald gik straks hen for at se til sin kanarifugl, og hans moder gik med ham. De fandt den stakkars fugl med pjuskede fjær, og dens hoved hang ganske mat ned. Dens øine saa matte ud, og den var krøben hen i et hjørne af sit bur og merkede ikke, at Harald kom hen til den.

Harald var meget skamfuld, da han satte et glas koldt, friskt vand hen ved siden af buret. Derpaa gik de hen for at se til kaninerne, og Harald tog med sig et stort fad grød og nogle deilige, grønne blade.

Pus og Terne og Spette var allesammen saa sultne, at det var en ynke at se det. Harald blev saa bedrøvet og skammede sig, da han saa dem løbe hen til sprinklerne i sit hus og spise af bladene med saadan hast. Han vidste, at han havde været en grusom herre mod sine kjære, smaa dyr; thi de kunde ikke tale; de kunde ikke fortælle, hvad de behøvede, og at lade dem sulte var stygt og grusomt af ham.

Haralds moder sagde, at hun maatte straffe ham for hans fejl. Og hun sagde ogsaa, at dersom dette skulde hænde engang til, maatte kaninerne og kanarifuglen sendes bort, og Harald kunde ikke længer faa dyr at passe.

Haralds moder vilde straffe ham for at gjøre ham snild. Hun vilde, at han skulde føle lidt af den smerte, som hans dyr havde følt, og da haabede hun, at han aldrig mere vilde være saa slem mod dem.

Derfor fik Harald bare et stykke brød til middag og et stykke tilaftens, forat han kunde føle, hvad det var at lide sult. Tora var meget bedrøvet for ham; men Haralds fader og moder sagde begge, at dette var den rette maade at lære ham af med hans fejl.

Og det var det ogsaa; men fra den dag af glemte Harald aldrig at sørge for de 39
dyr, som han skulde passe.

23. Julekveld.

39

Af J. Moe

Nu sneen lyser ved afdags skin,
til julekvelds-bordet bæres der ind.
Har buret laasfast lukket sig før,
nu gaber paa viden væg dets dør.

Fra høgstdagstid, da det ringed jul,
er festen alt holdt af gaardens fugl:
sit kornbaand far paa elgs-takken stak,
og spurven fløi til og kvidrede: tak!

I fjøs for fæ og i fold for faar
er lagt, hvad laaven som bedst formaar.
De kaldes vel bare faar og kvæg,
men hilser dog festen med brøl og bræg.

Og Vesle-Olav ved alt var med.
Hans hænder vel ei at klappe ved;
men hjertet kan klappe, slag i slag —
det er jo den signede julekveldsdag!

Nu gaar han med mor og med bedstemor
at bære fra stabur til julebord.
Han husker ifjor, da han sad paa fang,
mens lysene skinte, og salmen klang.

Han længes — men se, en fattigkvind
staar bønlig bøiet ved trappens trin.
Hun har ei som faar og fæ et tag,
hun dækkes usselt af pjalteplag.

Da mindes gutten det barn, som laa
end mere fattig for os paa straa,
og haanden ved med et, hvad den gjør:
den griber i lommen som aldrig før.

Der har han syv skilling, længe spart
og vel til en markedshest forvart.
Nu skal de købe, hvad bedre er:
lidt juleglæde til kvinden der.

40

Hvad fik han igjen? Fra hjerte og mund:
„Gud signe dig helgen stund for stund!“
Jeg tror nok, det ord som vinget fugl
fløi op og bringer en salig jul.

Jeg tror nok, at Olav, hvis han som stor
bevarer det sind, som i ham bor,
faar jul efter jul med fryd og fred
og sidst, hvor jullyset ei brænder ned.

J. Moe.

24. Spøgelset.

40

Den lille Sigurd var meget bange for spøgelser, skjønt han endnu aldrig havde seet noget. Men dette hændte dog endelig engang.

Sigurd skulde nemlig en aften, da maanen skinnede klart, hente en bog af et skab, som stod i sovekammeret. Han var neppe ude af døren, førend han kom bleg og skjælvende tilbage uden nogen bog. „Et spøgelse, et spøgelse!“ stammede han.

„Naa, det var da rigtig godt, at vi engang faar et at se,“ sagde faderen ganske rolig, stod op, tog Sigurd ved haanden og bad om at faa se spøgelse. Sigurd bad om at faa slippe; men faderen mente, at naar han selv gik med, behøvede Sigurd ikke at være bange.

Da de kom ind i sovekammeret, pegte den forskrækkede gut paa væggen ligeoverfor og hviskede: „Der, den lange, hvide skikkelse ved kjøkkendøren!“ „Det var et frygteligt spøgelse,“ sagde faderen, idet han gik løs paa det og trak den modstræbende Sigurd med sig. Nu var de komne til kjøkkendøren; faderen strakte sin haand ud efter spøgelse og tog det ned af spigeren; det var — et haandklæde, hvorpaa der faldt en stribe af maaneskinnet. Sigurd havde af angst lukket øinene fast til, og faderen maatte først tiltale ham alvorlig for at faa ham til at overbevise sig om, at spøgelse var af lerred. Derpaa hængte han haandklædet igjen paa samme sted og betragtede det atter med Sigurd, idet de gik tilbage i værelset, saa at gutten omsider indsaa, at han var bleven narret. Og nu var lille Sigurd bleven saa kjæk, at han næste aften kunde gaa lige forbi haandklædet uden at forandre en mine.

25. Snemanden.

41

Af J. S. Welhaven

Nu falder sneen i tætte lag,
og drengen har ingen hvile.
Det blev nok en hoben mile,
hvad han kan løbe den hele dag.

Her slæber han gaarden af sne-blokke fuld
 og former soldater drøie;
 det volder ham slid og møie.
 Han giver soldaterne øine af kul.

Saa ruller han sneen med al sin kraft,
 mens kjæmperne staar der og kneise;
 han vil dem et brystværn reise;
 til lanse han gi'r dem et kisteskaft.

Og nu er han færdig, og nu er han mat;
 hans hænder er frosne og ømme.
 For alle de sterke drømme
 faar drengen vist en urolig nat.

Man hører ham juble, den lille mand:
 „Imorgen skal slaget stande!“
 Da løser sig himlens vande,
 og alle hans kjæmper bliver til vand.

J. S. Welhaven.

26. Ekko.

41

Den lille Egil vidste endnu intet om ekko. Engang løb han ude paa engen og raabte i sin viltherhed den ene gang efter den anden: „Hei, hei!“ Straks raabte det ogsaa inde fra skogen: „Hei, hei!“ „Hvem er du?“ raabte han forundret. „Hvem er du?“ svarede det. Han skreg: „Du er en dum gut!“ „Dum gut!“ gjenlød det fra skogen.

Nu blev Egil vred og raabte styggere og styggere skjeldsord ind i skogen. Allesammen lød nøiagtig tilbage til ham. Han løb nu ind i skogen for at faa fat paa den gut, han troede var der, og hevne sig paa ham; men der var nu ingen gut at finde.

Saa løb Egil hjem og klagede for sin moder over, at der var en uskikkelig gut, som havde skjult sig i skogen og skjeldt ham ud. Moderen svarede: „Denne gang har du anklaget dig selv. Du maa vide, at du har ikke hørt andet end dine egne ord. Thi ligesom du allerede ofte har seet dit ansigt i vandet, saaledes har du

42

dennegang hørt din egen stemme i skogen.“ Og saa forklarede hun ham, hvorledes det gik til.

„Havde du nu,“ vedblev moderen, „raabt et venligt ord ind i skogen, saa var der ogsaa kommet et venligt ord tilbage til dig. Merk dig derfor sandheden af det gamle ordsprog: „Som man raaber i skogen, faar man svar.“

27. Støren i Segringen.

42

Af Hebel

Selv en stær kan have godt af at lære noget, om den end ikke trænger til at lære saa meget som et menneske. I den lille by Segringen var der en barber, som havde en stær, og hans læregut gav den undervisning i at snakke. Støren lærte nu for det første alle de ord, som sprogmeisteren opgav, og tilsidst sagde den ogsaa efter af sig selv, hvad den hørte sin herre sige, f. eks.: „jeg er barberen i Segringen.“ Dens herre havde forresten en hel del mundheld, som han gjentog ved alle leiligheder, f. eks. „saa saa,“ „saa la la,“ eller «par compagnie» (det vil sige saa meget som: i selskab med andre) eller „din klodrian.“ Saaledes titulerede han nemlig i almindelighed læregutten, naar denne smurte halvdelen af plastrer paa bordet istedenfor paa lerredet, eller naar han strøg barberkniven af paa ryggen istedenfor paa eggen, eller naar han slog istykker en medicinflaske. Alle disse mundheld lærte støren efterhaanden. Nu havde barberen ogsaa spisekvarter, og derfor kom der daglig mange folk i huset. Naar da gæsterne sad og passiarede sammen, fik de sig ofte en hjertelig latter; for støren lagde sit ord med i laget, og det passede, som om den havde forstand paa det, og mangan gang, naar læregutten raabte: „Hvordan har du det, Hansemand?“ svarede støren: „Din klodrian!“ Men en dag, da vingerne var voksede ud paa den igjen, vinduet stod aabent, og veiret var godt, saa tænkte støren: Nu tror jeg, jeg kan saa meget, som jeg behøver for at komme frem i verden, og vips! var den ude af vinduet. Den styrede kursen ud paa landet, hvor den slog sig til en flok andre fugle, og da de fløi op, fløi den med; for den tænkte: De er bedre kjendte hertilands end jeg. Men de fløi uheldigvis allesammen i et garn. Støren sagde: „Din klodrian!“ Da fuglefængerer kom og saa, hvilken prægtig fangst han havde gjort, tog han den ene fugl efter den anden forsigtig ud af nettet, dreiede halsen om paa dem og kastede dem paa jorden. Men da han nu vilde strække de fæle fingre efter nok en fange og troede, at der ikke var noget iveien, raabte støren: „Jeg er barberen i Segringen!“ ret som om den vidste, hvad den skulde sige for at frelse sit liv. Fuglefængerer blev i førstningen forskrækket og troede, det var spøgeri; men da

43

han forstod, hvordan det hang sammen, var han færdig at dø af latter og sagde: „Nei, Hansemand! det havde jeg aldrig tænkt, at jeg skulde træffe dig her; hvordan gaar det til, at du kommer her i mit garn?“ — «Par compagnie,» svarede Hansemand. Fuglefangeren bragte stæren hjem til dens herre og fik baade tak og penge. Men denne tildragelse skaffede barberen en udmerket søgning; thi alle vilde se den mærkværdige Hansemand, og naar folk paa den kant skal aarelades, gaar de altid til barberen i Segringen.

Hebel.

barbererne var før ogsaa saarlæger.

28. Væddeløbet imellem haren og pindsvinet.

43

Det var en vakker sommermorgen i høsttiden, just da boghveden blomstrede. Solen straaede gyldent paa himmelen, morgenvinden strøg frisk henover engen, lerken sang i luften, bierne summede i boghveden, og folk gik i søndagsklæder, kort sagt, alle skabninger var fornøiede, og pindsvinet ogsaa.

Men pindsvinet stod udenfor sin dør, havde lagt armene over kors, saa sig omkring og nynnede en vise for sig selv, saa godt eller daarlig et pindsvin formaar at synges om morgenen. Idet det nu saadan halvsagte nynnede for sig selv, faldt det paa den tanke, at det, medens dets kone vaskede børnene og klædte dem paa, kunde spadseres en smule ud i marken og tillige se efter, hvorledes deres næper stod. Næperne stod nærmest ved dets hus; det pleiede at spise deraf tillige med sin familie, og derfor ansaa det dem for sine egne. Pindsvinet lukkede døren i efter sig og gik den vei, der førte ud i marken. Det var ikke kommet langt fra huset, og det vilde just dreie omkring tornehækken, som ligger der lige foran marken, da det mødte haren, der var gaaet ud i det samme erende, nemlig for at se til sin kaal. Da pindsvinet fik øie paa haren, bød det den et venligt „godmorgen.“ Haren, der paa sin vis var en meget fornem herre og dertil gruelig hovmodig, besvarede ikke pindsvinets hilsen, men sagde til det, idet den paatog sig en rigtig haanlig mine: „Hvordan kan det dog være, at du allerede saa tidlig om morgenen løber om paa marken?“ „Jeg gaar og spadserer,“ sagde pindsvinet. „Spadserer?“ lo haren, „det forekommer mig, at du kunde bruge benene til noget bedre.“ Dette svar ærgrede i høieste grad pindsvinet; thi alt kan det taale; men ved dets ben maa man ikke røre, just fordi de af naturen er skjæve. „Du bilder dig vel ind,“ sagde nu pindsvinet, „at du kan udrette mere med dine ben?“ — „Det tænker jeg,“ sagde haren. „Nuvel, det kommer an paa en prøve,“ mente pindsvinet, „jeg vedder, at jeg kommer først, naar vi løber omkaps.“ — „Det er til

44

at le sig fordærvet over, du med dine skjæve ben!“ sagde haren, „men gjerne for mig, hvis du har saa overdreven lyst dertil. Løb saa til, saa kan det straks begynde.“ „Nei, saa stor hast har det ikke,“ mente pindsvinet, „jeg er endnu ganske fastende; først vil jeg gaa hjem og spise en smule frokost. Om en halv time er jeg her paa pletten.“ Derpaa gik pindsvinet, da haren var tilfreds hermed.

Underveis tænkte pindsvinet ved sig selv: „Haren stoler paa sine lange ben; men jeg skal alligevel nok magte den. Den tror nok, den er en fornem herre; men den er dog en dum fyr og skal nok komme til at betale.“ Da nu pindsvinet kom hjem, sagde det til sin kone: „Kom, klæd dig paa i en fart, du maa med ud paa marken.“ „Hvad er der paa færde?“ spurgte konen. „Jeg har veddet med haren. Jeg vil løbe omkaps med den, og du skal ogsaa være med.“ „Men kjære dig da!“ skreg pindsoen til sin mand, „du er vel ikke rigtig klog, har du mistet forstanden? Hvorledes vil du løbe omkaps med haren?“ „Ti stil, kone,“ sagde pindsvinet, „det bliver min sag. Du skal ikke ræsonnere over mændenes anliggender. Marsch, klæd dig paa og kom med!“ Hvad skulde pindsoen gjøre? Den maatte vel følge med, enten den vilde eller ei.

Da de nu var underveis, sagde pindsvinet til sin kone: „Pas paa, hvad jeg vil sige dig. Her paa den lange mark vil vi løbe omkaps. Haren løber i den ene fure, jeg i den anden, og vi begynder at løbe ovenfra. Nu har du intet videre at gjøre end at stille dig her nedenfor i furen, og naar haren kommer paa den anden side, raaber du til den: „Jeg er her allerede!“

Dermed var de komne til marken; pindsvinet anviste sin kone hendes plads og gik op ad ageren. Da det kom helt op, var haren der allerede. „Kan det begynde?“ sagde haren. „Nu vel,“ svarede pindsvinet. „Saa afsted!“ Og dermed stillede enhver sig i sin fure. Haren talte: „En—to—tre!“ og afsted gik det som en stormvind nedad marken. Men pindsvinet løb kun omtrent tre skridt, saa dukkede det sig ned i furen og blev rolig siddende.

Da haren nu i fuldt løb var kommen helt ned, raabte pindsvinets kone til den: „Jeg er her allerede!“ Haren studsede og undrede sig ikke lidet. Den mente, det var pindsvinet selv, der raabte til den; thi som bekjendt ser pindsvinets kone ligedan ud som sin mand. Men haren mente: „Endnu engang afsted, om igjen!“ Og afsted gik det atter som en stormvind, saa ørerne fløi den om hovedet. Pindsvinets kone blev rolig siddende paa sin plads. Da nu haren kom op til den anden ende, raabte pindsvinet til den: „Jeg er her allerede!“ Haren, der var ganske ude af sig selv af iver, raabte: „Endnu engang afsted, om igjen!“ „For mig gjerne,“ svarede pindsvinet, „saa ofte du har lyst.“ Saa løb haren tre og sytti gange, og pindsvinet holdt stadig ud med den. Hvergang haren var nede eller oppe, sagde pindsvinet eller dets kone: „Jeg er her allerede!“

45

Men den fire og syttiende gang kom haren ikke til enden. Midt paa marken styrtede den til jorden, blodet flød den ud af halsen, den blev liggende død paa stedet. Pindsvinet kaldte sin kone frem af furen, begge gik fornøiede hjem, og hvis de ikke er døde, lever de endnu.

Saaledes hændte det sig, at pindsvinet løb haren tildøde paa Buxtehuder hede, og siden den tid er ingen hare falden paa igjen at løbe omkaps med Buxtehuder-pindsvinet.

29. Handelskarlens vidner.

45

Engang blev en handelskarl overfalden af et par røvere. I det samme fløi en flok vildgjæs hen over deres hoveder, og han raabte da: „Er der ingen andre vidner, saa skal Vorherres fugle være det!“ og som han raabte dette, blev han slaaet ihjel og plyndret. Der gik nogle aar hen, og morderne var ikke blevne opdagede; men en dag, da menigheden stod paa kirkegaarden og ventede paa presten, fløi en stor flok vildgjæs hen over dem, og ved dette syn sagde en hestehandler, som stod der, til en anden: „Se, der er handelskarlens vidner!“ Disse ord hørte de hosstaaende, og da man spurgte ham, hvad han mente dermed, saa blev han forskrækket og maatte tilsidst tilstaa sammenhængen. Saaledes vidnede Vorherres fugle.

30. Kjælkebakkevisen.

45

Ret ofte er isen ei ganske bar
og sneen lidt kram i lien;
da er ikke skøiten videre rar,
da duer ei heller skien;
men kjælken, det er en truværdig kar
paa stien.

46

Den danser i bakken saa lystelig, —
om sneen er kram, gjør det samme.
Paa isen den ogsaa kan klare sig,
ja, pigkjælken staar ei tilskamme.
Den morer sig selv og andre med dig
med det samme.

Ja, kjælken, det er en troværdig kar
paa isen, i bakken, i lien.
Om vaaren, naar skaren blir fin og hard,
jeg bytter den ikke med skien.
Men er du for kry, fordi skier du har,
saa la' bli'en.

Buxtehude, en egn i Hannover.

31. Skiløbervise.

46

Paa mine lette ski
jeg dristig staar fra skrent og li
den lave busk forbi
saa frisk og fuglefri.
Ja, ja, hurra, trala.
Et stup det øger farten bra,
sligt vil jeg gjerne ha,
hurra, hurra, hurra!

Og hænder det iblandt,
at jeg en liden „hare“ fandt, —
det leit er, det er sandt,
men regnes dog for tant.

Nei, nei, nei, nei, nei, nei,
jeg taber derfor lysten ei,
men drar igjen ivei;
ei „harer“ skræmmer mig.

Da netop uforsagt
 det gaar i rigtig dansetakt,
 til stupet — om lidt skakt —
 er vel tilbagelagt.
 Og da hurra, hurra!
 Et stup det øger farten bra,
 sligt vil jeg gjerne ha,
 hurra, hurra, hurra!

la' bli' en, lad den blive (kjælken nemlig), æns den ikke. fandt en hare, snublede.

32. Den taknemmelige søn.

47

En rig købmand kom en dag i samtale med en husmand, som holdt paa med noget markarbeide, og som lod til at være meget tilfreds og lykkelig. Efter nogle spørgsmaal fik købmanden vide, at marken ikke var husmandens eiendom, men at han var dagleier og arbeidede for to kroner om dagen. Købmanden kunde ikke skønne, hvorledes det var muligt at komme ud af det med saa lidet og endda være ved saa godt mod, og han ytrede sin forundring derover. Men husmanden svarede: „Det saa galt ud, hvis jeg brugte saa meget. Jeg maa komme ud af det med mindre. Noget bruger jeg til at betale min gjæld med, og noget sætter jeg paa rente.“ Dette var nu en ny gaade for den rige købmand. Men den muntre husmand blev ved og sagde: „Jeg deler min fortjeneste med mine gamle forældre, som ikke mere kan arbeide, og med mine børn, som først skal lære det. Hine gjengjælder jeg den kjærlighed, de har vist mig i min barndom; det er den gjæld, jeg betaler. Om disse, nemlig børnene, haaber jeg, at de engang i min alderdom ikke vil forlade mig; det er den kapital, jeg sætter paa rente.“

33. Ikke kjørende og ikke ridende.

47

Af P. C. Asbjørnsen

Der var engang en kongesøn, som havde friet til en jente; men efterat de var blevne gode venner og vel forligte, syntes han, det kunde være det samme; han vilde ikke have hende, fordi hun ikke var fin nok til ham. Men saa tænkte han paa, hvorledes han skulde blive kvit hende, og saa sagde han, at hun skulde komme til ham:

„Ikke kjørende
og ikke ridende,
ikke gaaende
og ikke agende,
ikke sulten
og ikke mæt,
ikke nøgen
og ikke klædt,
ikke dag
og ikke nat.“

For det troede han, hun ikke kunde gjøre.

Hun tog tre bygkorn og bed over, saa var hun ikke mæt, men hun var ikke 48
fastende heller, og saa kastede hun et uldnet over sig, saa var hun

ikke nøgen
og ikke klædt.

Hun tog en saubuk og satte sig paa, saa at benene slæbte paa jorden; saa
subbede hun frem, og saa var hun

ikke kjørende
og ikke ridende,
ikke gaaende
og ikke agende.

Og det var i skjellet mellem nat og dag. Da hun kom frem til vagterne, bad
hun, at hun maatte faa snakke med prinsen; de vilde ikke lukke hende ind, fordi
hun saa ud som et spektakel. Men af denne styren vaagnede prinsen og kom til
vinduet. Saa subbede hun derbort og vred det ene hornet af bukken. Det tog hun,
stod op paa ryggen af den og bankede paa vinduet med hornet. Saa maatte de
lukke op og gjøre hende til prinsesse.

P. C. Asbjørnsen.

34. Ingen hane galer derom.

48

To røvere gik en nat til en mølle for at stjæle. Da de var komne ind i huset og
listede sig hen til møllerens sovekammer, hørte de en hane gale tæt ved dem. Nu
blev den yngste røver bange og vilde vende om igjen; men den ældste røver
spottede ham og sagde: „Hvem der kommer os i veien, slaar vi ihjel, siden galer

ingen hane derom.“ Røverne dræbte da mølleren og tog hans penge. Mordet gjorde megen opsigt; men gjerningsmændene kunde man ikke faa opdaget. Nogle aar efter laa røverne en nat i en kro. Da galede gaardshanen tæt ved dem, og de vaagnede begge. „Den fæle hane,“ sagde den ældre røver, „jeg kunde have stor lyst til at dreie halsen om paa den. Siden den nat i møllen kan jeg ikke taale at høre den gale.“ „Saaledes gaar det ogsaa mig,“ sagde den yngre, „vi skulde ikke have dræbt mølleren.“ Vertshusholderen, som laa i et kammer, der kun var skilt fra deres eget ved en bordvæg, hørte samtalen og meldte det straks til øvrigheden. Begge morderne blev grebne, bekendte sin misgjerning og fik sin fortjente straf. Saaledes galede hanen dog om deres udaad.

35. Sønnesønnen.

49

En gammel mand, der ikke længere kunde ernære sig selv, kom i huset hos sin søn, og der gik han og passede børnene, som han holdt meget af. Men tilsidst blev han meget svag, og da han rystede sterkt paa haanden, saa spildte han paa dugen, naar han spiste, og slog en gang en tallerken istykker. Dette syntes sønnekonen ikke om, og den gamle maatte nu sidde for sig selv i kakkelovnskrogen og spise af en træskaal. En dag kom den unge mand hjem og saa, at hans lille søn havde meget travlt med at lave et traug af nogle spaaner. Da faderen spurgte ham, hvad han vilde bruge det til, saa svarede gutten: „Det skal være et traug, som du og moder skal spise af, naar I bliver gamle.“ Skamfuld vendte den unge mand sig til sin kone, der blev ganske rød ved barnets ord; men fra den tid sad den gamle igjen ved bordet hos de andre, og en af sønnedøtrene opvartede ham lige saa trolig, som han havde passet hende, da hun var liden.

36. Mopsen og maanen.

49

En mops spadserede engang i klart maaneskin og faldt i en grøft. Med møie og anstrengelse hjalp den sig atter op. Men da stillede den sig hen med halvt tillukkede øine og gjøede op imod maanen. „Det er din skyld, det er din skyld, du med dit blege, enfoldige lys, du dumme maane! Hvorfor behøver du at narre folk med dit bedragerske skin? Skin klart, om du vil skinne, eller lad det heller ganske være, hvis du ikke formaar at skinne klart.“

Saaledes skjeldte og gjøede den tykke mops. Men maanen vandrede rolig sin vei og smilte som før.

37. Bjørnehunden.

Af J. Moe

En sjelden gammel bjørnehund,
som kom fra Laplands sne,
langt sydpaa i den rige gaard
jeg daglig kan se.

Dens pels er som huldrekoens
brandgul langs dens ryg,
men gulbrun i siderne
og lodden og tyk.

Brunt gnistrer dens øie;
skarpt ørene staar frem;
dens aasyn har et præg
fra dens fjerne, dunkle hjem.

Nu er den meget gammel,
helt døv og halvt lam,
og bamsen gik i fred
alt længe for dens glam.

II bd.

Før streifed den i skog,
gjennem li, over hei,
hvor bamsen gjennem krattet
med brag brød sin vei.

50

Trods labbens klo den hvide tand
sad fast i sorte hud;
den vilde leg først endte
ved jægerens skud.

Nu lusker den i gaarden
saa mødig og træt;
dens streiftog begrænses
af stakitgjærdet tæt.

Den ligger mest og dovner sig —
den drømmer, kan jeg tro,
om dengang den gjestede
bamsen i hans bo.

Den rækker sig og strækker sig
i solvæggen hed,
den søger som den gamle mand
det luneste sted.

Men fyger det om vintren,
og sneen hvirvler op,
da vaagner den og ryster
sin haarrige krop;

da springer den fra lyet
til det aabneste sted —
vildt haarene sig reiser,
som om den var vred.

Den spidser øret skarpere;
den viser hvide tand;
det sorte øie gnistrer
med ungdommelig brand.

Den stirrer ud i hvirvlerne
og op til himlens sky:
En drøm om dens fjerne hjem
gjør livskraften ny —

en drøm om Laplands fjelde,
dets fanner og dets sne,
og hvad den i sin barndom
fik høre og fik se.

J. Moe.

38. GUTTEN, SOM VILDE FRI TIL DATTER TIL MOR I KROGEN.

I. Hvorfor gutten skulde fri.

Der var engang en kjærring, som havde en søn, og han var saa lad og doven, at han aldrig vilde tage sig noget til, som nyttigt var; men synge og danse havde han lyst til, og det gjorde han, saa lang dagen var, og det varede nok en stund udpaa natten med. Jo længere det led, desto knappere blev det for konen; gutten voksede, og mad vilde han have, saa det forslog, og til klæder gik der mere og mere, efterhvert som han voksede, og de holdt ikke længe, skal jeg tro; for han dansede og sprang baade i skog og mark.

Tilsidst syntes kjærringen, det blev for galt; saa sagde hun til gutten en dag, at nu fik han begynde at gaa paa arbeide og tage sig noget ordentligt til, ellers blev det sveltihjel for dem begge to. Men det havde gutten ikke lyst til; han sagde, at han heller vilde fri til datter til mor i krogen; for fik han hende, kunde han leve godt og vel alle sine dage, synge og danse og aldrig bry sig med arbeide.

51

Da moderen hørte det, tænkte hun, det kanske kunde være nok saa brav, og saa stelte hun for gutten saa godt, hun kunde, forat han skulde se lidt skikkelig ud, naar han kom til mor i krogen, og saa lagde han i veien igjen.

II. Rotten og lintraaden.

Da han kom ud, skinnede solen saa varmt og vakkert; men om natten havde det regnet, saa det var blødt, og alle myrhullerne stod fulde af vand. Gutten tog den korteste veien til mor i krogen; han sang og han sprang, saa som han altid pleiede at gjøre; men ret som han hoppede og sprang, kom han til en myr, og over den laa en klop, og fra den kloppen skulde han gjøre et sprang over et myrhul bort paa en tue, forat han ikke skulde søle til skoene sine. Men „plump!“ sagde det. I det samme han satte foden paa tuen, bar det ned igjennem, og det stansede ikke, før han var i et fælt, stygt, mørkt hul. I førstningen kunde han ikke se noget; men da han havde været der en stund, skimtede han en rotte, som gik og svinse og svansede med et nøgleknippe ved halen.

„Er du der, gutten min?“ sagde rotten. „Tak skal du have, fordi du kommer og ser til mig; jeg har ventet længe paa dig. Du kommer vel for at fri til mig, og du har det vel hedt, kan jeg vide; men du faar have taal endnu en stund; for jeg skal have stort hjemmegifte, og jeg er ikke færdig til brylluppet endnu; men jeg skal gjøre mit bedste, saa det kan blive snart.“

Da hun havde sagt det, trak hun frem nogle eggeskaller med al slags smaamad, saadant som rotterne pleier spise, og satte frem for ham og sagde: „Du faar sætte dig indtil og spise; du kan være baade træt og sulten.“

Men gutten syntes ikke, han havde lyst paa slig mad. „Gid jeg bare var vel herfra og oppe igjen,“ tænkte han; men han sagde ingenting.

„Nu vil du vel gjerne hjem igjen, kan jeg tænke,“ sagde rotten. „Du længes vel efter brylluppet, ved jeg, og jeg skal skynde mig, saameget jeg kan. Du faar tage med dig denne lintraaden, og naar du kommer op, skal du ikke se dig om, men gaa lige hjem, og paa veien skal du ikke sige andet end „stakket for og langt bag,“ og saa gav hun ham en lintraad i haanden.

„Nei,“ sagde gutten, da han var kommen op, „did skal jeg vel aldrig komme igjen.“ Men traaden havde han i haanden, og han sprang, og han sang, som han pleiede; men endda han ikke tænkte mere paa rottehullet, var han kommen paa den tralten, at han sang:

„Stakket for og langt bag!

Stakket for og langt bag!“

Da han kom hjem i svalen igjen, vendte han sig om; der laa der mange, mange hundrede alen af den hvideste lærredsvæv, saa fin, at ikke den flinkeste væverjente kunde væve den finere.

„Mor, mor, kom ud, kom ud!“ raabte og skreg han. Kjærringen kom farende ud og spurgte, hvad der var paafærde. Da hun saa væven, som rak saa langt bort, som hun kunde se, og endda et stykke, vilde hun ikke tro sig selv, før gutten fortalte, hvorledes det var gaaet til. Men da hun havde hørt det og kjendte væven mellem fingrene sine, blev hun saa glad, at hun tog til at synge og danse hun ogsaa.

Saa tog hun væven og klippede den op og syede skjorter af den baade til sønnen og til sig selv; resten gik hun i byen med og solgte og fik penge for. Nu levede de baade godt og vel paa dette en stund. Men da det var forbi, havde kjærringen ikke mere mad i huset, og saa sagde hun til sønnen, at nu fik han rigtig begynde at gaa paa arbeide og tage sig noget ordentligt til, ellers blev det ikke andet end sveltihjel med dem begge to.

III. Rotten og uldtraaden.

Men gutten havde bedre lyst til at gaa til mor i kroen og fri til datter hendes. Ja, kjærringen syntes, det var nok saa brav; for han var nu velklædt, og ikke saa han saa ilde ud heller. Saa flidde hun ham og stelte ham det bedste, hun kunde, og han trak frem de nye skoene sine og pudsede dem saa blanke, saa han kunde

speile sig i dem, og da han havde gjort det, saa gik han. Det var akkurat som sidst: da han kom ud, skinnede solen saa varmt og vakkert; men det havde regnet om natten, saa det var blødt og sølet, og alle myrhullerne stod fulde af vand. Gutten tog den korteste veien til mor i krogen, og han sang, og han sprang, saa som han altid pleiede at gjøre; han gik en anden vei end sidste gangen; men ret som han hoppede og sprang, kom han ud paa kloppen over myren igjen, og fra den skulde han hoppe over et myrhul bort paa en tue, forat han ikke skulde søle til skoene sine; men „plump!“ sagde det; og det bar ned igjennem og stansede ikke, før han var i et fælt, stygt, mørkt hul. I førstningen kunde han ingenting se; men da han havde været der en stund, skimtede han en rotte med et nøgleknippe, som gik der og svinsede og svansede.

„Er du der, gutten min?“ sagde rotten. „Velkommen igjen; det var snildt af dig, at du vilde se til mig saa snart; du er vel svært utaalmodig, kan jeg vide; men du faar rigtig give taal endnu en stund; for det vanter lidt i hjemmegiftet mit endnu; men naar du kommer igjen næste gangen, skal alt være istand.“

Da hun havde sagt det, satte hun frem mange slags smaamad i eggeskaller, sligt, som rotterne pleier spise og synes godt om; men gutten syntes, at det saa ud som spist mad, og han havde ingen madhu, sagde han; og „gid jeg bare var vel herfra og oppe igjen,“ tænkte han; men han sagde ingenting.

Om en stund sagde rotten: „Nu vil du vel gjerne op igjen, kan jeg tænke. Med brylluppet skal jeg skynde mig saa fort, jeg kan. Men nu faar du tage med dig denne uldtraaden, og naar du kommer op, skal du ikke se dig om, men gaa lige hjem, og paa veien skal du ikke sige andet end „stakket for og langt bag,“ og saa gav hun ham en uldtraad i haanden.

„Det var godt, at jeg slap ud,“ sagde gutten ved sig selv; „did skal jeg vist aldrig komme“, og saa sang han, og sprang han, som han pleiede. Rottehullet tænkte han ikke mere paa; men han var kommen paa den tralten, at han sang:

„Stakket for og langt bag!

Stakket for og langt bag!“

og det holdt han paa med hele veien.

Da han var kommen paa traakken hjemme, kom han til at se sig om; der laa den fineste klædesvæv, over mange hundrede alen, ja næsten over en halv fjerding lang, og saa fin, at ikke nogen byfant kunde have finere klæde til kjole.

„Mor, mor, kom ud, kom ud!“ raabte gutten.

Kjærringen kom ud i døren, slog hænderne sammen og var næsten daanefærdig af glæde, da hun saa alt det deilige klæde, og saa maatte han fortælle hende, hvorledes han havde faaet det, og hvorledes det var gaaet til fra først til

sidst. Der blev en svare velstand da, kan du vide. Gutten fik nye, fine klæder, og kjærringen gik til byen og solgte væven lidt efter hvert og fik mangfoldige penge, 54 saa hun pyntede op stuen sin, og selv blev hun saa staselig paa sine gamle dage, saa hun gjerne kunde været frue. De levede baade godt og vel; men tilslut blev der ende paa de pengene ogsaa, og saa var det en dag, som kjærringen ikke havde mere mad i huset, saa sagde hun til sønnen sin, at nu fik han rigtig gaa paa arbejde og tage sig noget ordentligt til, ellers blev det nok sveltihjel med dem begge to.

IV. Hvem gutten fik til brud.

Men gutten mente, det var meget bedre at gaa til mor i kroen og fri til datter hendes. Denne gangen syntes kjærringen det samme og sagde ikke gutten imod i det; for nu havde han nye, fine klæder, og han saa saa godt ud, at hun syntes, det var rent umuligt, at saadan en gild gut kunde faa nei. Saa pyntede hun og pudsede ham det bedste, hun kunde, og selv tog han frem de nye skoene sine og gned dem saa blanke, at han kunde speile sig i dem, og da han havde gjort det, lagde han af gaarde.

Denne gangen tog han ikke den korteste veien; men han gjorde en stor krog paa den; for ned til rotten vilde han ikke mere, han var saa kjed af den svinning og svansing og af det evige bryllupssnakket. Veiret og føret det var akkurat som begge de forrige gangene. Solen skinte, saa det blinkede i sølen og myrpytterne, og gutten sang og sprang, som han pleiede; men ret som han hoppede og sprang, vidste han ikke ordet af det, før han var ude paa den samme kloppen over myren igjen. Saa skulde han hoppe over et myrhul og bort paa en tue, forat han ikke skulde søle til de blanke skoene sine. „Plump!“ sagde det, og det bar ned igjennem med gutten og stansede ikke, før han var nede i det samme fæle, mørke, stygge hullet igjen. I førstningen blev han glad; for han kunde ingenting se; men da han havde været der en stund, skimtede han den stygge rotten, han var saa lei, med nogleknippet i enden paa halen.

„Goddag, gutten min,“ sagde rotten; „velkommen igjen skal du være; jeg ser, du ikke længe kan være mig foruden! Det skal du have tak for; men nu er alting færdigt til bryllups ogsaa, og vi skal reise paa timen.“ Det skal vist blive noget af, tænkte gutten; men han sagde ingenting.

Saa peb rotten, og der vimsede frem en hel del smaarotter og mus af alle krogene, og seks store rotter kom trækkende med en stegepande; to mus satte sig bag til tjenere, og to satte sig foran og styrede; nogle satte sig opi, og rotten med 55 nogleknippet satte sig iblandt dem. Saa sagde hun til gutten:

„Veien er lidt trang her. Du faar nok gaa ved siden af vognen, du gutten min, til veien bliver bredere, saa skal du faa lov at sidde opi hos mig.“

„Stort skal det være!“ tænkte gutten. „Gid jeg bare var vel oppe, skulde jeg rende fra hele herket,“ tænkte han; men han sagde ingenting. Han fulgte med saa godt, han kunde; imellem maatte han krybe, og imellem maatte han gaa og bukke ryggen vel; for veien var trang iblandt; men da den blev bedre, gik han iforveien og saa sig om, hvor han bedst skulde lure sig fra dem og tage spranget. Ret som han gik, saa hørte han en klar, deilig stemme bag sig, som sagde: „Nu er veien god; kom, min ven, og stig op i vognen!“

Gutten braavendte sig og havde nær mistet baade næse og øren; der stod den prægtigste vogn med seks hvide heste for, og i vognen sad en jomfru saa lys og deilig som solen, og omkring hende sad der andre, som var saa vakre og blide som stjerner. Det var en prinsesse og legesøstrene hendes, som allesammen havde været forgjorte. Men nu var de frelste, fordi han var kommen derned og havde saa godt hjertelag.

„Kom nu!“ sagde prinsessen. Saa steg gutten op i vognen og kørte med. Da sagde prinsessen: „Nu vil vi reise til mig først, saa skal vi sende bud efter din moder.“

Det var vel nok, tænkte gutten — han sagde ingenting nu heller; men han syntes, det var bedre at tage hjem til sin moder end ned i det stygge rottehullet. Men ret som det var, kom de til et gildt slot; der tog de ind, og der skulde de være. Og saa blev der sendt en gild vogn med seks heste for efter kjærringen, og naar den kom igjen, skulde brylluppet begynde. Skynder vi os, tør vi komme tidnok vi og til at skaale med brudgommen og danse med bruden.

P. C. Asbjørnsen.

fli, pynte.

det vanter, mangler.

39. Ulvens løfte.

55

En ulv havde stjaalet et faar fra en bonde. Da jøg bonden faarene ind i et fjøs, gjorde et hul i væggen og satte en snare deri. Heri blev ulven fangen, og bonden kom med en klubbe og sagde: „Nu vil jeg slaa dig ihjel, og med din pels skal du betale mig mit faar!“ Da bad ulven ynkelig, at han dog denne gang vilde tilgive den, saa vilde den ganske vist forbedre sig. „Ja, det er godt nok,“ sagde bonden, „naar man kunde stole paa dig; men du vil dog alligevel stjæle mine faar, naar du kan se leilighed til det; hvad duer da et saadant løfte om forbedring til?“ Da

56

forsikrede ulven høit og dyrt, at den i fremtiden aldrig skulde nyde anden føde end urter og rødder eller i det høieste fange sig en fisk, hvis den skulde blive lysten efter kjød. Bonden lod sig overtale og skjænkede den snedige ulv sin frihed. Glad løb den bort og saa bag bondens gaard et svin, der veltede sig i en pøl. Straks fik den lyst til den fede steg. „Aha,“ sagde den til sig selv, „pølen er et vand, og det dyr, der ligner et svin og befinder sig saa vel i vandet, maa være et vanddyr! Javist, det er en fisk! en fisk! og den tør jeg æde; det forbyder mit løfte mig ikke.“ — Med disse ord styrtede den sig over svinet og sønderrev det.

40. Prinsessen paa erten.

56

Af H. C. Andersen

Der var engang en prins; han vilde have sig en prinsesse; men det skulde være en rigtig prinsesse. Saa reiste han hele verden rundt for at finde saadan en; men allevegne var der noget i veien; prinsesser var der nok af; men om det var rigtige prinsesser, kunde han ikke saa ganske komme efter; altid var der noget, som ikke var saa rigtigt. Saa kom han da hjem igjen og var saa bedrøvet; for han vilde saa gjerne have en virkelig prinsesse.

En aften blev der et frygteligt veir; det lynede og tordnede; regnen skyllede ned; det var ganske forskrækkeligt. Saa bankede det paa byens port, og den gamle konge gik selv hen for at lukke op.

Det var en prinsesse, som stod udenfor. Men hvor hun saa ud af regnen og det stygge veir! Vandet løb ned af hendes haar og hendes klæder, og det løb ind af næsen paa hendes sko og ud af hælen, og saa sagde hun, at hun var en virkelig prinsesse.

„Ja, det skal vi nok faa at vide!“ tænke den gamle dronning; men hun sagde ikke noget, gik ind i sovekammeret, tog alle sengkæderne af og lagde en ert paa bunden af sengen; derpaa tog hun tyve madrasser, lagde dem ovenpaa erten og saa endnu tyve edderduns dyner ovenpaa madrasserne.

Der skulde nu prinsessen ligge om natten.

Om morgenen spurgte de hende, hvorledes hun havde sovet.

„Aa, meget daarlig!“ sagde prinsessen. „Jeg har næsten ikke lukket mine øine den hele nat. Jeg ved ikke, hvad der har været i sengen, jeg har ligget paa noget haardt, saa jeg er ganske brun og blaa over min hele krop; det er forskrækkeligt!“

57

Saa kunde de se, at det var en rigtig prinsesse, da hun gennem de tyve madrasser og de tyve edderduns dyner havde merket erten. Saa ømskindet kunde der ingen være uden en virkelig prinsesse.

Prinsen tog hende da til sin kone; for nu vidste han, at han fik en virkelig prinsesse, og erten kom paa kunstkammeret, hvor den endnu er at se, dersom ingen har taget den.

H. C. Andersen.

41. Sjøfuglen.

57

Af J. S. Welhaven

En vildand svømmer stille
ved øens høie kyst,
de klare bølger spille
omkring dens rene bryst.

En jæger gaar og bøier
sig i den steile ur
og skyder saa for løier
det smukke kreatur.

Og fuglen kan ei drage
til redets lune skjød,
og fuglen vil ei klage
sin smerte og sin nød.

Og derfor taus den dukker
dybt i den mørke fjord,
og bølgen kold sig lukker
og sletter ud dens spor.

I sjøens dybe grunde
gror tangen bred og frisk;
derunder vil den blunde;
der bor den stumme fisk.

J. S. Welhaven

42. Mads og Mikkel.

57

Af P. Møller

Mikkel: Mads, jeg tror bestemt, du dratter
ned fra denne spinkle gren.
Aa! hvor du faar prygl af fatter,
hvis du brækker dine ben!

Mads: Tøsse! det har ingen fare,
for min ryg jeg frygter ei;
naar han ser til stokken bare,
løber jeg i hast min vei.

Mikkel: Du kan løbe rundt om bordet, 58
hvis det skulde gaa saa galt.
Bare, Mads, du staar ved ordet,
at vi deler ærlig halvt.

Mads: Laan mig nu din ryg forsigtig,
ellers taber jeg min skat.

Mikkel: Naa, saa sig mig da oprigtig,
Mads, hvad har du i din hat?

Mads: Skjære-eg — du er saa bange —
tror du da, jeg er en tyv? —
Kan du sige mig hvormange,
skal du faa dem alle syv.

P. Møller.

43. Lerken og dens unger.

58

I en hvedeager, som var moden for sigden, var der et lerkerede, hvori der var unger. Hvergang moderen forlod redet for at søge føde til sine unger, paalagde hun dem, at de maatte lægge merke til, hvad der blev talt af dem, som kom og besaa hvedeageren. En eftermiddag, da moderen vendte hjem, fortalte ungerne: „Bonden og hans søn har været her og seet paa ageren. Bonden sagde til sin søn: „Kornet er modent. Gaa straks hen til vore naboer og venner og bed dem komme

imorgen og hjælpe os at skjære.“ „Aa,“ sagde den gamle lerkemoder, „hvis det er alt, hvad der sagdes, behøver vi ikke at forlade vor bopæl netop nu; men merk vel, hvad bonden siger, hvis han kommer igjen imorgen.“ Næste dag kom; men der kom ingen for at skjære. Da bonden igjen kom til ageren og saa, at han ingen hjælp havde faaet af sine naboer og venner, sagde han til sin søn: „Ageren maa uden ophold skjæres. Gaa til vore slegtninge og bed om deres bistand.“ De smaa fugle skalv, da de fortalte sin moder dette, og de bad hende indstændig om at søge et sikrere hjem for dem. „Lev uden frygt, mine børn,“ sagde moderen, „der er endnu ingen fare.“ Deri havde hun ogsaa ret; thi der kom ikke en af bondens mange slegtninge. Næste gang bonden gik forbi redet, hørte de ham sige til sin søn: „Jeg ser, vi kan ikke stole paa andre. Imorgen maa vi selv sætte arbeidet i gang og skjære med vor egen hjælp.“ Dette blev fortalt til lerkemo'r, og da sagde hun: „Mine børn, nu er der fare. Bonden sætter ikke længere lid til andres hjælp, men har besluttet at udføre arbeidet selv. Nu bliver det gjort; nu er det bedst, vi flytter.“ 59

44. MANDDATTEREN OG KJÆRRINGDATTEREN.

59

I. Spindingen.

Der var engang to folk, som giftede sig sammen. Manden havde været gift før og havde en datter. Konen havde ogsaa været gift før og havde en datter. Konens datter var doven og lad og vilde aldrig gjøre noget, og mandens var flink og villig; men endda kunde hun aldrig gjøre stedmoderen tillags, og baade hun og hendes datter vilde gjerne være kvit hende. Saa skulde de engang sidde ved brønden og spinde begge to; kjærringdatteren skulde spinde hør; men manddatteren fik ikke andet end børster. „Du er nu altid saa flink og saa ferm, du,“ sagde kjærringdatteren; „men endda er jeg ikke ræd for at spinde omkap med dig.“ Ja, saa blev de forligte om, at den, som det først røg af for, skulde i brønden. Ret som det var, saa gik det af for manddatteren, og saa maatte hun i brønden. Men da hun kom til bunden, slog hun sig ikke, og vidt og bredt omkring saa hun ikke andet end en vakker, grøn eng.

II. Hvad manddatteren fik se paa engen.

Hun gik nu et stykke paa engen, saa kom hun til et risgjærde; det skulde hun over. „Aa, trød ikke haardt paa mig, du,“ sagde risgjærdet, „saa skal jeg hjælpe dig en anden gang, jeg.“ Hun gjorde sig saa let som en fjær og traadte saa forsigtig, at hun næsten ikke kom nær det engang.

Saa gik hun et stykke til, saa kom hun til en brandet ko, som gik med en melkekolle paa hornene; det var en stor, vakker ko. „Aa, vær saa snild at melke mig du,“ sagde koen; „drik saa meget du vil, og held resten paa kloverne mine, saa skal jeg hjælpe dig igjen, jeg.“

Manddatteren, hun gjorde, som koen bad; saa drak hun sig utørst, og resten heldte hun paa kloverne, og kollen hængte hun paa hornene igjen.

Da hun saa havde gaaet et stykke til paa engen, mødte hun en stor saubuk, og den havde saa tyk og lang uld, at den gik og slæbte den efter sig, og paa det ene horn hang en stor saks. „Aa, klip mig, du,“ sagde bukken; „for her gaar jeg med al denne ulden og pæser, og det er saa varmt, at jeg er færdig at kvæles. Tag saa meget, du vil, og vir resten om halsen min, saa skal jeg hjælpe dig igjen.“ Ja, hun var straks villig, og bukken lagde sig selv op i fanget hendes, og den laa saa stille, og hun klippede den saa pent, at den ikke fik den mindste risp i skindet engang. Saa tog hun saa meget, hun vilde, af ulden, og resten virrede hun om halsen paa bukken.

Lidt længer frem kom hun til et æbletræ, og det var saa fuldt med æbler, at alle grenene var bøiede ned mod jorden, og inde ved stammen stod der en liden stang. „Aa, vær saa snild at plukke æblerne af mig, du,“ sagde det, „saa at grenene mine kan rette sig; for det leter paa at staa saa kroget; men slaa endelig smaat og pent, saa at du ikke slaar mig fordærvet; spis saa meget, du vil, og læg resten ind ved roden min, saa skal jeg hjælpe dig igjen, jeg.“ Ja, hun plukkede dem, hun kunde naa, og siden tog hun stangen og slog de andre æbler forsigtig ned; saa spiste hun sig mæt, og resten lagde hun pent ind til roden.

III. Manddatteren hos troldene.

Saa gik hun et langt, langt stykke, og da kom hun hen til en stor gaard, og der boede en troldkjærring med datteren sin. Der gik hun ind og spurgte, om hun kunde faa tjeneste. „Aa, det kan ikke nytte,“ sagde troldkjærringen; „vi har havt mange; men ingen af dem har duet til noget.“ Men hun bad saa vakkert, at de endelig skulde tage hende i tjeneste. Ja, de tog hende da ogsaa, og saa gav troldkjærringen hende et sold og bad hende hente vand i det. Hun syntes nok, at det var urimeligt at hente vand i et sold; men hun gik alligevel, og da hun kom til brønden, sang smaafuglene:

„Klin i ler,
put i straa!
Klin i ler,
put i straa!“

Ja, det gjorde hun, og saa kunde hun bære vand i soldet nok saa godt; men da hun kom hjem med vandet, og troldkjærringen fik se soldet, sagde hun: „Det har du ikke suget af dit eget bryst!“

Saa sagde troldkjærringen, hun skulde gaa i fjøset og maake og melke; men da hun kom did, var der en skuffe saa stor og tung, at hun ikke kunde raade med den; hun kunde ikke løfte den engang. Hun vidste nu slet ikke, hvorledes hun skulde bære sig ad; men fuglene sang, at hun skulde tage limeskaffet og kaste ud lidt, saa fløi alt det øvrige efter. Det gjorde hun, og aldrig før var det gjort, saa var fjøset saa rent, som om det baade kunde være maaket og feiet. Nu skulde hun til at melke kjørne; men de var saa urolige, de baade sparkede og spændte, saa at hun slet ikke kunde komme til at melke dem. Men saa sang fuglene udenfor: ⁶¹

„Liden streng,
liden sup
til alle smaa fugle sprut!“

Ja, det gjorde hun, hun sprøtede en liden streng af melken ud til smaa fuglene; saa stod alle kjørne stille og lod hende melke, og de hverken spændte eller sparkede; de løftede ikke et ben engang.

Da troldkjærringen saa, hun kom ind med melken, sagde hun: „Det har du ikke suget af dit eget bryst! Men nu kan du tage denne sorte ulden og vaske hvid.“ Dette vidste pigen slet ikke, hvorledes hun skulde blive færdig med; for hun havde aldrig seet, at nogen havde kunnet vaske sort uld hvid; men endda sagde hun ingenting; hun tog ulden og gik ud til brønden med. Saa sang smaa fuglene, at hun skulde tage ulden og have den op i den store bøtten, som stod der, saa blev den nok hvid.

„Nei, nei!“ sagde troldkjærringen, da hun kom ind med ulden, „dig nytter det ikke at have, du kan jo gjøre alting! Du kom til at ærgre livet af mig tilsidst, det er bedst, du faar reise pas.“

Saa satte troldkjærringen frem tre skrin, et rødt, et grønt og et blaat, og saa skulde hun faa lov at tage, hvilket hun vilde have af disse, og det skulde være lønnen hendes. Hun vidste nu ikke, hvad for et hun skulde tage; men smaa fuglene sang:

„Tag ikke det grønne,
tag ikke det røde;
men tag det blaa,
som vi har sat
tre kors oppaa!“

Hun tog da det blaa, saaledes som fuglene sang. „Tvi være dig og da!“ sagde troldkjærringen, „det skal du nok komme til at undgælde.“ Da manddatteren nu skulde reise, skjød troldkjærringen en gloende jernstang efter hende; men hun sprang bagom døren med det samme og gjemte sig, saa den ikke traf hende; for smaauglene havde sagt hende, hvorledes hun skulde bære sig ad. Hun gik nu saa fort, hun kunde; men da hun kom bortover til æbletræet, hørte hun, det tog til at dure saa paa veien; det var troldkjærringen og datteren hendes, som kom efter. Jenten blev saa ræd, at hun ikke vidste, hvor hun skulde gjøre af sig. „Kom hid til mig, du,“ sagde æbletræet, „saa skal jeg hjælpe dig; gaa under grenene mine og gjem dig; for faar de fat paa dig, tager de skrinet fra dig og river dig ihjel.“ Ja, det gjorde hun; og ret som det var, saa kom troldkjærringen og datteren. „Har du seet, nogen jente har gaaet her, du?“ sagde troldkjærringen. „Aa ja,“ sagde æbletræet, „der sprang en her forbi for en stund siden; men hun er saa langt borte, at I aldrig naar hende igjen.“ Saa vendte troldkjærringen om og reiste hjem igjen.

62

Jenten gik et stykke frem; men da hun kom frem til bukken, hørte hun, det tog paa at dure saa, at hun ikke vidste, hvor hun skulde gjøre af sig, saa angst og bange blev hun; for hun kunde nok vide, at det var troldkjærringen, som havde betænkt sig igjen.

„Kom hid til mig, du, saa skal jeg hjælpe dig,“ sagde bukken, „gjem dig under ulden min, saa ser de dig ikke; ellers tager de skrinet fra dig og river dig ihjel.“

Ret som det var, saa kom troldkjærringen farende: „Har du seet, nogen jente har gaaet her, du?“ sagde hun til bukken. „Aa ja,“ sagde bukken, „jeg saa en for en stund siden; men hun sprang saa fort, at du ikke tager hende igjen.“ Saa vendte troldkjærringen og reiste hjem. Da jenten nu var kommen saa langt som til koen, hørte hun, det tog til at dure saa paa veien. „Kom hid til mig, du,“ sagde koen, „saa skal jeg hjælpe dig; gjem dig under yveret mit; ellers kommer troldkjærringen og tager skrinet fra dig og river dig ihjel.“ Det varede ikke længe, før hun kom. „Har du seet, nogen jente har gaaet her, du?“ sagde troldkjærringen til koen. „Ja, jeg saa en for en stund siden; men hun er langt borte nu; for hun sprang saa fort; hende tager du nok ikke igjen,“ sagde koen. Troldkjærringen vendte da og reiste hjem igjen.

Da jenten var kommen et langt, langt stykke frem, og hun ikke var langt fra risgjærdet, hørte hun, det tog til at dure saa paa veien, at hun blev baade angst og bange; for hun kunde nok vide, at det var troldkjærringen, som havde vendt om igjen. „Kom hid til mig, du, saa skal jeg hjælpe dig,“ sagde risgjærdet; „kryb under kvistene mine, saa de ikke ser dig; ellers tager de skrinet fra dig og river dig ihjel.“ Ja, hun skyndte sig ind under kvistene i risgjærdet. „Har du seet,

nogen jente har gaaet her, du?“ sagde troldkjærringen til risgjærdet. „Nei, jeg har ikke seet nogen jente,“ svarede risgjærdet og var saa sint, at det fræse af det, og saa gjorde det sig saa stort, at det ikke var at tænke paa at komme over det; og der blev da ikke nogen anden raad for troldkjærringen end at vende og reise hjem igjen. 63

IV. Manddatteren i svinehuset.

Da manddatteren var kommen vel hjem, blev baade stedmoderen og datter hendes endnu mere avindsyge paa hende, end de havde været før; for nu var hun endda meget penere og saa gild, at det var en lyst at se hende. Hun fik ikke lov at være inde hos dem; men de jagede hende ud i svinehuset; der skulde hun holde til. Her vaskede hun nu pent og rent, og saa lukkede hun op skrinet og vilde se, hvad det var, hun havde faaet i løn; og med det samme hun lukkede det op, saa var der saa meget guld og sølv og saa mange deilige ting i det, at baade vægge og tag blev hængende fulde med det, og der var meget prægtigere i svinehuset end paa den gildeste kongsgaard. Da stedmoderen og datteren fik se dette, blev de rent udaf sig og begyndte at spørge hende, hvorledes tjenesten havde været. Men det fik de nok ingen greie paa.

V. Kjærringdatteren i brønden.

Ja, saa vilde kjærringdatteren endelig afsted og tjene, forat hun ogsaa kunde faa sig et saadant guldskrin. De satte sig da til at spinde igjen; men da skulde kjærringdatteren spinde børster og manddatteren lin, og den, som det først røg af for, skulde i brønden. Det varede ikke længe, før det røg af for kjærringdatteren; det kan en nok vide, og saa kastede de hende i brønden.

Nu gik det lige ens; hun faldt tilbunds, men slog sig ikke, og saa kom hun paa en deilig, grøn eng. Da hun havde gaaet et stykke, kom hun til risgjærdet. „Træd ikke haardt paa mig, du, saa skal jeg hjælpe dig igjen,“ sagde det. „Aa, hvad bryr jeg mig om en kvistehob,“ sagde hun og gjorde sig tung og traadte paa risgjærdet, saa det knagede i det.

Om lidt kom hun til koen, som gik der melkesprængt. „Vær saa snild at melke mig, du,“ sagde koen, „saa skal jeg hjælpe dig igjen; drik saa meget, du vil, men held resten paa kløverne mine.“ Ja, det gjorde hun da; hun melkede koen, og saa drak hun, saalænge hun orkede; men saa var der ikke noget igjen at slaa paa kløverne; kollen slængte hun bort over bakken og gik.

Da hun havde gaaet et stykke til, kom hun til bukken, som gik og slæbte ulden efter sig. „Aa, vær saa snild at klippe mig, du, saa skal jeg tjene dig igjen, jeg“, sagde bukken; „tag saa meget af ulden, du vil, men vir resten om halsen min.“ 64

Det gjorde hun; men hun lagde saa uvorrent iveien, at hun klippede store stykker af bukken, og al ulden tog hun med sig.

Om en liden stund kom hun til æbletræet, som stod ganske kroget og bar paa æblerne sine. „Vær saa snild at plukke æblerne af mig, du, saa grenene mine kan rette sig; for det leter saa paa at staa saa kroget,“ sagde æbletræet; „men vær varsom, saa at du ikke slaar mig fordærvet; spis saa meget, du vil, men læg resten pent ind til roden min, saa skal jeg hjælpe dig igjen.“ Hun plukkede af de nærmeste og slog ned dem, hun ikke kunde naa, med stangen; men hun brydde sig ikke om nogen ting; hun rev og slog ned store grene og spiste, til hun ikke orkede mere, og saa kastede hun resten under træet.

VI. Kjærringdatteren hos trolde.

Da hun havde gaaet et lidet stykke, kom hun til gaarden, hvor troldkjærringen boede; der bad hun om tjeneste. Troldkjærringen sagde, hun ingen tjenestejente vilde have; for enten duede de ikke til noget, eller ogsaa var de altfor flinke og bedrog hende for det, hun havde. Kjærringdatteren gav sig ikke endda hun, men sagde, at hun vilde have tjeneste, og saa sagde troldkjærringen, at hun skulde tage hende, om hun duede til noget.

Det første, hun fik at udrette, det var at hente vand i soldet. Ja, hun gik til brønden og heldte vand i soldet; men ligesaa fort, som hun heldte i, randt det ud igjen. Saa sang fuglene:

„Klin i ler,
put i straa!
Klin i ler,
put i straa!“

Men hun brydde sig ikke om fuglesangen; hun kastede ler efter fuglene, saa at de fløi langt bort, og hun maatte da gaa hjem igjen med tomt sold og fik skrub af troldkjærringen. Saa skulde hun maake i fjøset og melke kjørne; men det syntes hun, at hun var altfor god til. Hun gik da ind i fjøset alligevel; men da hun kom did, kunde hun nu slet ikke raade med skuffen, saa stor var den. Fuglene sagde det samme til hende som til manddatteren, at hun skulde tage limen og kaste ud lidt, saa fløi alt det øvrige efter; men hun tog limen og kastede efter fuglene. Da hun skulde til at melke, var kjørne saa urolige, at de spændte og sparkede, og hvergang hun havde faaet lidt i kollen, slog de den overende. Fuglene sang:

„Liden streng,
liden sup
til alle smaafugle sprut!“

Men hun bankede og slog kjørne, kastede og slængte alt, hvad hun kunde overkomme, efter fuglene og bar sig, saa det var rent uligt. Og hun fik da heller ikke hverken maaket eller melket. Da hun saa kom ind, fik hun baade hug og skjend af troldkjærringen; og saa skulde hun vaske den sorte ulden hvid; men det gik det ikke bedre med. Dette syntes troldkjærringen var for galt, og saa satte hun frem tre skrin, et rødt, et grønt og et blaat, og sagde, at hende havde hun ikke brug for; for hun duede ikke til noget; men til løn skulde hun ligevel faa lov at tage, hvilket skrin hun vilde. Da sang fuglene:

“Tag ikke det grønne,
tag ikke det røde,
men tag det blaa,
som vi har sat
tre kors oppaa!”

Hun brydde sig ikke om, hvad fuglene sang, men tog det røde, som det gloede mest af. Saa gav hun sig paa veien og gik hjem, og hun fik da gaa i god ro og mag; der var ingen, som satte efter hende.

VII. Hvad der var i skrinet.

Da hun kom hjem, blev der en stor glæde paa moderen, og de gik straks ind i storstuen og satte skrinet der; for de troede, at der ikke var andet end guld og sølv i det, og de tænkte, at baade vægge og tag skulde blive forgyldte; men da de aabnede skrinet, saa veltede der ud bare orme og padder, og naar kjærringdatteren lukkede op munden, saa var det lige ens: der veltede baade orme og padder og alt utøi, som tænkes kunde, saa det tilsidst var umuligt at være i hus med hende. Det var den løn, hun fik, fordi hun havde tjent troldkjærringen.

P. C. Asbjørnsen.

45. De tre ord.

65

Af Hebel

Paa gjestgivergaarden i R* saa en jøde en købmand, som forekom ham bekjendt. „Er De ikke en af de

II bd.

herrer, som jeg ifjor sommer reiste sammen med paa Rhinen?“ Købmanden — han var nemlig en af dem — sagde: „Har du siden den tid ikke udspekuleret noget nyt, reisekamerat?“ Jøden svarer: „Har De gjort gode forretninger paa

66

markedet? Saasandt De har gjort gode forretninger, — det gjælder en mark! — De kan ikke sige mig tre ord efter.“ Kjøbmanden tænkte: „Et par mark fra eller til! — Lad høre!“ Jøden sagde: „Knivsmed.“ Kjøbmanden: „Knivsmed.“ — „Sækkepibe.“ — „Sækkepibe.“ Da lo jøden saa smaat og sagde: „Galt!“ Da tænkte kjøbmanden sig om, hvorledes han dog kunde have taget feil. Men jøden tog et stykke kridt op af lommen og satte dermed en streg: „En gang vundet.“ „Endnu en gang!“ sagde kjøbmanden. Jøden sagde: „Bomolje.“ Kjøbmanden: „Bomolje.“ Jøden: „Garver.“ Kjøbmanden: „Garver.“

Da smaalø jøden igjen og sagde: „Galt!“ og saaledes drev de det seks gange. Da de saaledes havde drevet det den sjette gang, sagde kjøbmanden: „Nu vil jeg betale dig, naar du kan overbevise mig om, at jeg sagde feil.“ Jøden svarede: „De har aldrig sagt mig det tredje ord efter. „Galt!“ var det tredje ord, og det har De ikke sagt efter, og altsaa har jeg vundet veddemaalet.“

Hebel.

46. Fædrelandssang.

66

Af Ole Vig

Blandt alle lande i øst og vest
er fædrelandet mit hjerte næst.
Det „gamle Norge“ / med klippeborge
mig huger bedst.

Fra Vesterhavet til Kjølens rand,
fra Nordishavet til Kristianssand,
der har jeg hjemme / og kan istemme:
mit fædreland!

Jeg elsker eder, I gamle fjeld
med høie tinder og dybe væld,
med skog om barmen / og jern i armen
til tidens kveld!

Jeg elsker eder, I bække smaa,
I stolte fosse, I fjorde blaa,
I sjøer blanke, / hvis stille tanke
kan stjerner naa.

67

Jeg elsker furu- og birkelund
med toneklangen fra fuglemund,
og meget aner / de dunkle graner
i vaarens stund.

Jeg elsker bølgen, hvor frihed gror,
de dybe dale, hvor freden bor,
de lirk fagre / og gyldne agre
paa odelsjord.

Jeg elsker alt, som er egte norsk,
fra folkelivet til sild og torsk, —
som fremad skrider, / om end det glider
en smule dorsk.

Jeg elsker høilig mit modersmaal,
det klinger kraftig som hærdet staa,
fra hjertets grunde / i folkemunde
hos Per og Paal.

Dog mest jeg elsker det folkefærd,
som har sit hjem mellem fjeld og skjær,
hvor unge hædre / de gamle fædre,
som bygged her.

Jeg elsker bonden i kofte graa
og fattigmanden, hvis seng er straa,
og alle magter, / som ei foragter
de simple smaa.

Vi alle udsprang af fælles rod,
til fælles lykke, med fælles blod;
og fælles minder / som bølger rinder
i tidens flod.

Lad nordenvinden gaa landet om
og blæse heden det falske skum,
som gamle noder / og nye moder
har givet rum!

Saa vaagner folket en morgenstund
med liv i hjerte og lys i mund,
og sødt det sjunger / med løste tunger
om livets grund.

68

Ole Vig.

47. Dansen i skogen.

68

Af Chr. Winther

Nu har jeg feiet og redt seng,
og davren er tilende,
nu skal du, Paul, min lille dreng,
til skogs og hente brænde.

Der ligger is paa sjø og eng,
derunder slumrer voven.
Og ved har stormen fældt ifleng
for fattigfolk i skoven.

Den vinter er saa haard og slem,
saa sult og nød os kue
i rævens hule, bjørnens hjem,
i fattig-konens stue.

Jeg haaber, du er ei forknyt;
men kjæk du gaar og samler;
thi er du nu forsagt — saa hyt,
naar trommeskindet ramler.

Og bringer du en dygtig dragt,
saa stor, som du kan bære,
da skal du, som jeg tidt har sagt,
min egen pusling være.

Den lille med et hop, et greb
fik trukket ned fra knagen
det halv opslidte hampereb
og gav sig straks til sagen.

Han knappede sin kofte trang
og tog sin lodne hue
og varmed haanden nok en gang
ved arnens sjunkne lue.

Flink gled han hen ad byens park
og fløited med det samme,
saa sprang han lystig over mark
og svandt bag bøgens stamme.

Ved hvert et skridt den lille fod
i dybe løv han planter;
han klapper kindens rosenblod
med sine uldne vanter.

Med flittig haand, med øiet glad
det tørre kvas han sanker,
mens til sin mor og middagsmad
han sender sine tanker.

Da rasler det bag grøft og grav,
da knaser det i tjørnen, —
med tunge fjed i luntetrav
fra krattet kommer bjørnen.

I strakte løb det slunkne skind
om bugen slaar i rynker.
Den brummer hult; ved hvert et trin
det brede hoved synker.

Da visner rosen paa hans kind —
skjönt nok saa klog og tapper
han ved ei ud, han ved ei ind,
og hjertet heftig klapper.

Bleg springer han til næste træ,
— hans fødder var ei sene —
og svinger sig med haand og knæ
høit op paa tykke grene.

Men bamsen er en sikker mand,
han klatrer som den bedste.
I høie fristede snarlig han
den stakkars Paul vil gjeste.

69

Da rasler atter gren og krat,
og gjennem løv og buske
han ser graa-ulven, den krabat,
saa jevnt til træet luske.

Af øiet gnistrer blodig brand;
sit hyl den ei kan tvinge;
den søger dybt sin sultne tand
at slaa i bjørnens bringe.

Men med en vældig øredask
den gamle ham modtager.
I skogen klang det tunge dask,
og ulvens kindben knager.

Med glubske hvinen for den ind,
som paa et aadsele ravn,
og som med kjælelens vennelyst
den styrtede ham i favnen.

Tæt bjørnen med sin brede lab
ham krystede til sit hjerte,
mens ulven gav ham kys og klap,
langt fler, end han begjærte.

De sukkede, de nyste rødt,
de eie gode venner,
og smilede saa honningsødt
med sine hvide tænder.

De valsed rundt med brøl og støi
om bøgetræets rødder;
smaakviste, mos og blade fløi
for deres rappe fødder.

Pent feiet blev den runde plads,
hvor dansen blev opført.
En sang diskant, en anden bas,
det var en lyst at hør'et.

Duetten skingrede saa stygt
med gjenlyd høit i skoven;
men gutten sad paa grenen trygt
og titted ned fra oven.

Skjønt snart han gjøs, og snart
han lo,
var han dog glad i grunden;
han vidste jo, han havde ro,
mens de holdt bal i lunden.

Af sangen mat, af dansen træt,
af kys og favntag mætte,
med brystne blik de arm i arm
sank om, til døden trætte.

Ud strømmed blod af begges hals —
det fik en traurig ende.
At dette var en usund vals,
maa vist enhver bekjende!

Forsigtig ned fra træet steg
den lille fyr paa jorden —
han var lidt rød, han var lidt
bleg;
men snart han kom i orden.

Han klapped ulvens stride skind:
„Du var min ven i nøden,
skjønt det nok aldrig faldt dig ind,
du stred for mig til døden.“

Han rusked bjørnens øreflip:
„Saa nødig som du vilde,
saa gik du dog af stegen glip —
det var dog rigtig ilde.“

Han sankede sit kvas paa ny
og fik det paa sin nakke,
og vraltende han gik til by
alt over eng og bakke.

70

Høit klokken klang i klare luft,
saa glad han monne lytte —
der stod en liflig kjøkkenduft
ud fra hans moders hytte.

Knapt sad han der ved melk og
grød,
var rent af mindet svunden
graaulvens sang og skræk og nød
og bjørnens dans i lunden.

Men drengen var, da han blev
stor,
en grenader saa bister —
af bjørnens pels var huens for,
af ulvens hans tornister.

Chr. Winther.

FØRSTE SKOLETRINS 4DE AFDELING.

48. Den lille Paul og hans hund.

70

Paul sad udenfor hytten og græd. Han var kun tolv aar gammel og havde allerede havt saa store sorger; han havde mistet fader og moder og en liden søster og skulde nu drage bort med sin morbroder. Denne vilde give ham klæder og føde, indtil han var voksen. Paul skulde derfor vogte hans kvæg og gjøre ham, hvad nytte han ellers kunde. Han var tidlig vænnet til arbeide; det voldte ham derfor ingen bekymring; men hans morbroder var en mørk og haard mand, der ikke havde talt et eneste venligt ord til ham, saa Paul havde vistnok grund til at græde ved at tænke paa sin fremtid. „Ak,“ sagde han ved sig selv, „nu er der ikke én i verden, der holder af mig; jeg er ganske forladt.“ I det samme følte han noget, der ligesom sagte stødte til ham, og da han vendte sig for at se, var det Karo, hans faders store, sorte puddelhund.

„Ak! er det dig?“ sagde han; „ja du holder rigtignok af mig, det ved jeg; men du kan jo ikke hjælpe mig, og hvad skal der nu blive af dig, naar jeg er reist bort? Saa er du jo ligesaa forladt som jeg. Ja hvis vi to kunde blive sammen, saa kunde vi dog have lidt trøst af hinanden!“

Da det nu var paa tiden, at han skulde bort, tog han mod til sig og bad sin morbroder, om han maatte faa lov til at tage hunden med; han glemte ikke at fortælle, hvor tro og hvor klog den var, og forsikrede, at den nok kunde tjene sin føde. „Jo vist!“ fik han til svar, „har jeg ikke nok i dig? Skulde jeg ogsaa tage din forsultne hund med?“ Ved disse ord gav manden Karo et slag med sin pisk, og saa kjørte han bort med Paul. Den stakkars dreng vendte sig bedrøvet om; da saa han sin eneste ven løbe bagefter vognen; men morbroderen merkede det og slog efter den, og da Karo et par gange var jaget bort paa denne maade, lod den sig ikke mere se. Om aftenen kom Paul til sit nye hjem. Konen i huset var ikke mere venlig end manden. Da de havde faaet aftensmad, sagde hun til Paul, at han,

71

saalænge det var sommer, kunde ligge paa noget hø ude i stalden; hun viste ham veien derud og svarede ham neppe paa hans høflige godnat.

Før Paul lagde sig til ro, bad han inderlig til Gud, saaledes som han havde lært hjemme hos sine forældre. Derved følte han sig mere styrket og tænkte: „Gud forlader ingen af sine skabninger!“ Nu vilde han lægge sig; da hørte han en sagte piben udenfor stalden. Han lyttede, gik hen til stalddøren, og ganske rigtig: det var Karo. Hunden sprang op ad ham, lagde sine forben paa hans skuldre og havde nær revet ham overende af lutter glæde. Paul var ligesaa glad som hunden. „Ja,“ sagde han, „ligesaa vist som jeg haaber, at Gud ikke forlader mig, ligesaa vist skal jeg ikke tiere med min gode vilje forlade dig.“

Derpaa lagde han sig ned paa høet og sov trygt ved siden af sin hund.

Næste morgen tidlig lukkede han hunden ud af stalddøren og mødtes siden med den paa marken. Han spiste den dag kun lidet af det brød, han fik, men gjemte det meste til Karo. Om eftermiddagen, da husbonden kom ud i marken, fik han øie paa hunden, som gik hos gutten. Da nu Paul kom hjem om aftenen, blev han modtagen med skjeldsord baade af manden og konen, og den første sagde, at han næste morgen vilde lade hunden drukne eller slaa ihjel. Paul turde ikke andet end tie dertil, og det var med megen angst, at han den aften lukkede sin gode ven ind i stalden. „Stakkars Karo!“ sagde han, „de vil drukne dig, fordi du ikke vil forlade mig!“ Saa stod han lidt og betænkte sig; derpaa sprang han med et hen, tog det lille tørklæde i haanden, hvori han gjemte alt, hvad han eiede foruden det, han havde paa, og sagde ganske fornøiet: „Kom, Karo! lad os gaa vor vei! Det kan aldrig være nogen synd at løbe bort fra folk, der vil slaa dig ihjel!“ Derpaa listede han sig med hunden ud af bagdøren, og nu brugte de sine ben, det bedste de kunde.

Da de var komne et godt stykke fra huset, stansede Paul lidt baade for at hvile sig og for at tænke paa, hvor han egentlig skulde gaa hen. Til sin fødeby vilde han ikke. Han kunde let begribe, at morbroderen snart igjen vilde finde ham der; altsaa besluttede han at gaa til den modsatte side og tænkte: „Naar jeg nu er kommen rigtig langt herfra, vil jeg gaa fra hus til hus, indtil jeg træffer paa folk, der vil tage baade mig og Karo i sin tjeneste.“ Saa gik han rask afsted i den lyse sommernat over marker og enge. Henimod morgenstunden var han søvnig og træt. Han lagde sig til hvile under en høstak og sov meget rolig, fordi han vidste, at Karo nok vilde forsvare ham, hvis nogen vilde gjøre ham fortræd.

Solen stod alt høit paa himmelen, da han vaagnede. Han gned sine øine og vidste først ikke ret, hvor han var; men da han saa hunden, der stod logrende ved hans side, huskede han alt og takkede Gud, fordi han endnu havde sin eneste ven i verden. De gav sig nu igjen paa vei; men da de havde gaaet lidt, merkede Paul, at

72

han var meget sulten, og tænkte, at det vist gik Karo ligesaa. Paul plukkede et par rugaks og tyggede paa kornet; men det kunde ikke mætte ham, og for Karo var det slet intet. At tigge var han aldrig vant til; men nøden drev ham nu dertil. Han gik da ind i den første gaard og bad om et stykke brød. Det fik han og gav hunden den største halvdel. Skjønt han ret skammede sig ved det, gik han dog saaledes ind flere steder og fristede paa denne maade sit og hundens liv den dag. Han havde endnu ikke vovet at søge sig en tjeneste, da han frygtede, det var for nær ved morbroderens gaard. Natten tilbragte han ligesom den forrige. Næste morgen tænkte han, at nu var han vel kommen langt nok bort; nu turde han nok søge sig et sted, hvor han kunde tjene sit brød ved arbeide istedenfor at tigge. Men det gik ikke saa let, som han havde bildt sig ind. Hunden vilde ingen have med; folk havde hunde nok, eller ogsaa var de bange for, at Karo skulde jage kjørne eller bide gjæssene, som Paul skulde passe. Nogle steder maatte han endogsaa høre, at han nok vilde være en fornem herre, der holdt sig en hund; men det værste var dog, at da de spurgte ham, hvorfra han var, og han ikke turde sige det, truede de med at lade ham bringe til lensmanden som en landstryger. Derover blev Paul meget bange og vovede knapt mere at gaa ind i et hus. Han havde dog ogsaa den dag faaet et stykke brød hist og her, og de to venner tilbragte nu den tredje nat under aaben himmel. Næste morgen gik Paul hen paa landeveien; der tænkte han at kunne gaa mer i sikkerhed. Da han havde tigget sig nogle øre sammen, gik han ind paa et skydsskifte og købte sig lidt brød; men det var langt fra, at han og hunden kunde blive mætte. Han indsaa nu, at dette liv ikke kunde blive saaledes ved. „Vi maa skilles ad, Karo,“ sagde han; „jeg vil først se, om jeg kan skaffe dig en herre, der vil forsørge dig; siden faar det gaa mig, som det kan.“ Da han saa, at der kom mange folk til skiftet, blev han der og spurgte enhver, som havde et nogenlunde venligt ansigt, om han vilde købe hans hund. — „Ja,“ sagde han, „De skal gjerne have den for slet intet, hvis De blot vil være snild imod den!“ Men folk vilde ikke engang have den for saa godt køb.

73

Endelig henimod aften kom der en ung mand tilhest, der skulde ride en lang vei om natten. Han fik lyst til at have hunden med og gav Paul to kroner for den. Derpaa gik den fremmede ind for at spise aftensmad, og Paul trak Karo ind i hans værelse. Manden lod straks bringe et fad kjød og ben ind til hunden, og Paul skyndte sig ud af døren. Istedenfor at faa sig noget at spise satte han sig i en krog og græd; dog trøstede den tanke ham noget, at Karo nu var forsørget; han glædede sig ogsaa over, at hunden fik saa meget mad, og gik derpaa ind i stuen for selv at spise. Neppe var han kommen der, før han hørte sin ven gjø høit udenfor døren. Herren vilde til at ride bort; men Karo vilde ikke følge med; den skrabede paa døren og vilde ind til Paul. Herren lakkede og kaldte; men det hjalp

ikke. Da gik Paul udenfor og sagde til manden: „Jeg har til lykke endnu ikke brugt Deres penge; der har De dem tilbage; jeg merker nok, at jeg og Karo maa blive sammen. Tak for alt godt imod den!“ Da saa herren paa Paul, der var bleven temmelig mager og smal i ansigtet. „Du har nok ingen aftensmad faaet?“ sagde han. „Nei,“ svarede Paul. „Nu, saa behold baade pengene og din hund!“ raabte manden og red i raskt trav derfra. Paul takkede i sit hjerte baade Gud og den unge mand; saa spiste han sig endelig engang fuldkommen mæt, og den nat sov han og Karo under tag.

Næste morgen stod han vel tilmode op. Den gode lykke, han havde havt aftenen tilforn, havde givet ham nyt haab. Han forsynede sig og Karo med en god frokost af melk og brød og gik atter henad landeveien med sin hund. Da de havde gaaet noget, kom de til bredden af et stort og smukt vand. Karo havde lyst til at gaa i vandet, og Paul, der nu var noksaa munter og vel tilfreds, havde ikke noget imod at lege lidt. Han havde lært Karo at bringe igjen; nu knyttede han sit tørklæde sammen, kastede det ud i vandet og raabte: „Bring hid!“ Straks bragte Karo det tilbage, og dermed morede de sig begge i nogen tid. Den stakkars Paul! det var længe, siden han havde leget, og dog var han kun tolv aar gammel.

74

Endelig blev han kjed deraf og vilde gaa videre; da saa han i det samme et helt selskab af pyntede folk, der kom roende i en smuk baad. Han tænkte: „Hvor det dog maatte være deiligt saaledes at seile paa det blanke vand!“ Det var noget, han aldrig havde prøvet. Folkene i baaden morede sig ogsaa; de lo og spøjte og blev mere muntre, jo nærmere de kom landet. Men idet nogle reiste sig, og andre var urolige, kom baaden til at ligge over. Et vakkert lidet barn havde rakt sig for langt ud af baaden og styrtede pludselig ud i sjøen. Folkene i baaden udstødte et høit skrig, og Paul skreg med, især da han saa, at de i forvirringen kom længere bort med baaden istedenfor at nærme sig til barnet. Men i øieblikket faldt det ham ind, at Karo vist kunde redde barnet. „Bring hid!“ raabte han, idet han lod, som om han kastede sit tørklæde ud. Hunden sprang i vandet; men istedenfor, som den pleiede, at bide i tørklædet tog den fat i den lille piges kjole, svømmede i land med hende og bragte hende til sin legekamerat. Paul havde aldrig i sit liv været saa glad som i dette øieblik; han holdt barnet iveiret og raabte ud til folkene i baaden, at det levede. Et øieblik efter kom de alle iland, og den lille pige blev snart bragt til sig selv igjen. Nu var der en glæde uden lige; den ene efter den anden af de fornemme damer kyssede Paul, og fra ham løb de til Karo, som de klappede, saa vaad han var, og Paul vidste ikke, om han var vaagen, eller om han drømte.

Lidt efter kom der en stor og smuk vogn kjørende, hvori selskabet satte sig, og Paul og hans ven skulde ogsaa med; men Karo vilde dog heller løbe ved siden af vognen. De kjørte til en stor, prægtig gaard, og der kom de op i en deilig sal, som

Paul aldrig havde seet mage til. „Naa,“ tænkte han, „jeg tror virkelig, stolene er af guld og væggene af silketøj!“ Han blev ganske ør i hovedet ved alt, hvad han her fik at se.

Den lille piges fader, som var en rig godseier, spurgte nu Paul, hvad han hedte, og hvor han var fra. „Ja, det vil jeg nok sige Dem,“ sagde Paul, „naar De lover mig, at De ikke vil sende mig tilbage til min morbroder!“ „Nei,“ svarede godseieren, „jeg skal ikke sende dig til nogen, som du ikke vil være hos; men din hund, den maa du lade os beholde, jeg skal nok give dig saameget for den, saa du skal blive tilfreds.“ „Nei, ellers tak! det kan jeg virkelig ikke tjene Dem i,“ svarede Paul, „jeg og Karo, vi har nu engang lovet hinanden, at vi ikke vil skilles ad i denne verden.“ Og saa fortalte han dem alt, hvad de havde gaaet igjennem sammen, siden de forlod hans faders hytte.

75

Da sagde manden: „Du har ret, Paul! I maa ikke skilles ad, I skal blive hos mig begge to!“

Da blev Paul overmaade glad; han takkede af et fuldt hjerte, gik hen, klappede Karo og sagde til den: „Gud har sørget godt for os to forladte stakkarer!“

49. Androkles.

75

I det gamle Rom hændte det engang, at en slave ved navn Androkles flygtede over til Afrika, hvis store ørkener grænsede op til det romerske rige. Da han var kommen ud i ørkenen, glædede han sig vel i begyndelsen over, at han var undsluppen sine forfølgere; men snart følte han hunger og tørst, som man i ørkenen ikke saa let kan faa stillet. Hertil kom heden, som i det brændende sand neppe er til at udholde. Han blev derfor saare glad, da han saa en hule for sig, hvor han idetmindste fandt skygge. Træt som han var, undersøgte han ikke længe, hvorledes det saa ud inde i hulen, men lagde sig til at sove.

Men skrækkelig blev han vækket af sin søvn. Pludselig hørte han ganske tæt ved sig en løves frygtelige brøl, og da han slog øinene op, saa han ogsaa virkelig løven nogle faa skridt fra sig. Da han ikke kunde komme forbi den, maatte han rolig oppebie, hvad rovdyyret, paa hvis leie han laa, vilde gjøre med ham. Til hans forundring kom løven ganske rolig hen til ham og holdt, som det syntes betagen af smerte, sin ene forlab hen imod ham. Androkles, som havde opgivet alt haab om redning, kom sig af sin angst og betragtede løven og dens fod noget nøiere. Han saa da, at foden var saaret, og at der flød blod ud af saaret. „Jeg maa hjælpe den stakkars løve,“ tænkte han. Han traadte nærmere hen til det frygtelige dyr,

undersøgte saaret og trak uden at betænke sig en torn ud, som det havde traadt ind i foden.

Neppe følte løven, at dens smerte lindredes, før den lagde sig ned ved siden af Androkles og paa alle mulige maader viste sin taknemmelighed. Nu var Androkles vel beroliget med hensyn til sit liv; men han plagedes sterkt af sult, da han i et døgn intet havde spist, og den, som blev glad, var han, da løven kom med et stykke kjød, som den lagde for ham. Rigtignok var kjødet hverken kogt eller stegt; men hunger er den bedste kok; det smagte Androkles saa godt som det lækreste maaltid. Paa samme maade forsynede løven ham hver dag rigelig med kjød, og han kunde saaledes have levet i ro og sikkerhed, hvis han ikke havde længtet saa meget efter at leve sammen med andre mennesker, at han tilsidst besluttede, uagtet den fare, der truede ham, at forlade ørkenen og sin gjestfrie vert.

76

En dag, da løven var paa jagt, brød han derfor op; men neppe var han kommen til den nærmeste by, før han blev opsnappet af romerske soldater, og da han ikke kunde negte, at han var en bortrømt slave, blev han sendt til Rom til sin herre, som dømte ham til at kastes for de vilde dyr.

Den romerske keiser vilde netop holde en stor fest, ved hvilken der for folket skulde opføres et skuespil, som bestod i en kamp mellem mennesker og vilde dyr. Alle de slaver, som var dømte fra livet, skulde paa denne dag kjæmpe med løver, tigre, pantere, leoparder og andre vilde dyr, som man desuden havde sultet for at gjøre dem endnu mere rasende og glubske. Den samme skjæbne ventede ogsaa Androkles, og for silde angrede han sin letsindighed, som havde bragt ham til at forlade sin taknemmelige ven i ørkenen. Dagen kom. Folket sad paa pladsene i amfitheatret, begjærligt efter, at keiseren skulde give tegn til skuespillets begyndelse. Androkles var ved lodkastning bestemt til at aabne kampen; paa et vink af keiseren føres han ind i skrankerne, nøgen, kun bevæbnet med en stok, og kort efter aabnes en port paa den modsatte side af kamppladsen, og ud af denne styrter en løve af uhyre størrelse og farer brølende hen imod Androkles. Men pludselig stanser den, ser stift paa Androkles og gaar rask, men sagtmødigt, lige mod den stakkars slave. Denne, der var halvdød af skræk, kommer til sig selv, da løven nærmer sig, og tilskuerne ser nu med forbauselse, at løven lægger sig som en hund ned for Androkles's fødder og velter sig foran ham i støvet med alle tegn paa underkastelse og venlighed. Snart gjenkjender Androkles den løve, med hvilken han saalænge havde levet sammen i ørkenen; ogsaa den var bleven fangen og bragt til Rom til den store fest, og her førte tilfældet den sammen med Androkles, saa den kunde redde hans liv. Da nu keiseren saa dette usædvanlige møde, og hele folket brændte af nysgjerrighed efter at erfare, hvorledes det hang

sammen, lod han skuespillet afbryde og befalede Androkles at træde frem for sig. Denne fortalte nu under alle tilstedeværendes jubel sin historie, medens løven vedblev at kjærtægne ham. Keiseren, som blev rørt, benaadede ham ikke alene, men skjænkede ham ogsaa hans frihed og den taknemmelige løve. Men folket var ikke tilfreds hermed; Androkles maatte med løven drage gennem byens gader, forat alle kunde se den taknemmelige løve. Løven lod sig ogsaa taalmodig føre af sin ven, og folk raabte, idet de strøede blomster paa løven og kastede gaver til Androkles: „Se, løven, menneskets gjesteven, og mennesket, løvens lægel!“

amfitheatret, en stor rund skueplads under aaben himmel.

50. De to venner.

77

To unge mennesker, Antonio og Roger, den ene en spanier, den anden en franskmænd, var saa ulykkelige at falde i hænderne paa en sjørøver fra Algier. Han solgte dem begge som slaver; men trods den tunge skjæbne, som ramte dem, var de dog glade; thi de fik en og samme herre, og han brugte dem ved et veianlæg over en klippe ved strandbredden. De kunde nu tale sammen om slegt og venner, om fædrelandets fjerne kyst, der beskylledes af det samme hav, som skummede ved deres fødder, og om sin frihed, som de, uden at de vidste hvorledes, snart haabede at gjenvinde. Et inderligt venskab forbandt dem derfor snart med hinanden.

En dag, da de atter arbejdede sammen ved strandbredden, blev Antonio et skib var, som syntes at nærme sig landet. „Maaske,“ sagde han til Roger, „kommer der vor befrier.“ Denne forstod ikke ret, hvad han vilde sige dermed; men Antonio sagde hastig: „Jeg mener skibet derude; men lad ikke opsynsmanden merke, at vi har seet det. Naar det nu kommer nærmere til kysten, saa styrter vi os i havet og svømmer ud til det. Tænk, kjære Roger, da er vi reddede.“ Roger kunde imidlertid ikke rigtig tage del i denne glæde; thi han havde ikke lært at svømme. Men derfor lod Antonio ikke modet synke. „Du holder dig fast ved mit belte,“ sagde den tro ven; „jeg er sterk og svømmer ypperlig.“ Rogers uro blev nu stor; gjerne vilde han igjen betrede sit fædelands grund og omfavne sine forældre; men han kunde heller ikke uden gysen tænke paa den fare, hans ven paa denne maade vilde udsætte sig for. Endelig var skibet i nærheden. Antonio hviskede: „Nu er det tid; lad os springe i vandet!“ Men Roger vilde ikke. „Jeg tør ikke gjøre dig arbeidet vanskeligere,“ sagde han grædende. Men Antonio lod, som han ikke hørte det, omfavnede raskt sin ven, styrtede sig i bølgerne med ham og arbejdede sig frem med stor anstrengelse. Lykkeligvis blev man dem snart var fra skibet, og

skibsbaaden sattes ud for at redde dem. Det var ogsaa paa den høie tid; thi en ædel 78
vennestrid truede med at ende deres liv. Da nemlig Roger merkede, hvor
udmattet hans ven var, vilde han ikke være ham længere til byrde; han slap hans
belte og sank. Men Antonio anvendte nu al sin kraft og hentede ham op fra dybet.
I dette øieblik kom baaden til og tog dem begge op, som det syntes, i livløs
tilstand. Ved skibsfolkenes bestræbelser kom dog Roger snart til sig selv igjen;
men hvor forfærdedes han ikke, da han saa sin ven og befrier ligge der uden
livstegn! Jamrende kastede han sig over ham; med de ømmeste navne og kjærtegn
søgte han at kalde ham tilbage til livet, og — hvilken glæde for ham! — hans ven
begyndte virkelig at aande igjen. Den gode behandling, de nød paa skibet, gav
dem snart de svundne kræfter tilbage. Efter faa dages forløb landede de i
Frankrig, og intet formaaede mere at skille de prøvede venner.

51. Bjørnejægeren.

78

Af H. Ø. Blom

Jeg stod en dag med bøssen paa vagt,
og dobbelt kugle var i den lagt.

Og som jeg stod og ventede der,
kom bjørnen frem bag skogens træer.

Saa tog jeg sigte med øvet blik;
jeg ventet et knald, da kom der et klik.

Jeg spændte hanen og sigtede godt;
men da var fængkrudtet blevet vaadt.

Saa skyndte jeg mig at skifte krudt;
men bjørnen ei ønsked at blive skudt.

Den viste tænder og gik paa to
og lod mig ei skifte krudt i ro.

Da den blev næsvis, jeg gav den rask
med bøssekolben en øredask.

Saa gav vi hinanden rap i rap,
jeg med min bøsse, den med sin lab.

Og som nu den spas var bedst i gang,
min bøssepipe fra stokken sprang.

Og førend jeg ret fik brugt min kniv,
fik bjørnen et tag omkring mit liv.

79

Vort favntag var ei synderlig sundt;
vi stønnede dybt og valsede rundt.

Og som nu valsen gik rask og flink,
vi havde valset os til en brink.

„Nu bamse,” tænkte jeg, „skal du ned!“
„Ja,” tænkte bamsen, „men du skal med!“

Saa for vi ned over stok og sten;
det knaged og braged i mine ben.

Snart over og snart under jeg laa;
man maatte le, naar man saa derpaa.

Men jeg fik ikke tid til at le;
snart kunde jeg hverken høre eller se.

Der var ei liv i mit syndige kjød;
men dog var jeg ikke rigtig død.

Jeg vaagned igjen ved bjørnens bryst;
den laa saa stille, den laa saa tyst.

Og da jeg ret skulde se mig til,
saa laa den der saa død som en sild.

Jeg kom til kræfter og reiste mig op,
og nu er den lige hel, min krop.

Og mangel en bjørn har jeg siden lagt;
men aldrig glemmer jeg dog den jagt.

Jeg mindes ofte bamsen endnu;
to ting mig bringer den tidt ihu.

Thi bjørnens klo har merket min kind,
og i min hytte hænger dens skind.

H. A. Blom.

52. Matrosen og løvinden.

80

Paa kysten af Ostindien blev en matros engang sendt iland med nogle andre for at fælde træer. Medens han gik alene om i skogen, saa han pludselig en løvinde, der kom sættende i fuld fart mod ham. At undfly var ikke muligt, og han vovede ligesaa lidt at sætte sig til modverge. Han ventede hvert øieblik, at løvinden skulde sønderrive ham; men hvor forbauset blev han ikke, da den lagde sig logrende ved hans fødder. Den saa hen til et træ, og med blik og lader syntes den ligesom at bede om hans hjælp. Matrosen besluttede at følge den og fik straks øie paa en stor abe, der sad i træets grene med to løveunger i armene. Det var let at gjette, at aben havde stjaalet løvindens unger, og matrosen begyndte straks at hugge løs paa træet, som ikke var meget tykt. Løvinden passede imidlertid skarpt paa røveren oppe i træet, og da dette faldt, greb den med et forfærdeligt sprang aben og sønderrev den med et brøl. Men matrosen stod og skalv som et aspeløv. Løvinden lugtede og slikkede paa sine unger; derpaa sprang den hen til den stakkars skjælvende matros og slikkede og kjærtegnede ham for at vise ham sin taknemmelighed. Den løb om hans fødder, gned nogle gange sit hoved mod ham, tog derpaa som en kat sine unger i gabet og løb bort med dem. Skjælvende og bleg kom matrosen tilbage til skibet, og det varede længe, førend han kom sig saa vidt, at han kunde fortælle sit eventyr.

53. Sædekornet.

80

To venner var paa vandring sammen, og da de underveis hvilede i et herberge, lød pludselig klokkerne og det raab, at der var ildløs i byen. Da sprang den ene vandrør op og kastede sin stok og sin bylt for at ile til hjælp. Men den anden holdt ham tilbage og sagde: „Hvorfor skal vi stanse her? Er der ikke hænder nok til at hjælpe; hvad har vi med de fremmede at gjøre?“

Men den anden hørte ikke paa den tale; han løb hen til det brændende hus, og nu fulgte hans ven langsomt, blev staaende i nogen afstand og saa til.

Foran det brændende hus stod en fortvilet moder og raabte: „Mine børn, mine børn!“ Da den fremmede hørte dette, styrtede han ind i huset mellem de bragende bjelker, og luen slog omkring ham. Men folket raabte: „Han er fortabt!“

Man ventede en stund, og se! da traadte han frem med forbrændte klæder; men han bar to smaa børn i sine arme og bragte dem til moderen. Hun tog børnene i sin favn og kastede sig for den fremmedes fødder; men han løftede hende op og talte venlige ord til hende. Imidlertid styrtede huset sammen. 81

Da nu begge, den fremmede og hans ledsager, gik tilbage til herberget, sagde denne: „Men hvem bød dig at foretage et saadant vovestykke?“

Hin svarede og sagde: „Han, der byder mig at lægge sædekornet i jorden, forat det skal raadne og bringe ny frugt.“

„Men,“ sagde den anden, „om nu huset havde begravet dig under sine ruiner? . . .“

Da smilede han og sagde: „Saa var jeg selv bleven sædekornet.“

54. Det gode og det onde menneske.

81

En kristen indianer bad sin nabo om lidt tobak; denne greb i lommen og gav ham en haandfuld. Næste morgen kom indianeren igjen for at bringe ham en halv daler tilbage, som havde været i tobakken. Da man spurgte ham, om han ikke havde havt lyst til at beholde pengene, sagde han: „Her i mit hjerte har jeg et godt og et ondt menneske; det gode sagde: „Pengene tilhører dig ikke; giv dem tilbage til deres eier.“ Det onde menneske sagde til mig: „Man har givet dig dem; de tilhører dig.“ Derpaa sagde det gode: „Det er ikke sandt; tobakken tilhørte dig, men ikke pengene.“ Det onde menneske sagde da igjen: „Vær ingen nar, men gaa og køb dig brændevin derfor.“ Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde bestemme mig til; endelig lagde jeg mig i sengen for at faa ro. Men det gode og det onde menneske vedblev at trættes hele natten, saa at jeg ingen ro havde; jeg maatte bringe pengene tilbage.“

55. Hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, har I gjort mod mig! 81

Kjøbmand Falk, der ingen børn havde, tog til sig flere børn af fattige forældre og opdrog dem i gudsfrøgt og Herrens formaning. En aften sad han tilbords med disse tilligemed sin hustru, og en af gutterne læste bordbønnen: „Kom, Herre Jesus, vær du vor gjest!“ Da sagde en liden gut ved navn Nils:

„Hvorfor kommer den Herre Jesus ikke? Hver dag beder vi ham komme og være vor gjest, og alligevel kommer han aldrig!“

„Kjære barn, du kan være vis paa, han kommer; han foragter ikke vor indbydelse.“

„Jeg vil sætte en stol til ham,“ sagde den lille. — I det

II bd.

samme bankede det paa døren. En stakkars forfrossen gut traadte ind og bad om husly for natten. Man bød ham velkommen og lod ham sætte sig paa den tomme stol. En liden pige rakte ham sin tallerken, og en gut sagde, at i hans seng var der god plads til den fremmede. Den lille Nils var hele tiden hensunken i dybe tanker. Endelig sagde han:

„Den Herre Jesus kunde vist ikke komme selv, siden han har sendt os denne lille gut isteden, ikke sandt?“

„Jo, mit barn, saaledes er det. Det mindste stykke brød eller den mindste drik vand, som vi giver til den fattige eller syge i Jesu navn og for Jesu skyld, giver vi til ham selv. „Hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, har I gjort mod mig.“

56. Træet.

82

Træet stod færdigt med blad og med knop.

„Skal jeg ta' dem?“ sa' frosten og pustede op.

„Nei, kjære, lad dem staa,

til blomster sidder paa,“

bad træet og skalv ifra rod og til top.

Træet fik blomster, saa fuglene sang.

„Skal jeg ta' dem?“ sa' vinden og vifted og svang.

„Nei, kjære, lad dem staa,

til bæret sidder paa,“

bad træet, i vinden det dirrende hang.

Og træet fik bær under soløiets glød.

„Skal jeg ta' dem?“ sa' jenten saa ung og saa rød.

„Ja, kjære, du kan ta'

saa mange du vil ha',“

sa' træet, og grenen det bugnende bød.

B. Bjørnson.

57. En hevn.

82

I Tyrkiet, hvor det undertiden gaar lidt underlig til, jog en rig og fornem mand en fattig, der bad om en almisse, fra sig med hug og slag, og da han ikke længer kunde naa ham, kastede han endnu en sten efter ham. De, som saa det, harmedes derover; men ingen kunde begribe, hvorfor den fattige mand tog stenen op og uden at sige et ord puttede den i lommen, og ingen tænkte paa, at han fra nu af bestandig bar den hos sig. Men det gjorde han. Efter aars og dags forløb havde den rige mand det saare ondt; han havde nemlig gjort sig skyldig i en daarlig streg og blev derfor ikke blot berøvet sin formue, men maatte efter landets skik og brug til spot og spe ride hele byen igjennem, siddende baglængs paa et æsel. Paa spot og haan manglede det ikke, og manden med stenen i lommen stod ogsaa blandt tilskuerne og gjenkjendte pludselig sin fornærmer. Da farer han hastig med haanden i lommen; han griber efter stenen; han løfter den allerede iveiret for igjen at kaste den efter ham; men pludselig, som advaret af en god aand, lader han den falde og gaar bort, idet han siger til sig selv: „At hevne mig paa min fiende, saalænge han var rig og lykkelig, vilde have været daarligt og farligt; at gjøre det nu, da han er ulykkelig, vilde være umenneskeligt og skjendigt.“

Hebel.

58. Den modige rokkedreier.

83

En styrmand fra Arendal besøgte en dag en gammel ven, som var rokkedreier i Brevik; styrmanden kom for at sige sin ven farvel for længere tid. „Hvor skal du nu hen, Andreas?“ spurgte rokkedreieren. „Jeg skal til Vestindien,“ svarede styrmanden. „Det er en svært lang reise,“ sagde rokkedreieren, „og du kan gjerne ligge paa havsens bund, inden du kommer saa langt.“ „Det kan nok være,“ svarede Andreas; „men det staar i Guds haand.“ „Hør, sig mig engang, er din fader endnu i live derhjemme i Arendal?“ spurgte rokkedreieren. „Nei, han er død for en halv snes aar siden paa en islandsreise.“ „Hvor døde din bedstefader?“ spurgte rokkedreieren fremdeles. „Han gik overbord i en storm nede i den spanske sjø; det har min fader fortalt mig,“ svarede styrmanden. „Og din oldefader,“ spurgte rokkedreieren, „ved du, hvorledes han kom af dage?“ „Jeg tror,“ svarede styrmanden, „at han omkom paa en kinareise; men hvorfor spørger

du om alt dette?“ „Fordi jeg ikke kan begribe, hvor du kan have lyst og mod til at vove dig ud paa de farlige sjøreiser, siden alle dine forfædre har sat livet til paa havet.“ „Hør, sig mig engang, hvor døde din fader?“ spurgte Andreas. „Min fader?“ svarede rokkedreieren, „han hensov ganske rolig i sin seng.“ „Men din bedstefader — hvor døde han?“ spurgte saa styrmanden. „Mine forfædre,“ sagde rokkedreieren høitidelig, „er alle rolig hensovede i sin seng, omgivne af sin bedrøvede slegt og sine venner.“ „Men, min kjære ven,“ sagde styrmanden skjelsk, „hvor tør du da nogen aften gaa tilsengs? Det er en uhørt dristighed; thi hvordan du rokker eller dreier dig, saa bliver sengen engang din død!“

84

Rokkedreieren vidste ikke, hvad han skulde svare; men Andreas rakte ham haanden og sagde: „Farvel, min ven! Om et par aar sees vi, om Gud vil, igjen, dersom jeg ikke forinden ligger paa havsens bund eller du paa kirkegaarden.“

59. Et godt indfald.

84

En spaniol mødte engang en indianer paa et afsides sted. Begge var tilhest. Spaniolens hest var meget ussel, og han frygtede for, at den skulde styrte, før den kom frem. Han foreslog derfor indianeren, som havde en udmerket smuk hest, at bytte. Denne havde naturligvis ingen lyst til at gaa ind paa et saadant bytte; men spaniolen tog frem sin pistol og tvang ham til at levere hesten. Spaniolen svang sig straks op paa den, travede afsted og lod indianeren staa tilbage med det magre øg. Langt om længe kom indianeren efter til nærmeste by og fandt der spaniolen, hvem han straks anklagede for dommeren som voldsmand. Begge mødte for retten; men spaniolen negtede frækt anklagen og paastod, at hesten havde været hans, siden den var føl. Indianeren blev forbauset over denne frækhed og vidste ikke, hvad han skulde sige. Endelig raabte han: „Jeg skal bevise min ret!“ Øieblikkelig kastede han en kappe over hestens hoved og sagde til spaniolen: „Har du havt den saalænge, saa maa du vel ogsaa vide, paa hvilket øie den er blind? Sig det straks!“ Spaniolen studsede, men fattede sig dog og sagde: „Paa det høire!“ Da lo indianeren og sagde til dommeren: „Hverken det høire eller venstre øie er blindt; men denne spaniol er en løgner og bedrager!“ Ved dette raske indfald beviste han sin ret til hesten.

60. Det døende barn.*Af H. C. Andersen*

Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove,
lad mig ved dit hjerte slumre ind;
græd dog ei, det maa du først mig love;
thi din taare brænder paa min kind!
Her er koldt, og ude stormen truer;
men i drømme der er alt saa smukt,
og de søde engebørn jeg skuer,
naar jeg har det trætte øie lukt.

Moder, ser du englen ved min side? 85
Hører du den deilige musik?
Se, han har to vinger, smukke, hvide,
dem han sikkert af Vorherre fik.
Grønt og gult og rødt for øiet svæver,
det er blomster, engelen udstrør;
faar jeg ogsaa vinger, mens jeg lever,
eller, moder, faar jeg, naar jeg dør?

Hvorfor trykker saa du mine hænder?
Hvorfor lægger du din kind til min?
Den er vaad, og dog som ild den brænder;
moder, jeg vil altid være din!
Men saa maa du ikke længer sukke;
græder du, saa græder jeg med dig;
o! jeg er saa træt — maa øiet lukke —
— moder — se! nu kysser englen mig.

H. C. Andersen.

61. En erindring.

85

Af J. S. Welhaven

Min fader sad i haven
og saa min barnefyd,
da bar man en til graven
med sang og klokkelyd.

Og ved den sorte baare
gik tvende børn og græd;
den ene græd saa saare,
den anden var saa spæd.

Da blev min fader stille
og tog mig paa sit skjød:
«O, tak din Gud, du lille,
din fader er ei død.»

Da sank en angstfuld tanke
i barnets klare sind;
da trilled taarer blanke
ned paa den røde kind.

Da græd jeg fromt og længe
gjemt i min faders favn,
bad for de arme drenge
og delte deres savn.

J. S. Welhaven.

62. En god recept.

85

En syg kone i en stor by sagde engang til sin søn: «Hør, mit barn! Se, om du kan faa fat paa en læge; thi jeg kan ikke længer holde det ud for smerter.» Den lille gut løb først til én læge, derpaa til en anden; men ingen af dem vilde gaa med, fordi den fattige gut ikke kunde love dem noget for deres uleilighed. Da han nu var paa veien til en tredje læge, kom kongen langsomt kjørende i aaben vogn. Gutten, der ikke kjendte ham, men ansaa ham for en rig herre, vilde forsøge sin

86

lykke og bad ham derfor om to kroner. «Kan ikke mindre gjøre det?» spurgte kongen. «Nei,» svarede gutten og fortalte, hvad pengene skulde bruges til. Kongen gav ham da to kroner og lod ham nøie beskrive, hvor hans moder boede, og hvad hun hed; og medens gutten løb efter en tredje læge, kjørte kongen hen til den syge kones bolig og hyllede sig ind i sin kappe, saa man ikke kunde kjende ham, naar man ikke saa meget nøie paa ham. Da han nu kom ind i stuen, hvor der saa meget tomt og fattigt ud, troede konen, at det var lægen; hun fortalte ham derfor, hvad der feilede hende, og at hun var saa fattig, at hun ikke kunde skaffe sig nogen pleie. Kongen sagde: «Jeg vil skrive noget medicin op for eder.» Han skrev ogsaa noget paa et stykke papir og sagde til konen, at hun skulde lade gutten hente det, naar han kom hjem. Derpaa forlod han hende. Kort efter kom den rette læge. Konen forundrede sig, da hun hørte, at han ogsaa var læge, bad ham undskylde, at der allerede havde været en anden, og sagde, at hun ventede paa sin søn, som skulde hente medicinen. Men da lægen nu tog recepten i haanden, blev han endnu mere forundret end konen og sagde til den syge: «Min gode kone! I er falden i hænderne paa en god læge; thi han har anvist eder 400 kroner, som I kan hæve i banken; og den læge, I taler om, har været kongen, hvis navn staar paa papiret. Et saadant lægemiddel havde jeg ikke kunnet skrive op for eder.» Da hævdede konen sine øine mod himmelen og kunde af bare glæde ikke sige et ord. Men pengene blev hende rigtig udbetalte, og ved de gode lægemidler og den gode pleie, hun nu kunde skaffe sig, kom hun inden faa dage paa benene igjen.

63. Frihedslyst.

86

Af C. Hauch

Du fugl, der flyver i luften fri,
vil hjem du følge med mig?
— «Langt heller jeg bygger paa vilden sti,
og jeg kommer ikke til dig!»

Men frygter du ikke for Falkens klo
og ej for den rivende blæst?
— «Bag lindens blade jeg bygger i ro;
med stormen flyver jeg bedst.»

O, kom! du kjender din fordel ei;
 du skal bo i en kongelig sal.
 — «Langt heller jeg vælger den brede vei
 over bjerg og dyben dal.»

Hos mig skal du spise det hvideste brød;
 det klareste vand skal du faa.
 — «Langt heller lider jeg sult og nød,
 naar fri jeg flyve maa.»

Saa flyv da min fugl, og vær frank og fri,
 og syng i den vilde natur!
 Thi den, der har bygget paa vilden sti,
 han trives kun slet i bur.

C. Hauch.

64. Den listige kvæker.

87

Da en kvæker en aften red til sit hjem paa en smuk og staselig hest, lurede en røver med et kulsort ansigt paa ham ved veien. Han sad ogsaa paa en hest; men den var saa mager, at man kunne tælle alle ribben og alle knokler under huden paa den, dog ikke tænderne; thi den havde ingen. »Hør, kvæker!« sagde røveren, »jeg vilde gjerne skaffe mit stakkars dyr her, der er saa gammelt, ligesaa godt foder, som eders hest efter udseendet vist faar. Vil I som jeg, saa bytter vi; thi I har ingen ladte pistoler hos eder; men det har jeg.« Kvækeren tænkte ved sig selv: »Hvad er herved at gjøre? Om galt skal være, saa har jeg dog hjemme en anden hest, men intet andet liv.« Saa byttede de da med hinanden, og røveren red hjem paa kvækerens hest; men kvækeren førte røverens elendige dyr ved tømmen. Men da han var kommen til byen, hvor de første huse begyndte, lagde han tømmen løs om halsen paa hesten og sagde: «Gaa foran, du stakkars øg! Du ved nok bedre at finde din herres stald end jeg.» Og saa lod han hesten gaa foran og fulgte den gade op og gade ned, indtil den blev staaende udenfor en stalddør. Da den blev staaende der og ikke vilde gaa videre, gik han ind i huset og ind i stuen, hvor røveren allerede stod og viskede soden af ansigtet med en uldstrømpe. «Velkommen hjem!» sagde kvækeren; »vil du som jeg, saa bytter vi om igjen. Giv mig min gangster igjen; din hest staar udenfor døren!» Da nu gavtyven saa, at han var opdaget, maatte han, enten han vilde eller ikke, give kvækeren sin gode hest

88

tilbage. «Vær saa god,» sagde kvækeren, «og giv mig endnu fem kroner i leie af min hest; jeg og din hest har spadseret med hinanden tilfods.» Enten fyren vilde eller ei, maatte han betale kvækeren fem kroner i leie af hesten. «Ikke sandt,» sagde kvækeren, idet han red bort, «det er en flink hest, jeg har?»

65. Lille Beate.

88

Af J. Moe

Der var engang en liden pige, som hed Beate. Hun var kun fem aar gammel; men det var en flink og snild liden pige. Paa sin fødselsdag havde hun faaet en smuk straaht af sin fader; der var røde baand om den, og du kan tro, den var deilig; af sin moder havde hun faaet et par gule sko og en nydelig, hvid balkjole. Men hendes gamle tante havde dog foræret hende det bedste: det var en dukke med et fint, smukt ansigt og mørkebrunt haar. Det var en ren skjønhed, og der var ikke andet at udsætte paa hele dukken, end at det venstre øienbryn var tegnet et bitte lidet gran for høit.

«Det er, ligesom hun trækker lidt paa det ene øienbryn; mon hun ikke er rigtig fornøiet?» spurgte Beate, da hun fik den i haanden.

«Aa jo,» svarede tanten; «men hun kjender dig ikke endnu. Hun har altid for vane at trække lidt paa øienbrynet, naar hun ser rigtig nøie paa nogen. Hun vil bare se, om du er en snild liden pige.»

«Ja, nu har hun nok alt seet det; for nu synes jeg, brynet er som det andet,» sagde Beate.

Den dukke fik hun vel kjær, næsten kjærere end baade Marie og Lovise, skjønt det var hendes bedste veninder.

En dag gik Beate i gaarden med sin dukke i haanden. Nu havde den faaet navn, og de var ret blevne fortrolige og gode venner. Dukken hed ogsaa Beate; for saa hed jo den lille pige selv, og hendes gamle tante hed ogsaa Beate. Det var om vaaren, og der var i det ene hjørne af gaardsrummet rundt om stokkebrønden en nydelig, grøn plet med fint, lyst græs; der stod et tykt, lavstammet piletræ, dryssende fuldt med de gule knopper, som du nok ved børnene kalder gaasunger. Det ligner ogsaa gaasunger; for hver dusk har bløde, gule dun, og den kan svømme paa vandet; men gaa kan den rigtignok ikke. Nu blev Store-Beate — hun var jo rigtignok kun fem aar; men hun var da meget større end den anden — og Lille-Beate snart enige om, at de skulde plukke gaasunger af træet og slippe ned i brønden, forat disse kunde have det ligesaa godt som de store gaasunger, de havde seet svømme om. Det var egentlig Store-Beate, som gjorde forslaget; men

Lille-Beate sagde intet derimod; thi det er ingen, som kan tro, hvor snild og føielig hun altid var. Ja, Store-Beate kløv op i piletræet og plukkede mange nydelige, gule gaasunger i sit hvide forklæde, og da hun talte dem og havde tælltet til tyve to gange, saa sagde hun, at nu troede hun, de havde nok; og Lille-Beate sagde heller intet derimod. Hun steg da ned igjen, og det var vanskeligt nok; for med den ene haand maatte hun holde forklædet sammen. Hun syntes, Lille-Beate raabte op til hende, at hun skulde kaste gaasungerne ned i forveien; men det turde hun ikke; hun var bange, at de skulde slaa sig i faldet.

Nu sprang de da begge hen til brønden, og Store-Beate hjalp sin veninde at faa benene rigtig fast mellem de to øverste stokkelag om den, saa hun kunde staa i al mag og se paa de nydelige, smaa gaasunger, naar de svømmede om paa vandet. Saa blev den ene gaasunge efter den anden sluppen ned, og med det samme de naaede vandskorpen, var det, ligesom de fik liv og begyndte at bevæge sig lidt. Det var vel en glæde! Store-Beate klappede i hænderne til de deilige, bitte smaa dunfugle, og naar hun bare hjalp Lille-Beate lidt, saa slog ogsaa hun hænderne sammen. Men om lidt saa laa alle gaasungerne ganske stille og vilde ikke røre sig af stedet. Det var nu ikke morsomt, og saa spurgte Beate sin lille navne, om hun ikke mente, hun kunde lægge sig lidt ud over brøndkanten og blæse paa dem; for da troede hun nok, de fik liv igjen. Lille-Beate svarede ikke; men det venstre øienbryn trak sig saa forunderlig i veiret, og hun bevægede ordentlig den høire arm, som om hun vilde sige: «Gjør endelig ikke det, kjære Store-Beate! Du ved jo, hvor fælt mor har sagt der er nede i brønden. Tænk bare, om du gled nedi!»

«Aa pyt! nu skal du bare se, hvor let jeg skal gjøre det,» svarede Store-Beate; for hun syntes, gaasungerne var saa kjedelige, naar de ikke vilde svømme om. Hun bøiede sig da udover brønden og blæste paa de nærmeste. Jo! det hjalp — straks begyndte gaasungerne at røre sig. Men de, som var længst borte paa vandskorpen, laa lige stille. «Det var da ogsaa nogle dumme dyr!» sagde Beate og bøiede sig langt, langt ud over brøndkanten; men saa gled hendes haand paa den fugtige stok og — plump! faldt hun dybt ned i vandet; det var saa koldt, saa koldt, og det slog sammen over hendes hoved og tog straa hatten, hun havde faaet paa sin fødselsdag, af hendes fletninger. Hun havde ikke tid at høre, om Lille-Beate skreg; men det gjorde hun vist.

Da Beate kom med hovedet over vandet igjen, greb hun med begge sine hænder om den runde brøndstok; men hænderne var for smaa og stokken for bred og glat; hun kunde ikke faa tag. Da saa hun sin kjære veninde Lille-Beate staa stum af forfærdelse og stirre paa hende med den høire haand rakt ud over vandet. Store-Beate skyndte sig og greb fat i den, og Lille-Beate gjorde sig stiv, alt hvad hun kunde, og lidt til, og blev staaende mellem stokkene og holdt sin kjære

90

veninde oppe. Nu havde denne ansigtet saalænge ovenover vandet, at hun fik udstødt et skrig, og saa kom baade fader og moder løbende til; de var blege af skræk og trak hende op. Hun selv var drivende vaad, saa det randt og dryppede af hende, og saa angst og kold, at tænderne klaprede i hendes mund. Faderen vilde bære hende lige ind i stuen; men hun bad ham endelig tage Lille-Beate med, at ikke hun ogsaa skulde falde i brønden. »For det er hende, som har frelst mig,» sagde hun.

Beate blev nu bragt iseng, og Lille-Beate maatte ligge hos hende. Da hun blev søvnig og havde læst sit Fadervor, klappede hun sin lille veninde og sagde: «Aldrig kan jeg fuldtakke dig, fordi du frelst mig af den fæle, dybe brønd, kjære Lille-Beate. Jeg ved nok, Vorherre hjalp dig at staa fast imellem stokkene og at gjøre dig stiv; men det var dog dig og ingen anden, som rakte mig haanden, saa jeg ikke sank tilbunds. Og derfor skal du være min bedste veninde al min tid, og naar jeg bli'r stor, skal du staa fadder til min første datter; hun skal hede Lille-Beate efter dig.» Derpaa kyssede hun den lille og sov ind.

J. Moe.

66. Julesang.

91

Glade jul, hellige jul!
Engle daler ned i skjul;
hid de flyver med paradigrønt,
hvor de ser, hvad for Gud er skjønt;
lønlig iblandt os de gaar.

Julefryd, evige fryd,
sange fulde af himmelsk lyd!
Det er engle, som hyrderne saa,
dengang Herren i krybben laa.
Evig er englenes sang.

Fred paa jord, fryd paa jord;
Jesubarnet blandt os bor.
Engle sjunger om barnet saa smukt,
han har himmerigs dør oplukt.
Salig er englenes sang.

Salig fred, himmelsk fred
 toner julenat herved;
 engle bringer til store og smaa
 bud om ham, som i krybben laa.
 Fryd dig, hver sjæl, han har frelst.

B. S. Ingemann.

67. Luthers brev til sin søn Hans.

91

«Naade og fred i Kristus! Min kjære, lille søn! Jeg ser gjerne, at du lærer godt og beder flittig. Gjør det, min kjære søn, og bliv ved dermed! Naar jeg kommer hjem, skal jeg bringe en smuk markedsgave med til dig. Jeg ved, hvor der er en vakker, morsom have; der gaar mange børn med smaa, gyldne kjoler og plukker deilige æbler, pærer, kirsebær og plommer under træerne; de synger og springer og er glade; de har ogsaa nydelige, smaa rideheste med tømmer af guld og sadler af sølv. Da spurgte jeg manden, som eier denne have, hvis børn de var. «Det er børn,» sagde han, «som gjerne beder, lærer og er snilde.» Da sagde jeg: «Kjære mand, jeg har ogsaa en liden søn; han heder Hans Luther; kunde ikke ogsaa han faa komme i denne have og spise saadanne deilige æbler og pærer og ride paa saadanne vakre, smaa heste og lege med disse børn?» Da sagde manden: «Hvis han gjerne beder, lærer og er snild, saa skal han ogsaa faa komme i haven, Lippus og Jost med, og naar de alle kommer sammen, saa skal de ogsaa faa piber, trommer og alleslags spil og danse og skyde med smaa buer.» Og han viste mig der en skøn eng i haven, tilstelt til leg og dans, hvor der laa fuldt af lutter gyldne piber, trommer og fine buer af sølv. Men det var saa tidligt, at børnene endnu ikke havde spist. Derfor kunde jeg ikke vente paa dansen og sagde til manden: «Ak, kjære herre, jeg vil straks gaa hjem og skrive alt dette til min kjære, lille Hansemand, at ogsaa han maa bede flittig, lære godt og være snild, forat han ogsaa⁹² kan komme i denne have; men han har en faster Lene, hende maa han faa med.» Da sagde manden: «Ja, gjør det; gaa hjem og skriv det til ham!» Derfor, min kjære, lille søn, lær og bed trøstig og sig til Lippus og Jost, at de ogsaa maa lære og bede, saa vil I alle komme ind i haven!»

68. Pilgrimssang.*Af B. S. Ingemann*

Deilig er jorden! / Prægtig er Guds himmel!
 Skjøn er sjælens pilgrimsgang!
 Gjennem de fagre / riger paa jorden
 gaar vi til paradís med sang!

Tider skal komme, / tider skal henrulle,
 slegt skal følge slegters gang;
 aldrig forstummer / tonen fra himlen!
 sjælens glade pilgrimssang!

Englene sang den / først for markens hyrder;
 skjønt fra sjæl til sjæl det lød:
 Fred over jorden! / menneske, fryd dig!
 Os er en evig frelser fød!

B. S. Ingemann.

69. Lille-Beate under tornebusken.*Af J. Moe*

Store-Beate havde en broder, som var endnu større end hun; han var otte aar gammel, og det var en vild, uregjerlig knegt. Han hed egentligt bare Viggo; men han havde læst en gammel krønike om en fæl, skjegget viking, der havde samme navn; han seilede om fra land til land og slog folk ihjel og tog med sig paa sit skib alt guld og sølv, han fandt, og alle smukke piger. Og saa fik Viggo sig en liden øks, slig en, som han havde læst at den gamle viking havde, og sagde til søsteren, at herefter skulde hun kalde ham Viggo viking; for det vilde han være, naar han blev stor. Ude i gaarden løb han efter baade høns og ænder og vilde med vold og magt kløve deres pandeskaller med sin øks; de skreg og pilede fra ham, og des modigere blev den lille viking. Men da han ogsaa kom til gjæssene med øksen i veiret og opløftede sit kampskrig, blev den gamle gasse vred, bøiede sin lange hals i bugt nedenfra og kløb Viggo viking i læggen, saa han kastede øksen og løb hylende derfra. Thi den gamle gasse vidste nok, at vikingerne ikke havde lov at kløve pandeskaller hjemme i sit eget land, selv ikke paa den borterste side af gaasedammen.

En dag kom Viggo viking til sin søster; han saa bister ud, havde papirshjelm paa hovedet og trak øienbrynene tæt sammen.

«Nu vil jeg røve piger, det er jeg dragen ud for!» sagde han. «Du er for stor; men Lille-Beate tager jeg bestemt. Jeg fører hende langt, langt bort, idetmindste til Furujordsbakken og kanske lige til hestehagen. Og du faar aldrig se hende mer i dine dage.»

«Du er en slem gut og gjør ikke andet end fortræd; det sagde mor ogsaa forleden,» svarede søsteren. «Lille-Beate har jo ikke gjort dig et gran imod; hun har ikke engang sagt et ondt ord til dig.»

«Ikke gjort mig imod?» sagde vikingen. «Stod hun ikke igaar paa blomsterpotten under den store geranium, da jeg kom og satte min træhest der? Tror du ikke, jeg saa, at hun skjøv til hesten, saa den faldt ned og brak det venstre bagben? — Gjorde jeg min ret, saa burde jeg egentlig hugge hovedet af hende,» sagde vikingen og prøvede med fingeren eggen paa sin lille øks.

«Hu! du er en rigtig fæl gut,» sagde Beate; «men jeg skal vel vide at gjemme Lille-Beate saa godt, at du aldrig skal faa dine blodige fingre i hende. Det maa du forlade dig paa.»

Derpaa gik hun lige til sin lille veninde og fortalte hende med bedrøvelse, hvilken slem gut Viggo var, at han havde i sinde at myrde hende, og at hun, Store-Beate, ikke længere turde have hende i huset. «Men jeg ved godt, hvor jeg skal skjule dig henne, saa han ikke skal finde dig,» sagde hun.

Derpaa tog hun den lille og gik med hende bag laaven til et stort stengjærde; op til dette stod der en tjørnebusk i fuld flor og hængte sine blege røde roser ned til alle sider. Den dannede med sine bløde kviste en liden duftende løvhytte, og der skulde Lille-Beate leve i skygge og skjul og sidde paa en græsbænk. Og forat det ikke skulde dryppe paa hende, naar det begyndte at regne eller dugge, saa hvælvede hendes store veninde en grønskende græstørv over hende. Der maatte Lille-Beate sidde som i et fængsel; men det var ingen sag; for hun havde sin kaabe med; den kunde hun tage paa om aftenen, naar det blev koldt, og sukkerkager havde hun paa en liden presenterbakke ved siden, og roserne duftede yndig om hende. — Derpaa sagde Store-Beate hende farvel og godnat og bad hende være taalmodig og endelig ikke gaa ud, saa Viggo viking fik øie paa hende; Store-Beate lovede ganske sikkert at besøge hende næste morgen og spørge, hvorledes hun havde sovet, og saa gik hun.

Den følgende morgen havde Beate neppe tid at vaske sit lille ansigt, før hun løb hen til veninden; at flette sit haar gav hun sig slet ikke stunder til. Hun var saa bange, at Lille-Beate havde ligget og været mørkræd, fordi hun var alene om natten i græshytten. Beate skyndte sig da, alt hvad hun kunde, og kom ganske

forpustet og stakaandet til tjørnebusken. Men du kan tro, hun blev bedrøvet! Udenfor tørvhytten laa Lille-Beate; hovedet var hugget af hende og laa ved hendes fødder. Det var Viggo viking, som havde gjort det, det kunde Beate nok skønne; thi sin lille øks havde han glemt efter sig, den var slængt hen paa en udstaaende stenkant af gjærdet. Saa sorgfuld, som hun da blev, havde Store-Beate ikke endnu været i hele sit liv. Hun brast i graad og tog sin lille veninde og kyssede hende mange gange. Derpaa gravede hun hende en grav under rosentjørnen og lagde hende deri. Hovedet satte hun igjen paa hendes skuldre og bredte græstørven, som havde været hytte, sagte og let over hende. Og saa gik hun langsomt og inderlig bedrøvet hjem.

Hvem skulde vel ogsaa efter den tid være hendes bedste veninde, der aldrig vilde have anden vilje end hendes egen, og hvem skulde staa fadder til hendes første datter, naar hun blev stor?

J. Moe.

70. Marit Spillerbakken og bjørnen.

94

Af Fru Ullmann

Jeg skal fortælle dig en historie om en liden pige og en bjørn, og den er ikke digtet, hvert ord er sandt; det er ikke mange aar, siden det gik for sig. Et sted langt oppe i landet ligger en gaard, som heder Spillerbakken; eieren er ikke rig; men han har dog hest, fem, seks kjør, sæter en mils vei fra gaarden og noget smaaafæ, som gaar hjemme i udmarken. En datter har han, Marit, en vakker, lyshaaret jente; ja nu nu er hun voksen; men dengang havde hun endnu ikke fyldt fjorten aar. En dag gik hun ud med sauerne og skulde slippe dem i hestehagen. Frem over moen maatte hun lokke dem efter sig med sang og skrig og med at række dem salt, som hun tog af saltposen, hun havde bundet om livet. Det gik ikke fort; for alle steder fandt de noget at gnave paa og nappe med sig. Marit havde navn paa alle sauerne, og naar hun lokkede paa dem, saa lød det saa:

95

Tekatekatek —
kom naa Pullan, Krullan,
Tullantop,
Lurileik, Spilleveik,
Litegryn, Opistryn,
Storspela, Sauvela
og Armekrok.

Saa satte de afsted, alle i en krul, saubukken med bjelden stikkende sig frem foran de andre.

Til høsten skulde Marit gaa og læse, og til næste sommer, naar hun var konfirmeret og voksen jente, skulde hun ligge paa sæteren med hele buskapen; det var noget andet end at gaa her og gjæte sauerne i hestehagen. Ja, naar den tiden kom! Saa sang hun op imod fjeldhammeren:

Høit op i lia
paa nore fjeldsia,
der e godt aa gjæta,
der e ingen væta,
der vekser lauken,
der galer gauken,
der sitter fruena,
saumar paa gulduena,
der sitter frøkena,
saumar paa guldbrokken,
der sitter sveinena,
smiar paa guldeinena.

Og saa kauede hun, saadan som en rigtig sæterjente maa, naar hun skal høres lang vei. Ved hestehagen kastede hun ledet af og drev sauerne ind foran sig. De spredte sig snart til alle kanter, og Marit gik alene et stykke fremover. Det var tyst ⁹⁶ og mørkt under furutrærne, og enerbuskene stængte for veien; her kunde hun ikke synge som ude paa moen, hvor solskinnet laa klart udover, og hun kunde se langt frem for sig. Hun var altfor godt kjendt i skogen til at være ræd; men hun syntes, det var saa utrygt der idag. Hun var ikke ræd, hun gik og smaasang saa sagte for sig selv et vers, hun havde lært paa skolen:

Den, du vil bevare,
han er uden fare,
o herre min!

Med et hørte hun et knag og et brag, og sauerne strøg forbi hende i flok og følge, gennem enerbusker og nypetorn, saa ulddotterne fæg af dem. Marit skreg høit: »Aa nei da! hvad er det?« og vendte sig om. Jo, hun fik nok se, hvad det var. Der stod bamsen, — paa to ben med begge forlabberne om bagdelen paa en sau. Den sprellede og stred imod, fattigdyr; men hvad hjalp det? Bamsen havde den saa fast som i en skruestikke. »Slip sauen, dit styggels!« skreg Marit. Bamsen brummede bare og gliste med tænderne. »Aa, Litegryn, tuppen min, hvad skal jeg

gjøre?» storgræd Marit. »Jeg skal slaa dig ihjel, om du ikke slipper den,« sagde hun og peisede paa bamsen med en furukvist. Saa tog hun sauene om forbenene og drog med al sin magt. Der siges om bjørnen, at den har tolv mands vet. Kanske den skjønte, at en sterkere stod bagved og hjalp de uskyldige; jeg ved det ikke, nok er det: med et slap den taget og labbede sin vei. Marit vilde løfte op sauene, som laa og gispede, som om veiret vilde gaa fra den; men i det samme ser hun, at bjørnen var efter den øvrige saueflokk og holdt paa at drive den ud over et stup, som gik lige ned i elven. Det var for galt, hele saueflokken! Saa meget af faderens velfærd! Marit afsted igjen, huiende og skrigende mod bjørnen med furukvisten høit i veiret. Bamsen stod stille en stund, som om han betænkte sig; men han maatte vel have faaet skræk i livet; for med et sæt brød han gjennem buskene, hufsede bortover og ind i tykningen.

Marit var ikke sen med at faa sauene sammen, Litegryn tog hun paa armene sine, og saa bar det hjemover med dem allesammen. Det var ikke saa let, Litegryn var ingen voksen sau, men var alligevel tung at drage paa, og Marit følte, at knærne ikke rigtig vilde bære hende. Men hjem kom hun, og Ole Spillerbakken, som stod ude paa tunet og undredes, hvad datteren tænkte paa, som drev sauene hjem paa den tid af dagen, blev ligesom lidt fælen, da han hørte, hvad hun havde været ude for. Han sagde ikke stort; men næste dag, da Marit laa tilsens og havde feber, snakkede han med granderne sine, og otte dage efter, da Marit var oppe af sengen, og baade hun og Litegryn var lige raske igjen, da var bjørnen ringet og skudt.

97

Fru Ullmann.

71. Julesalme.

97

Barn Jesus i en krybbe laa,
 skjønt himlen var hans eie;
 hans pude her blev hø og straa,
 mørkt var der om hans leie;
 men stjernen over huset stod,
 og oxen kyssed barnets fod.
 Halleluja, barn Jesus!

Hver sorgfuld sjæl, bliv karsk og glad!
 Ryst af din tunge smerte!
 Et barn er født i Davids stad
 til trøst for hvert et hjerte;
 til barnet vil vi stige ind
 og blive børn i sjæl og sind.
 Halleluja, barn Jesus!

72. Den flydende ø.

97

Af J. Moe

Beate havde nu vokset i to hele aar; men Lille-Beates mage havde hun aldrig faaet igjen til dukke. Ingen var saa god og føielig og ingen saa smuk og net. Enten var dukkerne for røde i kinderne, eller de kunde ikke klæde sig ret; stive og unaturlige var de allesammen, naar de skulde bevæge arme og ben, og det nyttede næsten slet ikke at tale med dem. Men en smuk dukkestue havde Beate faaet, med stole og borde og en kommode i det ene hjørne.

Det var en lørdag, og om søndagen ventede hun sine veninder Marie og Lovise paa besøg; derfor vilde hun gjerne pynte dukkestuen op paa det nydeligste. Alle møbler var

II bd.

satte i orden, og der var strøet ener og gule balderblommer paa gulvet; men hun manglede nogle smaating at sætte paa kommoden. 98

Beate vidste dog raad: i Svarttjernbakken huskede hun at der laa de smukkeste smaa sneglehuse, nogen vilde se, runde og riflede og med gule og brune tegninger paa. De vilde tage sig fortræffelig ud paa kommoden, naar hun bare fandt dem, som der ingen snegler var i. Hun løb straks derned og smuttede og krøb mellem hasselbuskene og under røgnetrærne i den bratte bakke, og hun fandt tomme sneglehuse i dusinvis. Men allerbedst det var, hørte hun en fugl skrigе saa underlig nede i tjernet; hun tittede ud mellem de grønne kviste og saa en stor, stor fugl svømme om der; den havde lang, blaa hals og hvidt bryst; men paa ryggen var den glinsende sort. Den svømmede bort over tjernet saa fort, at der stod en stribe i vandet bagefter den, og saa dukkede den med et paa hovedet, og borte var den.

Beate stod og stirrede ned paa vandet og ventede paa, at den skulde komme op igjen; men det varede, og det varede, og ingen fugl kom der. Hun begyndte

allerede at blive bange for, at den stakkars fugl var druknet; da fik hun atter se den skyde op langt borte, næsten midt ude i vandet. Den slog med vingerne, saa der bredte sig ringe om den, videre og videre hen over den sorte flade. Saa svømmede den atter ganske langsomt hen imod en liden bitte, grøn ø, som laa der; da den kom til øen, rakte den halsen høit op og saa sig om til alle kanter og krøb derpaa op i det høie stjørgræs, som hang ud over vandet. Beate stod og saa og saa paa den smukke, lille ø. Den var saa nydelig og liden, ikke større end fjerdeparten af stuegulvet, og langagtig rund; men hist og her skar der bitte smaa bugter ind i den. Der voksede vidjebuske op af græsset paa nogle steder, og i den ene ende stod en liden, hvidstammet birk. Beate syntes aldrig, hun havde seet noget saa smukt som denne lille grønne ø ude paa det blanke, sorte vand; den var ligesom et bitte lidet land for sig selv. Hun tittede længe ud mellem løvet for at se fuglen komme igjen; men den blev paa øen.

Endelig begyndte aften vinden at puste, saa vandet krusede sig en smule. Da huskede Beate, at hun maatte skynde sig hjem; hun bukkede sig for at tage endnu nogle sneglehuse, som hun kunde forære Marie og Lovise, og der laa nok af dem lige⁹⁹ ved hendes fødder; hun saa atter op og tittede gjennem løvet for at se paa øen til godnat — tænk! da var den lille, grønne ø borte! Beate vilde ikke tro sine egne øine; hun mente, at hun maatte have siddet i tanker og flyttet sig, saa at buskene skjulte øen for hendes blik; men nei, hun sad netop paa samme sted. Hun tænkte paa nøk og hulder og tog veien opover bakken, det forreste hun kunde. Men da hun naaede toppen, saa hun sig endnu engang omkring. Da blev hun næsten endnu mere forundret; thi nu fik hun atter øie paa den lille, grønne ø, men langt fra det sted, hvor hun først havde seet den; den seilede langsomt ned mod den sydlige bred af tjernet, og den lille, hvidstammede birk var seil.

Saasnart Beate var kommen hjem, opsøgte hun Anne barnepige og fortalte hende, hvad hun havde seet. Anne kjendte godt den flydende ø; den havde ligget i tjernet i mange aar, sagde hun. Men der var noget ganske forunderligt ved øen. Hvergang der skulde blive godt aar for ager og eng, var øen frisk og grøn hele sommeren igjennem; men blev der uaar, var dens græs blegt og brunt, og løvet paa den lille birk var tyndere. Ja, Anne troede ikke, det var urimeligt, at der vilde komme blodrøde flekker over øen, dersom krig og ufred skulde begynde. Hvert aar havde lommen rede der, og Anne havde sine egne meninger baade om lommen og øen; men da Beate vilde vide bedre besked, rystede gamle Anne bare med hovedet; thi hun var ikke den, som fortalte alt, hvad hun vidste. Men ett maatte hun dog ud med, og det var, at naar en stod paa den flydende ø og tog et lommeg og op af redet og ønskede noget med det samme, saa vilde det gaa i opfyldelse, hvis lommen ikke forlod sit rede, men ligefuldt rugede eggene ud.

«Laa der lomunger i redet til høsten, kunde du gjerne ønske dig at blive prinsesse i England — det vilde nok ske,» sagde gamle Anne.

Men én ting var der endnu at merke: at man ikke maatte tale et eneste ord derom til noget dødeligt menneske.

«Ikke engang til fader og moder?» spurgte Beate.

«Nei,» svarede Anne, «ikke til nogen moders sjæl.»

Beate tænkte ikke paa andet end øen hele aftenen, og da hun havde lukket sine øine, drømte hun ikke om andet den hele nat; snart syntes hun, den var blodflekket, og snart grøn; saa syntes hun igjen, at lommen skreg og sagde: «Jeg er prinsessen af England; men der er kastet lommeham paa mig.» ¹⁰⁰

Aldrig saasnart var hun om morgenen staaet op, saa bad hun faderen saa vakkert, at han vilde ro hende og Marie og Lovise ud paa den flydende ø, naar de kom til hende om eftermiddagen, og det lovede han. Men han spurgte tillige, hvorledes hun var falden paa det, og hvad hun vilde der? Beate tænkte først, at hun skulde fortalt ham alt; men hun huskede paa Annes ord, og saa sagde hun ikke det hele, men alene, at hun saa gjerne ønskede at komme did, fordi den lille, grønne ø var saa nydelig.

«Ja, smuk er den, og der skal du ogsaa faa et lommerede at se,» sagde faderen og strøg Beates brune haar.

Da blev Beate ganske rød i ansigtet, og taarerne kom hende i øinene; thi hun vidste jo meget godt om lommeredet, og hun følte, at hun havde været usandfærdig mod sin fader, og det havde hun aldrig været før.

Om eftermiddagen gik faderen med de tre smaa piger til tjernet. Viggo var ogsaa med; men der var ingen baad, kun en liden tømmerflaade, og den kunde ikke bære dem alle; saa maatte han blive iland. Og det fandt han sig villig i; thi han var nu større og forstandigere, og han hjalp endog smaa pigerne ud paa flaaden.

Vandet var blikstille, sort og blankt; den store naaleskog paa den ene bred og den grønne bakke paa den anden stod paa hovedet og speilede sig i vandfladen. Rundtom, inde ved landet, stod de grønne rør, høie og ranke som regimenter af soldater, der holdt vagt om det stille tjern. Og hist og her laa brede, grønne blade og store, skinnende hvide tjernblomster med gule bægre og svømmede paa det sorte vand. Beates veninder syntes, det var det deiligste, de havde seet, og de bad faderen stanse og fiske op nogle af de smukke tjernblomster. Beate længtes alene til den flydende ø.

Den laa midt ude paa tjernet, og da de nærmede sig den, saa det ud, som der var to smaa øer, en ovenpaa og en nede i vandet; den sidste var næsten endnu smukkere end den første. Faderen roede tæt ind til øen og rundt om den, og da

han kom paa den anden side, plumpede lommen med et ud af størgræsset ned i vandet og dukkede under.

«Der har vi lommeredet,» sagde faderen og lagde flaaden indtil.

101

Smaapigerne bøiede sig udover flaaden, medens faderen holdt dem, en for en, og de havde vel sin glæde; lommeredet var lige i kanten af tørvøen mellem græsset, og paa bunden laa der to store, graabrune eg med sorte flekker, større end noget gaase-eg.

Marie og Lovise jublede og lo; men Beate var ganske angst og underlig tilmode. Hun bad sin fader saa inderlig, at hun maatte faa lov at staa paa øen, blot en liden bitte stund, og løfte det ene lomme-eg op, «forat hun kunde se bedre paa det,» sagde hun.

Faderen vilde ikke negte hende det; han løftede hende hen paa den flydende tørv; men han sagde hende, at hun blot turde tage egget mellem de to fingre; thi hvis fuglen merkede, at nogen havde rørt ved det, vilde den ikke ruge ungen ud.

Saa stod da Beate paa den grønne, flydende ø! Og hun blev ganske bleg af beklemmelse, da hun skulde bøie sig og tage det graabrune eg op. Hun løftede det i veiret mellem de to fingre. Nu kunde hun jo faa alt, hvad hun vilde! Hvad tror du saa, hun ønskede sig? At hun skulde blive prinsesse i England? Nei, hun vidste nok det, som bedre var; hun bevægede læberne og sagde ved sig selv:

«Saa vilde jeg ønske, at Lille-Beate var frisk og sund og sad under tjørnebusken igjen!»

Men netop med det samme dukkede lommen op tæt ved, og da den saa Beate staa lige ved redet med egget i haanden, udstødte den et skrig saa fælt, saa fælt, at Beate i forfærdelse slap egget. Det faldt ned i redet lige paa det andet, og — klask! gik begge itu, saa blommen sprøitede.

Beate stod som forstenet, med den høire haand, som havde holdt egget, hævet i veiret, lige til faderen atter løftede hende over paa flaaden. Da styrtede taarerne af hendes øine, og hun fortalte ham alt; hun sagde, at hun nok vidste, hvorfor hendes ønske ikke var gaaet i opfyldelse — at det var, fordi hun havde sagt usandhed og ikke været oprigtig imod ham; men hun lovede med haand og mund, at det skulde være den sidste gang, ligesaa vist som det var den første, at hun var saa styg en pige. Faderen sagde, at det var et vakkert forsæt; det skulde hun kun altid holde, saa vilde hun nok faa sine ønsker opfyldte, og saa roede de atter tilland.

102

Og hvergang Beate siden følte lyst til at sige en usandhed, tænkte hun paa den flydende ø, og saa holdt hun sit løfte.

Men lommen skyede redet siden den tid, og nu er tørvøen groet fast til land.

J. Moe.

73. Larverne.

Henrik gik en aften en tur med sin fader. Denne havde vænnet ham til at betragte alt, hvad han saa, med opmærksomhed. Dette gjorde han ogsaa nu. Paa engang blev han staaende og raabte: «Fader! fader! kom hurtigt herhen og se, hvad det er!» Faderen kom og saa en neslebusk, der var ganske bedækket med larver, lutter stygge, sorte dyr med smaa pigger paa ryggen og grønne striber imellem piggerne.

«Skal jeg træde dem ihjel?» spurgte Henrik. «Nei,» sagde faderen, «du ser jo, at de kun spiser neslerne og altsaa ikke er skadelige. Sad de derimod paa et kirsebærtræ eller paa en nyttig plante, saa turde du træde dem ihjel som skadelige dyr; men med disse smaa dyr kan du tvertimod skaffe dig en stor fornøielse. Tag dem med hjem, saa skal jeg sige dig nærmere besked.»

«Aa ja! det vil jeg gjøre,» sagde Henrik og greb hurtigt efter dem, men trak straks sin haand tilbage og skreg; thi han havde ikke tænkt paa, at neslerne vilde brænde.

«Kan du da ikke rive neslerne af, uden at de brænder dig?» sagde faderen. Nu besindede Henrik sig, tog sit lommetørklæde frem, viklede det om haanden og rev forsigtig neslerne af. Glad bar han larverne hjem, lagde dem tilligemed neslerne i et stort glas, som faderen gav ham dertil, og bandt et stykke papir over.

«Men vil du da have, at dine larver skal kvæles?» spurgte faderen. «Nei, det vil jeg nok ikke,» svarede Henrik. «Ja, saa maa du stikke smaa huller i papiret, forat der kan komme luft ned i glasset.» Det gjorde Henrik og havde nu sin glæde af at se, hvorledes larverne gnavede det ene blad af efter det andet.

Den næste dag, da Henrik havde spist sin frokost, spurgte faderen: «Har du ogsaa tænkt paa dine larver og givet dem frokost?»

«Nei,» sagde Henrik, «larverne har endnu hele glasset fuldt af nesler »

103

«Ja, men se dog efter, om de ikke er visne; thi visne nesler kan de stakkars dyr dog ikke spise! Da du engang har budt dem til gjest, saa er det ogsaa din pligt hver dag at hente friske nesler til dem og saaledes opføde dem; thi nu kan de ikke selv gjøre det, da du har berøvet dem deres frihed.»

Dette merkede lille Henrik sig og glemte aldrig mere sine smaa gjeester. I fem dage havde han nu rigelig sørget for dem og glædet sig ved at se paa, hvorledes de kunde fortære bladene. Den sjette dag vilde han igjen give dem føde, men hvilket underverk! Da han vilde tage papiret bort, havde alle larverne hængt sig fast ved det. Med bagbenene sad de, dels paa papiret, dels paa glasset, saa fast, som om de var limede paa det.

Hurtig løb nu Henrik til sin fader, viste ham de hængende larver og spurgte ganske bekymret: «Sig mig dog, kjære fader, hvad der feiler dem; jeg har fodret dem saa trolig hver dag, og nu dør de dog for mig!»

«Nei, vær du ganske rolig,» svarede faderen; «de skal ikke dø, men endnu gjøre dig megen glæde. Lad dem kun hænge i fred!» Det gjorde da Henrik og lukkede ganske forsigtig glasset til igjen. Neppe var han kommen op den næste morgen, førend han løb hen til glasset, og se! — nu var der igjen skeet noget nyt. Larverne var forsvundne, og nu hang der nogle haarde, aflange smaatingester med en liden kam paa nakken. De levede; thi de bevægede sig frem og tilbage. Henrik gjorde store øine, slog hænderne sammen og vidste ikke, hvad han skulde sige dertil. Endelig hentede han faderen og viste ham, hvad der var blevet af larverne.

«Ja, har jeg ikke engang sagt dig det,» svarede faderen, «at larverne endnu vilde gjøre dig megen glæde? Se nu ret nøie paa dem; de har skudt sit skind af, som du ser hænge der, og har forvandlet sig til noget, som kaldes pupper. Lad dem kun hænge allesammen og pas blot hver dag paa glasset. Maaske du snart igjen ser noget, der endnu meget mere vil forundre dig.»

Det traf ogsaa rigtig ind; kun varede det den utaalmodige Henrik for længe, og han havde allerede næsten opgivet alt haab. Men efterat flere uger var forløbne, saa 104 Henrik engang igjen i sit glas, og hvad saa han? I glasset sad der fem eller seks smukke, brogede sommerfugle. «Nei, se dog, fader!» sagde han, «hvad der er i mit glas!» Faderen kom smilende til ham, og idet de begge saa nøiere til, saa de et nyt underverk. En sommerfugl, der sad i sit puppehylster, sprængte efter adskillige anstrengelser dette og krøb frem. Dens vinger var ganske smaa og sammenrullede som et stykke papir. Den krøb hurtig op af glasset og hængte sig ved papiret. Man kunde næsten se, hvorledes vingerne voksede, og efter et kvarters forløb var de fuldt udvoksede.

Saaledes gik det hele formiddagen; den ene sommerfugl efter den anden krøb ud af sit hylster. Om eftermiddagen var de alle krøbne frem. «Nu kan du have en fornøjelse endnu,» sagde faderen. «Tag glasset, bær det ud i haven, luk op for det og giv sommerfuglene frihed!»

Dette vilde Henrik nødig; men han gjorde det dog og glædede sig siden ubeskrivelig, da han saa, hvorledes sommerfuglene flagrede ud og fløi fra en busk til en anden. Naar han siden saa en brun sommerfugl i haven af samme slags som hans egne, glædede han sig hvergang. «Du er vist ogsaa fra mit glas!» tænkte han ved sig selv.

74. Kongesangen.*Af N. Fogtmann*

Gud, sign vor konge god!
 Giv ham i fare mod,
 giv ham din fred!
 Giv du ham vise raad,
 styrk ham i al hans daad,
 styrt svig og ondskab kaad
 i støvet ned!

Høit lover Norges mand,
 hver i sit kald, sin stand,
 troskab sin drot;
 trofast i liv og død,
 tapper i krig og nød,
 altid vort Norge lød
 Gud og sin drot.

N. Fogtmann.

75. Piletrærne og skjæren.*Af H. Wergeland*

Der er jo iblandt piletrærne to arter, hvoraf den ene strækker sine grene stivt tilveirs, og den anden luder dem ligesom sørgende til jorden. Men engang strakte ogsaa begge disse sine grene frit ud som de fleste andre træer: som den bredskyggede eg, den kuppelformede løn, den prægtige alm, den lyse, solskjære lind og den venlige, sølvskinnende birk. Men synd og sorg har senere forvandlet dem. Thi hvad er ikke hændt, og hvor skrøbeligt har ikke piletræet været?

To piletrær, der havde hinanden kjær, stod sammen i sin fulde, oprindelige skønhed paa hver sin side af en kirkegaardsport, med yndig sammenslyngede, guldglimsende grene, bevægende sine kroner af laureagtige blade imod hinanden i vinden. Det var en søndag. Sangen inde i kirken forstummede. Først kom menigheden ud par om par og saa presten i samtale med sin gamle klokke. Men hvad gik der af klokkeren idag? Var det for samtalens skyld, eller fordi han var buden til prestegaards, eller fordi han var bleven sløv med alderen — nok er det:

han blev ved at gaa; menigheden fulgte efter et stykke og adspredtes saa hver til sit, og han glemte at lukke kirken.

«Kikiki!» skvatrede en skjære, der hoppede paa kirkemuren under pilene, som det lod til i den uskyldige hensigt at samle kvist og kvas til sin rede. «Kikiki! kikiki!» Men der var noget andet i dens skvatren, mens den hoppede op og ned, vippende med stjerten og dreierende hovedet tilside og opad, som om den speidede efter noget. Ja, den speidede efter noget: efter presten og klokkeren og efter det sidste skimt af menigheden, som endelig dreiede om paa veien og forsvandt.

«Kikiki!» vips! da fløi den ind igjennem den aabne kirkedør og kom inden et par sekunder tilbage med sølvkalken i nebbet. Der dryppede endnu nogle vindraaber af den, og hvor de faldt til jorden, skjød der smaa jomfruroser og forglemmigeier op. «De kunde røbe mig!» tænkte tyven, og saa fløi han først rundt om kirken, til den sidste draabe var afdryppet, saa kirken stod i en ring af deilige blomster, og derpaa ind i det dunkleste i det ene af piletrærne og forstak saa kalken der i træhjertet, hvor skuddene var tættest.

«Kjære, væne piletræ,» sagde skjæren, «vil du bare negte, at du ved, hvor kalken er, om der skulde komme nogen og spørge, og sverge derpaa, om det skulde knibe, skal jeg flyve til himmels og hente baade solskinsguld til at forgylde oversiden af dine blade med og maaneskinssølv til at forsølve undersiden med, saa du skal blive det fagreste træ i skogen!»

Det var noget at lytte til. Forgjæves hviskede det andet piletræ: «Gjør det ikke! Gjør det ikke! Søde Silje mi, gjør det ikke!» Kalken stod der allerede dybt nedtrykket mellem de inderste kviste, og skjæren hoppede allerede paa kirketaget.

106

Men dagen efter, da klokkeren erindrede sin forglemmelse og kom hæseblæsende til kirken, blev der en forskrækkelse paa ham og presten. Begge rundt om i bygden for at spørge efter. Men nei! Alle mennesker negtede at vide det mindste om kalken; kvæg og heste vendte halen tilveirs og løb bort over marken; faarene rokkede paa hovedet, som om de havde faaet vand i ørene; gjedebukken bevægede hovedet frem og tilbage og til siden; Mikkelt ræv svor, da han vidste, han ellers ikke blev troet; træerne rystede paa hovederne; ekkoet lo i bjerghulerne; kort, hele naturen negtede at vide det mindste om kalken. Fortvilede kom prest og klokke tilbage til kirken og spurgte da tilsidst piletræet. Da var der en kamp hos det uskyldige, som forgjæves havde advaret sin elskede. Skulde den ene røbe den anden og derved lægge øksen til dens rod? Skjæren sad paa taget paa ett ben og med hovedet under vingen, som om den sov, men gløttede dog nu og da op i det afgjørende øieblik. «Nu, svarer du ikke?» sagde presten op igjen til piletræet. «Nu, svarer du ikke presten?» sagde klokkeren.

Da — «kikiki!» skvatrede skjæren fra taget, da den saa det — da løftede piletræet pludselig alle sine grene i veiret og svor — svor, at det ikke vidste noget om kalken. Men tilbage kunde det ikke faa sine menederske grene. Det staar saa endnu. Og siden den tid valgte skjæren det fortrinligen til plads for sit rede og lader saaledes, til tak for hjælpen med meneden, sin urenlighed falde i træhjertet, saa at der altid er visnende, tørre skud at se imellem de friske.

Men den anden pil? Ak, da den saa det forskrækkelige, at dens bedaarede elskede løftede sine grene til mened, ak! da bøiede den sin top sørgende til jorden, og sørgepilen staar der endnu bøiet over gravene.

H. Wergeland.

76. Smaagutten og bjørnen.

106

Af Fr. Gjertsen

Det er ganske sandt, hvad jeg nu fortæller;
om en smaagut er det, historien melder;
han skjød en bjørn, vidste neppe hvordan —
han skyder nok fler, naar han bliver mand.
Det var et sted der nordenfjelds,
hvor bamsen i sin lodne pels
spadserer om i mark og skov
og lever, som han kan, af rov.

107

Det var en tidlig morgenstund,
at bonden skræmtes af sin blund
ved bræg og brøl i stald og fjøs.
Han skjønte, her var udyr løs,
og for i klæderne paa stand
og ud af døren i et sæt.
Han ser, at han har gjettet ret:
paa bakken tæt ved skogens rand
staar bjørnen med en røvet kalv.
Han skreg — i vreden mælet skalv —
og skjeldte bjørnen dygtig ud,
ja, løb saa hidsig mod den op.
Nu — bjørnen har saa tyk en hud,
at kuglen tidt ei naar dens krop;
men skrig og skraal den liker ei,
saa gik den rolig nok sin vei
og ligge lod den smule kalv —
ei ganske hel, men mer end halv.

Men bonden tænkte nu som saa:
«Det vil han sikkert angre paa,
og vist igjen han kommer da
og vil vel resten med sig ta'.
Men jeg skal saa den lægge ud,
at jeg kan komme ham paa skud.»
Saa gaar han hjem, ta'r bøssen ned
og lader med forsigtighed.
Nu skal den hænge der parat
til velkomst for en slig krabat.
Hans lille søn ved siden staar,
det var en plug paa otte aar. —
«Nu Øivind! du kan være med,
saa skal du dog engang faa se,
hvordan et aat skal lægges ned.»
Og gutten lod sig ikke be',
men gik med faderen afsted.
Saa blev den sønderrevne skrot
lagt ud imellem busk og krat,
hvor skytten kunde skjules godt,
naar bamsen kom at tage fat,
af hunger atter dreven did.

Da nu det led mod sengetid,
sa' bonden til sin kone saa:
«Imorgen tidlig maa jeg gaa
paa arbeide til gaarden frem;
pas paa nu, til jeg kommer hjem,
at Øivind ikke gaar afsted
at se til aatet, som er lagt.
Og, Øivind! hør, nu er det sagt,
du faar ei tage bøssen ned,
der vanker stryg da, som du ved.»
Ja, Øivind hørte disse ord,
som i sin lille seng han laa;
men viden om hans tanker for;
han tyktes ret, han bjørnen saa;
den ud af skogens tykning kom;
det knagede i gren og kvist;
den brummed til et tak for sidst
og saa sig efter kalven om.
Han drømte slig den hele nat,
og tidt han for af søvne brat;
han syntes, bjørnens brummen lød,
han tyktes se dens øines glød.
Tilsidt hans søvn blev tryk og god.

Han vaagned først, da solen stod
i stuen ind; men den var tom;
thi fader var paa arbeid alt,
og moders gjerning ude faldt;
men vips — i klæderne han kom.
Der hænger bøssen lang og svær,
den han jo ei maa komme nær;
men se paa den er ei forbudt.
Tænk, den er ladt med bly og krudt!
Han maa dog se lidt mer derpaa;
men fra en stol vist mer han saa.
Paa stolen er han kløven op,
af spænding dirrer der hans krop;
at se, det er dog saare lidt,
at føle er det næste skridt;
saa løfter han med møie ned
den muskedunder — rød og hed.
Nei, tænk, om bjørn derborte stod!
Han skulde ligge i sit blod;
ja, tænk, om bamsen paa besøg
i denne stund hos kalven var!
Det kunde være et forsøg,
og glemt var forbudet fra far.
Han sagte ud af døren smøg,
og nu tilskogs saa rapt han strøg.
Geværet han paa akslen bar
og kjendte knapt, hvor tungt det var.
Saa kom han did, hvor aatet laa;
men der var stilt — han intet saa.
Han lagde sig i busken ned,
forpustet rent og dygtig sved.
Med møie faar han hanen spændt
og ligger færdig saa paa vent.
Da lyder der fra skogens skjul
en brummen baade sterk og hul;
da knager det i kvist og gren,
som brydes under bamsens ben,
og guttens hjerte slaar med magt

i allerlystigst dansetakt.
 At løbe hjem er nu for sent;
 det har han heller aldrig ment.
 Rundt aatet bjørnen sindig gaar,
 den snuser lidt og stille staar
 og ser saa høist betænksom ud.
 Nu staar den prægtig til for skud.
 Han sigter, som han bedst det kan,
 og smelder paa, den lille mand.
 Og saa — en øredask han fik
 i samme stund, som skuddet gik.
 Da atter han til samling kom
 og saa sig efter bjørnen om,
 da laa den ganske stille der
 med alle fire ben i veir.
 Men nu var gutten ikke sen;
 han brugte sine tvende ben
 og for afsted — geværet slang;
 i sten og stok det lystig sang.
 Han pusten dra'r paa tersklens trin
 og styrter saa i stuen ind:
 «Aa mor, aa mor! naa er bjørnen dau,
 og jeg har skudt'en, jeg var ikke snau.
 Det var saa morsomt, da'en faldt;
 det var mig, som skjød, du kan tro, det smaldt!»
 Og moderen — hvad mon I tror,
 hun følte vel ved disse ord?
 Hun tog vel gutten i sin favn
 og gav med graad ham heltenavn?
 Aa nei: det er en rolig slegt
 og vant ved, at der voves kjækt,
 hun vendte sig koldblodig om,
 og blikket stansed talens flom:
 «Aa, har du skudt bjørn, og er det sandt,
 saa faar du af far, din vesle fant!»

110

Fr. Gjertsen.

77. Haren og froskerne.*Af Fr. Gjertsen*

I sit fattige hus
 sad lille pus
 og var saa sørgmodig isinde:
 «For den, som er liden, det er ikke greit;
 og saa ræd, som jeg er, det er rigtig leit;
 jeg ved ingen ro at finde.

Med slæb og slid
 jeg faar mig en bid,
 og saa vil den ikke smage.
 Jeg gløtter hist, og jeg gløtter her;
 overalt saa tror jeg, at faren er nær
 og glemmer da rent at gnage.

Og naar jeg saa
 tilsengs skal gaa,
 er tankerne rent forfløine.
 Jeg maa titte ud saamangen en stund,
 og faar jeg tilsidst en liden blund,
 saa er det med aabne øine.

111

«Naar du blir stor,»
 sa' far og mor,
 «saa blir du mere forstandig,
 da blir du nok ogsaa lidt mere kjæk;
 den vinder ei langt, som let tager skræk;
 thi livet maa føres mandig.»

Ja, mange tak
 for denne snak;
 I kunde jer talen spare!
 Jeg saa, hvor rædde I var begge to;
 og frygten man snakker ikke til ro
 hos den, som er født til hare.»

Som slig han sad
saa lidet glad,
han spidsede vel sit øre
og letted paa foden saa mangen gang;
men saa med et han lagde paa sprang;
han syntes en støi at høre.

Nu gik det glat
gjennem busk og krat;
han sprang paa bare livet;
han sprang og følte det slet ingen skam;
saa kom han endelig til en dam,
hvor froskerne sad i sivet.

Der blev kommers!
Paa langs og tvers
de sprat og plumped i dybet;
de dukkede under og gjemte sig vel.
Men pus blev glad i sin inderste sjæl:
«Hurra! jeg vetskræmte krybet!

Ja, nu jeg ser,
der er nok fler,
som kunde lidt mod behøve;
tænk, froskerne hopped og rømte sin vei,
og bare, fordi de var rædde for mig!
Mod froskerne er jeg en løve.

112

Og nu jeg tror,
at paa vor jord
er krysterne saare mange.
Slig rædhare kan vel ei tages frem,
som ikke nok vil træffe paa dem,
som han kan gjøre bange.»

Fr. Gjertsen.

78. FORTÆLLINGER OM DYR.

I. Om elefanten.

En skrædder i byen Surate i Ostindien pleiede at give en elefant, som hver dag gik forbi ham for at vandes, et lidet knippe græs eller blade, og elefanten var meget venlig og taknemmelig derfor. En dag gav skrædderen den ikke noget, men stak den derimod med sin naal i snabelen; men elefanten betalte ham det. Ved vandingen fyldte den nemlig sin snabel med vand, og da den kom samme vei tilbage, sprøitede den det ud over skrædderen og hans arbeide. Det faldt elefanten let at gjøre det; thi i de varme lande sidder haandverkerne som oftest ude paa gaden og arbeider. —

En elefant blev engang vred over en eller anden mishandling og kom i raseri; den brød ud fra sit aflukke, og alle flygtede for den. En kone, som sad paa gaden og solgte grønsager, pleiede ofte at give elefanten lidt deraf, naar den gik forbi; nu flygtede ogsaa hun, men glemte af skræk at tage sit lille barn med sig. Den rasende elefant styrtede lige hen mod det sted, hvor barnet laa, og alle troede, at den vilde trampe det ihjel; men den tog det med sin snabel og lagde det varsomt paa taget af et skur, som stod tæt ved. —

Kongen i Neapel eiede en elefant, som var saa klog, at den kunde hjælpe murerne, der arbeidede paa slottet; den bragte dem det vand, de skulde bruge, hvilket den hentede fra den nærliggende brønd i store kobberfade. Den havde lagt mærke til, at disse fade blev bragte til kobbersmeden, naar de trængte til at istandsættes. Da den derfor en dag saa, at vandet løb ud, bar den selv fadet til kobbersmeden, og da det var gjort istand, tog den det og gik tilbage til sit arbeide. —

113

Den romerske keiser Domitian vilde engang give folket en fest, og i den anledning lod han nogle elefanter undervise i at danse efter musik. Man lærte dem de sværeste trin og vendinger, og da et af de stakkars dyr ikke rigtig kunde huske det, fik det prygl. For at blive fri for straf i fremtiden gik elefanten derfor om natten ud paa en eng og øvede sig der i at danse. —

En krigshøvding ved navn Borus red i kampen paa en elefant, som var ham meget hengiven. I et slag blev Borus saaret af mange pile, saa at han blev aldeles afkræftet. Da elefanten saa det, lagde den sig langsomt paa knæ for at løfte ham ned og gav sig da til med snabelen at trække pilene ud. Men da den merkede, at dens herre mistede altfor meget blod derved, tog den ham atter paa ryggen og bar ham til leiren. —

I Indien brugte man i gamle dage elefanten til at skyve skibene af stabelen. Engang fik saaledes en elefant befaling til at støde et meget stort skib ud; men det var et arbeide, der oversteg dens kræfter. Da dens herre saa dette, bød han i en haanlig tone tjeneren at føre dette dumme dyr bort og hente en anden elefant. Det stakkars dyr gjorde da endnu et forsøg og samlede alle sine kræfter; men den knækkede snablen og døde straks. —

II. Om hunden.

I Edinburg var der engang en klog hund, som tilhørte en købmand der i byen. En mand, som gik paa gaden og ringede med en liden klokke og solgte kager, gav en dag denne hund en kage. Da hunden næste gang hørte handelsmandens klokke, løb den heftig hen til ham, trak ham i frakken og vilde ikke lade ham gaa. Manden, som forstod, hvad dyret vilde, viste den en skilling og pegte paa dens herre, som stod i døren og saa, hvad der foregik. Hunden løb da straks hen til ham og bønfaaldt ham med mange ydmyge og indsmigrende stillinger og øiekast. Købmanden gav den en skilling i munden, som den straks gav manden, og den fik nu sin kage. Denne handel gjentoges i lang tid hver dag til stor fornøjelse for naboerne. —

En hund, som boede i et kloster, efterlignede menneskene for at faa noget at spise. Det var nemlig skik i dette kloster,

II bd.

at de, der kom for sent til maaltiderne, trak i en klokke, og naar kokken hørte den ringe, skjov han en portion ud igjennem en aabning i muren. Hunden lagde nøie merke hertil, da den i almindelighed fik et ben med. Den blev rigtignok ikke altid mæt af disse levninger; men dog nøiedes den rolig dermed. Men en dag, da den slet ikke havde faaet noget at spise, prøvede den selv at trække i klokken med tænderne. Kokken, som troede, at det var en af klosterets beboere, der ringede, skjov en portion ud. Hunden blev meget glad og gjorde sig tilgode med maaltidet. Det syntes den godt om; næste dag gjorde den det samme, og nu behøvede den ikke mere at vente paa de andre. Kokken merkede, at der blev forlangt en portion formeget, og han klagede derover. Der blev anstillet undersøgelse, og det blev da tilsidst opdaget, at det var hunden, der havde forlangt portionen. —

114

En lærd mand havde den slemme vane at ligge og læse i sengen om aftenen. Undertiden sov han ind af træthed uden at have slukket lyset, der stod paa et bord ved siden af hans seng. Men naar han vaagnede op, fandt han til sin forundring altid lyset slukket, og dog vidste han, at han ikke havde gjort det, og at der ingen andre mennesker havde været i værelset. Da han engang nøiere betragtede lyset, opdagede han, at det hverken var pustet ud eller slukket med en

lysesaks. Det saa ud, som om det var trykket ned med en flad haand. Nu faldt det ham ind, at hans hund, der altid laa ved siden af sengen, maaske havde gjort dette kunststykke. For at faa vished herom læste han igjen i bogen den næste aften, men kun en kort tid, og derpaa lod han, som om han var falden i søvn. Det varede ikke længe, før hunden kom hen til sengen og opmærksomt betragtede sin herre for at se, om han ogsaa virkelig sov. Da den saa, at han slet ikke rørte sig, sprang den op paa stolen og fra stolen op paa bordet og slukkede saa lyset med sin ene forlab. Da den havde gjort det, gik den atter ned og lagde sig paa sin sedvanlige plads. —

En mand saa en dag, da han gik ud i byen, en stakkars hund, der havde brækket sit ben. Han tog den hjem med sig, forbandt benet og beholdt den to dage i sit hus, hvorpaa han sendte den bort, forat den kunde finde sit gamle hjem; men hver dag kom hunden tilbage til ham for at blive forbunden, og det blev den ved med, til benet ganske var helbredet. Nogle uger derefter kom hunden igjen tilligemed en anden hund, der havde brækket benet. Den friske hund saa først bedende paa manden og derefter paa den syge hund, som om den vilde sige: «Du har helbredet mig; vil du nu ikke ogsaa være saa god at hjælpe denne stakkars hund?» —

115

En stor hund var ombord paa et skib, da der blev en sterk storm. Havet var saa oprørt, og bølgerne gik saa høit, at ingen baad kunde komme sikkert til land eller blive sendt ud til skibet. Da tænkte folkene paa skibet, at hvis de blot kunde faa et taug fra skibet til strandbredden, kunde de ved hjælp af det føre en baad sikkert iland. De gav da hunden et taug i munden og fik den til at springe ud i sjøen med det; den svømmede med det igjennem de oprørte bølger til strandbredden og løb hen til de folk, som stod der. Disse kunde nu ved dette taug hale baaden iland og redde hele mandskabet. Alle vilde være omkomne, hvis de ikke havde havt hunden med. —

I en prestegaard var der en hund, som mest holdt sig til tjenestefolkene. Naar disse i høstønnen gik ud i marken, maatte hunden blive ved gaarden for at vogte den. Nu hændte det undertiden, at folkene glemte at sætte middagsmad frem til hunden; naar dette var tilfældet, tog den sin træskaal mellem tænderne, gik ind i nabogaarden til en god, gammel kone, som den kjendte, skrabede paa døren og gav tilkjende, at den var sulten. Den fik da sin skaal fyldt, aad, hvad den havde faaet, og bar derpaa skaalen hjem.

III. Om aben.

Den navnkundige naturforsker Cuvier fortalte følgende om en orangutang, der var bleven ført til Paris:

Det var et godmodigt, frygtsomt og snildt dyr. Vred blev den mest kun, naar den kjedede sig, og især paa børn. Den bed og slog da undertiden eller skreg meget sterkt og rullede sig paa jorden. At være alene var den utaaleligt, og den søgte da altid at komme bort og forstod godt at krybe op paa en stol og lukke døren op; engang havde den endog faaet en stol fra den anden ende af stuen skudt hen til døren. Den vilde gjerne kjærteges, ja forstod endog at kysse. For sin herre viste den en høi grad af hengivenhed. Den pleiede at krybe op bag hans stol for at faa slikkerier. En dag, da en anden i herrens fraværelse havde sat sig paa dennes plads, merkede den først dette, da den allerede sad paa sin gamle plads bag stolen, men kastede sig nu paa gulvet, skreg og slog sig for panden. Dog havde den ogsaa knyttet andre venskabsforbindelser, især med to katunger. Dem satte den gjerne op paa sit hoved. Katungerne, der her troede sig i fare for at falde ned, søgte at faa bedre tag i hovedet med sine klør. Orangutangen tog nu en af dem ned og gav sig til at undersøge dens labber. Da den fandt klørne, gjorde den sig megen umage for at pille dem ud; men da det ikke vilde lykkes, satte den katten op igjen og fandt sig taalmodig i smerten. Til forsvar syntes den kun at bruge forsigtighed, list og dygtighed i at klatre. Merkværdigst er det, at den, naar den var ombord, ikke var at formaa til at klatre op i masten; først da den saa sin herre gjøre det, fik den mod til at klatre efter, og senere gjorde den det meget ofte. Da en mand engang vilde gribe den i et træ, holdt den ham tilbage ved voldsomt at ryste den gren, som den sad paa. —

116

En handelskarl i Amerika gik med sin vadsæk, der indeholdt luer og andre klædningsstykker, som han vilde sælge. En dag kom han gennem en stor skog. Da han havde gaaet en lang vei, blev han træt og lagde sig til at sove i skygge af træerne. For at have det mere bekvemt tog han sin hat af og tog en lue paa, som han trak op af sin vadsæk; men han glemte at lukke sækken igjen. Efter at have sovet nogen tid vaagnede han og reiste sig op, men saa da til sin forfærdelse, at hele vadsækkens indhold var taget op og spredt omkring i vild uorden. Da han saa sig om for at opdage, hvem der kunde have gjort ham denne fortræd, fik han øie paa en mængde aber, der sprang omkring i træernes grene, og alle var de pyntede med hans luer, som de lod til at være meget henrykte over. Handelskarlen, der gjerne vilde have sin eiendom igjen og ikke kunde naa aberne, fandt paa en list. Han tog nemlig sin lue af og kastede den langt fra sig. Saasnart aberne saa det, tog de ogsaa alle luerne af hovedet og kastede dem ned, idet de nøiagtig efterlignede hans bevægelser. Glad blev nu manden, samlede sine luer og sine andre sager sammen og fortsatte sin vandring.

IV. Om papegoien. En papegoie af den grønne slags, som holdtes et sted i Tyskland, kunde synge en hel mængde melodier. Den slog takt til sin sang og

udtalte hver stavelse tydelig. Sang man en melodi for den, som den kjendte, men holdt inde midt i sangen, fortsatte den melodien fra det sted, hvor afbrydelsen skede. Blev den træt, eller havde den ikke lyst til at synge, sagde den blot: «Jeg er syg.» — 117

En papegoie i Sydamerika blev skudt og bragt til en nærliggende by. Dens mage fulgte med og kastede sig over den døde, da denne blev lagt i gaarden, som om den vilde prøve paa at vække den. Siden fløi den op paa muren, som omgav gaarden, og blev siddende der i nogen tid, men fløi atter ned og satte sig ved siden af den døde fugl, lod sig derpaa uden vanskelighed fange og tæmme og blev for fremtiden der i huset. —

Et par papegoier af dem, som man kalder «de uadskillelige,» var bragt fra Brasilien til Europa. De blev satte i bur sammen og viste hinanden megen deltagelse, som disse fugle altid gjør. Da den ene af dem blev syg, hjalp den anden den saa godt, den kunde; den bragte den i flere maaneder føde, aabnede dens neb med sit for at faa den til at æde, prøvede ogsaa, da den blev ganske kraftløs, paa at lette den i veiret med sit neb, men forgjæves. Den blev da meget ængstelig, løb frem og tilbage i buret og ytrede bekymring i alle sine bevægelser. Da den syge fugl døde, blev den stille og sørgmodig og døde kort efter. —

Et ungt menneske, der nylig var kommet i tjeneste, var alene inde i et værelse og vilde nytte leiligheden og ulovlig tilvende sig adskillige ting; da hørte han pludselig en stemme, som sagde: «Jakob, du er en slyngel!» Herover blev han saa forskrækket, at han skyndte sig at løbe bort; men det var kun en papegoie, der havde lært disse ord og nu sagde dem uden at forstaa meningen.

V. Den taknemmelige løve.

En ridder, som var med paa det første korstog til Palæstina, hørte pludselig en dag, da han drog igjennem en skog, et ængsteligt klageskrig. Da ridderen formodede, at et menneske var i fare, ilede han modig frem igjennem skogen; men hvor forbauset blev han ikke, da han saa en løve, om hvis krop en græsselig slange havde snoet sig. Ved et sabelhug, som huggede slangen midt over, frelste han løven fra de farlige lænker. Fra den tid af fulgte det taknemmelige dyr bestandig sin befrier, ledsagede ham overalt som en tro hund og ytrede kun sin naturlige vildhed efter ridderens vink og vilje. Naturligvis var denne vel tjent med at have en saadan kampfælle. Endelig var den hellige krig lykkelig endt, og ridderen gjorde sig færdig til tilbagereisen til Europa. Gjerne vilde han have sin trofaste løve med sig; men ingen skipper var at formaa til at tage det gode dyr ombord; det maatte altsaa blive tilbage paa strandbredden. Løven, som saa sig skilt fra sin elskede herre, begyndte først at brøle frygtelig; men straks derpaa 118

styrtede den sig i havet og svømmede efter skibet. Tilsidst blev den kraftløs; den sank, og bølgerne opslugte det ædle dyr, der paa grund af den troskab og kærlighed, det indtil døden viste mod sin velgjører, vel havde fortjent en bedre skjæbne.

VI. Om en sælhund.

Biskop Paul Egede, som havde været prest i Grønland, fortalte engang følgende tildragelse: Jeg var i Grønland tilstede ved en sælhundfangst. Det hændte sig her, at en af sælhundene lykkelig undgik forfølgelsen ved at dukke under vandet, medens dens unge ikke merkede faren og ganske rolig svømmede oppe paa havfladen.

Da den gamle noget efter skjød op for at drage aande, merkede den, at ungen ikke var fulgt med; den søgte derfor at faa den til sig; men da dette ikke lykkedes, vovede den sig igjen tilbage nærmere mod vore baade, dog bestandig under vandet. Da den nu var kommen tæt under ungen, skjød den pludselig op og slog ungen i hovedet med begge sine forpoter, saa at den for ned i vandet. Vi saa den først igjen, da de var langt borte, hvorpaa de snart ganske forsvandt.

79. Fridtjov.

118

Af P. A. Munch

I. Over Sognefylke i Norge herskede kong Bele. Hans kongsgaard stod paa Syrstrand, nær ved den hellige Baldershage eller guden Balders indhegning, for hvem der her var opreist et prægtigt tempel. I templet stod gudernes billeder opstillede, og Balders paa det fornemste sted; templet selv var indhegnet, og der var sat stor straf for hver den, som krænkede stedets helligdom ved at udgyde blod eller begaa nogen skammelig handling der. En saadan helligdomskrænker kaldtes varg i veum (ulv i helligdom) og var fredløs over det hele land.

Ligeoverfor Baldershagen, paa den anden side af fjorden, boede kong Beles gamle og trofaste ven Torstein Vikingssøn paa gaarden Framnes. I tidligere dage havde Bele og Torstein været ude sammen paa mangt et tog, og nu var Torstein kongens fornemste støtte. Han raadede i kongens navn for tredjedelen af hans rige. Hvert tredje aar pleiede Torstein at gjøre et stort og kostbart gilde for kongen, og Bele ligesaa i hvert af de to mellemliggende aar for Torstein.

119

Bele havde to sønner, Helge og Halvdan. De slegtede ikke faderen paa og var ilde likte af alle; Helge var især den mindst yndede; han holdt sig mest til sine afguder i templet og ofrede ivrig til dem. Torsteins søn Fridtjov var derimod alles

yndling. Han var stor, smuk, sterk og overgik alle sine jevnaldrende i raskhed. Torstein havde et ypperligt, rundtom jernbeslaaet skib, ved navn Ellide; femten mand paa hver side maatte til for at ro det frem, og der var da to mand om hver aare; men naar Fridtjov sad forrest, kunde han alene føre to aarer, hver paa 9 meters længde. Formedelst sin raskhed og dygtighed fik han tidlig tilnavnet den frøkne, d. e. den uforfærdede. Beles sønner misundte ham hans store yndest og anseelse; men Bele selv bad dem stedse bevare Torsteins og Fridtjovs venskab, da de i dem havde sit tryggeste vern.

Men Bele havde ogsaa en fager og elskværdig datter ved navn Ingeborg, der sammen med Fridtjov havde været opfostret hos den anseede bonde Hilding. At begge fostersøskende, som de kaldtes, paa denne maade kom til at fatte den inderligste kjærlighed for hinanden, er ikke at undres over. Fridtjov besluttede, naar han først paa vikingetog havde vundet sig et berømmeligt navn, at beile til hendes haand.

Bele og Torstein døde næsten paa samme tid, dog Bele først. Begge advarede sønnerne mod uenighed og paalagde dem at holde troligen sammen. Torstein bød, at man skulde lægge ham i haug nede ved sjøen, ligeoverfor kong Beles haug. Fridtjov tilbragte nu nogen tid paa vikingetog og vandt sig et berømmeligt navn og store rigdomme. Hans fosterbroder og troeste ven var den tapre Bjørn; næst ham var Aasmund mest anset af hans kjæmper. Naar han var hjemme, holdt han et prægtigt hus paa Framnes. Mange herlige klenodier havde han arvet efter sin fader; men ingen ansaaes dog for bedre end skibet Ellide og en deilig guldarmring, den kosteligste i Norge. Den skik, at der hvert tredje aar skulde holdes kongegilde paa Framnes og de to andre aar paa kongsgaarden, skulde endnu vedvare, og raden kom først til Fridtjov. Brødrene kom, og Ingeborg fulgte med dem. Gildet var prægtigt; men kongerne fandt sig dog ikke tilfredse; de tyktes ei at blive nok afgjorte og harmedes desuden over, at Fridtjov og Ingeborg den meste tid havde siddet afsides og talt sammen. De drog derfor hjem, vrede i hu.

120

Faa dage efter seilede Fridtjov, ledsaget af Bjørn, over fjorden og gik op til brødrene, der sad paa en haug ved kongsgaarden. «Mit erende er at beile til eders søster Ingeborg Belesdatter,» sagde han. — «Hvor kan du indbilde dig,» svarede de, «at du, der ikke bærer fyrstenavn, kan faa vor søster?» — «Saa maa I heller ikke indbilde eder,» sagde Fridtjov, «at jeg nogensinde vil yde eder hjælp, om I noksaa meget behøvede den.» — «Det kan ogsaa være det samme,» sagde de. — Fridtjov maatte med uforrettet sag vende om.

II. Snart rygtedes det vidt og bredt, at Fridtjov og kongesønnerne var blevne uenige. Den mægtige kong Ring paa Ringerike besluttede at benytte sig af denne

leilighed til at undertvinge dem. Han sendte bud til dem og lod hilse, at hvis de ikke godvillig underkastede sig og forbandt sig til at svare ham skat, vilde han bekriige dem med en vældig hær. De svarede trodsig, ja endog haanlig, og sagde, at det var en skam for dem at strides med en olding, der ikke engang uden hjælp kunde komme tilhest. Ring fik dette budskab og drog straks afsted med sin hær. Han seilede langs kysten og nordefter.

Imidlertid sendte brødrene Hilding til Fridtjov for at bede ham staa dem bi. Hilding traf Fridtjov, just som han sad ved tavlbrettet med Bjørn. Han fremførte sit erende; men Fridtjov svarede ikke; kun mumlede han noget om spillet, at han vilde søge at faa fat paa den røde tavlbrikke. Hilding maatte drage tilbage uden videre besked, men troede dog, at Fridtjov med den røde brikke mente Ingeborg, og at kongerne derfor gjorde bedst i passe godt paa hende. Førend de drog bort for at møde kong Ring, satte de hende derfor i forvaring i Baldershagen, da de indenfor den hellige indhegning troede hende sikker. Otte piger fik hun til sin opvartning.

Mødet med Ring gik uheldig for brødrene. Han havde saa stor overmagt, at de ikke vovede at binde an med ham, og de maatte prise sig lykkelige ved at faa indgaaet et forlig, ifølge hvilket Ring skulde være deres overkonge og faa Ingeborg tilegte med den tredje del af deres gods. Bryllupsdagen blev aftalt, og brødrene drog hjem, skamfulde og ilde tilmode. Imidlertid havde Fridtjov benyttet sig af deres fraværelse og besøgt Ingeborg i Baldershagen. Her lovede Ingeborg og Fridtjov hinanden evig troskab og byttede ringe; Ingeborg fik den prægtige arming, arvestykket efter hans fader. Han aftalte med hende, at naar kongerne kom hjem, skulde hun underrette ham derom ved at brede lagen ud over taget paa disarsalen eller gudindernes sal; thi denne, som var den høieste af husene, kunde sees fra Framnes.

121

Morgen efter var taget allerede bedækket, og Fridtjov maatte derfor blive hjemme. Snart kom Hilding med budskab fra brødrene, som med yderste mishag havde erfaret hans besøg hos Ingeborg. De lod ham hilse, at hvis han ikke i mindelighed vilde forliges med dem, skulde han forlade landet; men betingelsen for forliget var, at han skulde drage til Orknøerne og indkræve skat, som ikke havde været betalt siden Beles død. Fridtjov vilde endnu nødig lade det komme til aabenbar kamp og paatog sig reisen, men kun paa det vilkaar, at brødrene i hans fraværelse skulde lade hans gaard og eiendomme i ro. Han gik med Bjørn, Aasmund og sine øvrige kjæmper ombord paa Ellide og seilede ud efter fjorden. Men saasnart han var borte, kom kongerne med mange folk, plyndrede hans gaard og satte ild paa den.

III. Paa overreisen til Orknøerne havde Fridtjov det frygteligste uveir at kjæmpe med. Saadant tilskrev man i de tider trolddom, og Fridtjov troede forvist, at Helge havde faaet to heksekvinder, Heid og Hamglam, til at hekse ham uveiret paa. Han lagde bi ved Solundar-(Sulend)øerne, og straks sagtnede veiret af; men aldrig saasart havde han sat ud tilhavs, før storm og sjøgang begyndte paany, ledsaget af taage, fyg og slud; man kunde neppe se fra stavn til stavn, og bølgerne skyllede saaledes over, at det fossede ind i skibet. Havde skibet ikke været saa godt og besætningen saa flink, havde det seet ilde ud; men med sang, spøg og latter trodsede de stormen og uveiret, øste vandet ud af skibet og kappedes om at opmuntre hinanden ved skjemtekvad. En styrtsjø rev fire mand overbord. «Det lader til,» sagde Fridtjov, «at de fleste af os nok kommer til at gjeste Ran; vi faar derfor være vel prydede til besøget;» med disse ord hug han Ingeborgs ring istykker¹²² og gav de tiloversblevne tretten mand hver sit. «Behøver vi gjestfri modtagelse i Rans haller,» sagde han, «skal det dog sees, at gjesterne har guld paa sig.» Endelig nærmede man sig land, og da veiret stilnede noget af, saa de, at de var komne til Effjesund paa nordsiden af Rossø, den største blandt Orknøerne. Fridtjovs mænd var saa udmattede, at de neppe orkede at gaa iland; men han selv tog otte, Bjørn tre og Aasmund én og bar dem fra skibet. Orknøernes jarl Angantyr boede i Effja; hans dørvogter saa skibet lande og kjæmperne stige ud; «det maa sikkert være Fridtjov,» siger han; «ingen anden kan være saa sterk.» — «Er det Fridtjov,» sagde Angantyr, «skal han være mig velkommen; hans fader Torstein var min gode ven.» Alligevel løb vikingen Atle op, og ti berserker med ham, for at anfælde Fridtjov og prøve, om det var sandt, at han aldrig bad om fred. Fridtjov mødte dem uforfærdet, og striden skulde just begynde, da Angantyr's folk kom til og skilte dem ad. Fridtjov og hans mænd blev paa det venligste modtagne af jarlen, og de blev der om vinteren. Fridtjov fortalte ham sine hændelser; jarlen beklagede det land, der skulde have slig en konge som Helge. «Forresten ved jeg nok, hvad erende du har hid,» sagde han; «du skal indkræve skat, og den giver jeg aldrig; men du kan selv faa saameget løsøre af mig, som du vil have; du kan kalde det skat, om du vil, eller hvad andet navn du giver det.» Fridtjov takkede ham for gaven.

IV. Imidlertid havde Ring holdt bryllup med Ingeborg. Paa bryllupsdagen spurgte han, hvad det var for en guldring, hun bar. Hun sagde, at hun havde faaet den efter sin fader; men han svarede, at han nok kunde skjønne, at det var Fridtjovs gave. Hun maatte tage den af og bad Helges kone gemme den for at give Fridtjov den tilbage, naar han kom hjem. Om vaaren forlod Fridtjov Orknøerne. Saasart han landede i Norge, hørte han, at hans gaard var opbrændt. Da han kom til Framnes og saa sig om, sagde han: «Husene er blevne

sorte, og vennehaand har her ikke syslet; forðum sad vi her glade hos min fader og drak; men nu ligger gaarden i aske, og meget har jeg at gjengælde kongesønnerne.» Han satte straks med sine mænd lige over til Syrstrand, bad Aasmund i hast bryde hul i alle skibe i nærheden, store og smaa, og gik selv med Bjørn op til Baldershage, hvor kongerne var ved ofring. Da han vilde gaa ind, bad Bjørn ham tage sig ivare. «Kommer jeg ikke ud inden kvelden,» sagde Fridtjov, «saa sæt ild paa kongsgaarden; pas imidlertid paa her.» Da Fridtjov kom ind i disarsalen, var der kun faa folk tilstede; kongerne sad i sine høisæder, og deres koner ved ilden midt paa gulvet, beskjæftigede med at varme gudebillederne ved ilden og smøre dem ind med fedt. Med en tung pengepung i haanden gik Fridtjov lige hen til kong Helge. «Tag her imod skatten,» sagde han og slog ham pungen saa haardt i ansigtet, at to tænder brast i hans mund, og han selv faldt i afmagt ned af sædet og nær var falden i ilden, hvis ikke Halvdan havde grebet ham. Da Fridtjov skulde til at gaa ud, fik han se, at Helges kone bar hans ring paa armen; straks løb han til og trak ringen saa voldsomt af hende, at hun slap gudebilledet ned i ilden; Halvdans kone, som vilde komme hende til hjælp, gik det ligesaa, og de med fedt indsmurte gudebilleder stod snart i lys lue, der saaledes blussede op, at ilden tog fat i loftet. Fridtjov skyndte sig ud; da stod hele gudehuset i brand. «Her er ikke længer noget blivende sted for os,» sagde han; «lad os skynde os bort.» Da Helge vaagnede af sin afmagt, var hans første ord, at man skulde sætte efter Fridtjov; men da hans folk kom til stranden, var alle baade og skibe ubrugelige og Fridtjov allerede ombord paa Ellide, der gik i flyvende fart. Med krampagtig vrede spændte Helge sin bue for at skyde efter Fridtjov; men han drog saa sterkt til, at buen brast. Fridtjov var nu fredløs. I tre aar laa han ude paa vikingetog, besøgte mange fremmede lande og samlede sig store rigdomme. Alle slemme og grumme vikinger, han kunde overkomme, dræbte han, men lod bønder og kjøbmænd fare i fred; derfor blev hans navn paany vidt berømt og hævet til skyerne. Om vinteren opholdt han sig hos jarlen Angantyr i Eifja.

Kongerne havde imidlertid ladet ham dømme fredløs paa tinge som varg i veum og tilkjendt sig alle hans eiendomme. Halvdan tog sin bolig paa Framnes, hvor han lod nye husebygninger opføre; ogsaa Baldershagen reistes igjen. Det skede med stor bekostning, og Helge tog sig især nær af, at gudebillederne var opbrændte.

V. Da Fridtjov havde været ude i tre aar og kom østenfra, lagde han ind syd i landet og bad Bjørn passe paa skibene, medens han selv reiste op til Ringerike for at besøge kong Ring og se, hvordan Ingeborg havde det. Bjørn bad ham heller drage til Sogn og overfalde og dræbe kongerne; men Fridtjov var paastaaelig, og Bjørn maatte lade ham raade. Forklædt som en gammel saltbrænder, med en

123

124

grov, lodden kofte over sine klæder og en stav i hver haand, sneg han sig op til Rings gaard Streituland paa Ringerike. Ved aften tid gik han ind i hallen og blev staaende ved døren. Ring fik øie paa ham og bad en af tjenerne spørge, hvem han var. Han svarede: «Jeg heder Tjov (tyv); inat var jeg hos ulven, og i anger er jeg opfødt.» — «Det lader til at være en forstandig mand,» sagde kongen; «ham kan jeg like.» — «Hvor kan du dog have lyst til at tale med enhver landstryger, som kommer paa gaarden?» sagde dronningen. — «Jeg skjønner nok, at denne er ingen almindelig landstryger,» sagde kongen, lod den fremmede kalde op til sig og spurgte, hvad han hed. «Jeg hed Fridtjov (fred-tyv),» sagde han, «da jeg for med vikinger, og Hertjov (hær-tyv), Geirtjov (spyd-tyv), Gunntjov (kamp-tyv), Øytjov (ø-tyv), Heltjov (døds-tyv), Valtjov (val-tyv) ligesaa, da jeg var stridsmand; men nu har jeg en stund været saltbrænder. I anger er jeg opfødt, og hid drev min hu mig; hjem har jeg ikke.» — «Far et andet sted hen i besøg,» sagde dronningen. — «Nei,» sagde kongen, «bliv her, kast koften af dig og sid hos mig.» Han kastede koften af og stod nu i mørkeblaa kjortel med sverd ved siden, med den kostelige ring om armen, et bredt sølvbelte om livet og ved beltet en stor pung med blanke sølvpenge. Kun om hovedet beholdt han en stor skindhue, saa at man ikke godt kunde se hans ansigt. «Det kan jeg like,» sagde kongen, «men skaf ham nu en god kappe, dronning.» — «Som I vil, herre,» svarede dronningen; «men jeg synes ikke videre om denne Tjov.» Hun var blodrød i ansigtet; thi hun kjendte ringen. — «Der har du en deilig ring,» sagde kongen, «du maa have brændt længe salt for at kunne skaffe dig den.» Fridtjov sagde, at det var hans fædrearv. Han blev der om vinteren; dronningen talte ikke stort med ham; men kongen gjorde meget af ham. Engang, da kongen og dronningen skulde kjøre over isen, advarede Fridtjov dem; kongen vovede det alligevel; men isen brast, og baade kongen og dronningen vilde være druknede, hvis ikke Fridtjov i hast var kommen til og med et eneste tag havde rykket hest, slæde, konge og dronning op. «Det var godt gjort,» sagde kongen; «Fridtjov den frøkne selv kunde ikke have gjort det bedre.»

125

Da vaaren kom, og veiret blev smukt, foreslog kongen en dag, at de skulde ride ud i skogen for at fornøie sig. Kongen, Fridtjov og alle hirdmændene drog ud. Da hirdmændene havde spredt sig, og kongen, langt fra de øvrige, var alene med Fridtjov, sagde Ring, at han var træt og vilde lægge sig til at sove. Fridtjov bad ham heller at ride hjem til gaarden; men det vilde han ei; han lagde sig ned, faldt i en dyb søvn og snorkede høit. Fridtjov sad ganske nær ved ham, drog sit sverd af skeden og kastede det langt fra sig. En stund efter vaagnede kongen, reiste sig op og sagde: «Er det ikke saa, Fridtjov, at mangt og meget kom dig ihu, men at du hæderlig bestod fristelsen? Du maa vide, at jeg har kjendt dig ligefra den første kveld, du kom ind i min hal. Du skal nu heller ikke saa snart skilles fra os.» —

«Jeg har aldrig kunnet nyde venligere behandling, end jeg her har nydt,» sagde Fridtjov; «men nu maa jeg dog afsted; thi mine mænd venter paa mig.» Kort efter, en morgen tidlig, kom Fridtjov ind til kongen og dronningen og sagde, at han var reiseferdig. Han takkede kongen for hans venskab og kastede ringen til Ingeborg; «dig glemmer jeg aldrig,» sagde han; «tag denne gave istedenfor et kys.» — «Hun fik dog den kostbareste løn for vinteropholdet,» sagde Ring leende, «endda hun slet ikke har været saa venlig mod dig som jeg. Men lad os nu faa noget at spise og drikke, før Fridtjov drager afsted; nu vil vi være lystige.» Dronningen undskyldte sig; det var for tidligt paa morgenen at spise, sagde hun. Men Ring var vel tilmode, og da de havde siddet ved bordet en stund, sagde han: «Bliv her, Fridtjov, og styr landet i mine børns mindreaarighed.» — «Nei,» sagde Fridtjov, «lev selv længe og vel; Ingeborg og jeg skal aldrig oftere sees.» — «Drag dog ikke bort saa mørk i hu,» sagde Ring; «jeg mener dig det bedre, end du tror; jeg giver dig min hustru og alt mit gods.» — «Slig gave kan jeg ei tage imod,» sagde Fridtjov, «naar du ikke ligger paa din sotteseng.» — «Men det kan hænde, før du tror det,» sagde Ring, «og hvad jeg siger, er mit alvor. Jeg vil give dig kongenavn, om du ønsker det.» Fridtjov sagde, at han ei ønskede højere værdighed end jarlsnavn, og Ring indsatte ham nu til jarl og formynder for sine sønner. Kort efter døde han, og Fridtjov høitideligholdt nu hans arveøl og sit bryllup med Ingeborg paa éngang. Ring blev hauglagt med meget gods.

126

Da Ingeborgs brødre i Sogn hørte alt dette, harmedes de, samlede en hær og drog med den op til Ringerike for at overfalde Fridtjov. Han klagede sin nød for Ingeborg, at han skulde være tvungen til at stride mod hendes brødre; men han kunde ikke gjøre andet, og hun lovede at finde sig i hvilketsomhelst udfald striden maatte faa. Bjørn havde ogsaa indfundet sig for at staa Fridtjov bi, og snart var seiren ham vis. Helge selv angreb Fridtjov, men faldt for hans haand, og Fridtjov lod nu fredskjold eller stilstandstegn løfte i veiret. Han bød Halvdan at vælge, om han vilde fortsætte kampen eller lade Fridtjov raade i ett og alt. Halvdan valgte det sidste og lagde sig selv og sit rige under Fridtjov, som nu antog kongenavn over Sogn. Halvdan nøiedes med hersetitel, skulde styre Sogn i Fridtjovs navn og betale ham skat, saalænge han forblev paa Ringerike. Da Rings sønner var voksne, flyttede Fridtjov til Sogn med Ingeborg, blev en mægtig konge og underlagde sig ogsaa Hordaland.

Gjenfortalt af P. A. Munch.

 Ran, havets gudinde.

anger kan betyde «sorg» og «fjord» (et gaardsnavn), altsaa et ordspil.

80. Gamle Hans grenader.

Af J. Moe

Viggo var ti aar gammel. Søster Beates dukker lod han i fred og ro; han vilde ikke engang længer være viking, naar han blev stor. Officer vilde han nu være, helst general; men kunde han ikke straks blive det, saa vilde han ogsaa nøie sig med at være løjtnant; han kunde jo altid blive general siden. Hvem tror du han havde faaet det at vide af? Af den gamle Hans grenader.

Hans var Viggos gode ven, skjønt han var but og bidsk mod alle andre. Folkene paa gaarden kaldte den gamle grenader som oftest Hans bandhund; for naar han talte til nogen, saa var det, ligesom han gjøede og vilde bide, sagde de. Men Viggo sagde, at grenaderens ord mere lignede tappenstreg eller reveille, og det mente den gamle ikke var saa dumt sagt; det var ogsaa egentlig fra den tid, Viggo og Hans var saa gode venner.

Hans grenader holdt sine to og sytti tommer og vel det; han var skulderbred og rank som et lys; han havde langt, drivende hvidt haar, som hang i en pisk nedover hans røde munderingstrøie. Naar han kom vandrende op imod gaarden fra sin husmandsplads, bar han altid øksen paa den venstre skulder som et gevær. og gik stiv og strunk og satte fodbladene udtilbens og holdt takt, som om sergeanten marscherede lige i hælene paa ham og kommanderede:

«En, to! En, to!»

Han havde gule skindbukser; men buksesæler brugte han ikke. Derfor var der et halvt kvarter mellem trøien og bukselinningen, og her lyste det ind paa bare skjorten sommer og vinter. Paa hovedet bar han en hat, som var rødbrun af slid i kanterne; den var vid oventil og smal nede ved bremmen, og i pullen havde den et dybt søk, som var fuldt af vand, hvergang det regnede. Hatten satte han lidt paasnød over det venstre øre; men gik Hans altfor kjon, og sad hatten altfor meget paasnur, saa sagde folkene: «Idag er Hans bandhund og gaasedammen hans paa en kant begge to.»

Og hvor nødig Viggo vilde, maatte han dog tilstaa, at dette ofte var et slemt tegn; thi Hans havde den feil, at han sommetider drak sig en liden taar over tørsten. Men Viggo saa endda ikke saa ugjerne, at hatten sad lidt mer end tilbørlig paasnur; thi da var gamle Hans allervilligst til at fortælle «om den tid, han laa ude,» baade i 88 og i 8 og 9. Da fik Viggo høre om slaget ved Kvistrum og ved Lier, og først og sidst om «prinsen af Gustenborg» — det var prins Kristian af Augustenborg, han kaldte saa.

«Det var vel mand!» sagde Hans. «Sligt opsyn skulde du aldrig have seet paa karl. Naar han saa paa dig, var det, som han vilde æde dig op i én bid. Og slig

snabel, som der sad mellem øinene paa ham! Du ser paa mig; ja, til en simpel grenader at være har Vorherre været ganske god imod mig. Men prinsen af Gustenborg han havde næse, som raabte afveien. Og derfor maatte de undaf ogsaa, hvor han viste sig. Slig mand har der ikke været i Norges land hverken før eller siden. Gud velsigne ham der han ligger, og Gud straffe dem, som lagde ham der!»

«Fy! prinsen af Augustenborg bandede vist ikke,» sagde Viggo.

«Mener du det, din hvalp? Men det er sandt nok, det gjorde han ikke heller,» svarede Hans. «Det kom deraf, at en general ikke behøver at bande, det hører ikke ham til; men for den gemene er det ligesaa fornødent som at drikke brændevin.»

Viggo blev slet ikke overbevist herved; tvertimod, han sagde, at det var en skam begge dele.

«Skam?» svarede grenaderen. «Ved du, hvad prinsen af Gustenborg sagde, da han holdt foran fronten? «Én ting er skam,» sagde han, «og det er at vise ryggen, før der er slaaet retræt.» Nu ved du, hvad skam er, min gut!»

Viggo forstod nok, at det ikke nyttede ham at tale den gamle grenader tilrette i denne sag; derfor taug han en stund. «Har du aldrig kjendt nogen smaagut, som er bleven general?» spurgte han derpaa. «Nei, det har jeg aldrig; men jeg har kjendt en liden tambur, som blev underofficer. Han var ikke stort større end du; men det var levende unge! Han kunde gjøre alting, hvad det skulde være; han kunde staa paa hovedet og paa benene og slaa hvirvel lige fort. Der var bare én ting, han havde ondt for, og det var at slaa retirade. Paa eksercerpladsen kunde han det som sin a. b. c.; men naar han lugtede svenskekrudt, havde han glemt det med et. Løitnanten maatte give ham et rap eller to, før han kom ihu det igjen. Men gaapaamarsch kunde han slaa; den glemte han aldrig, og den slog han sommetider istedenfor retræten, og naar løitnanten var vred, undskyldte han sig med, at han havde hørt feil; «det smald saa rundt omkring ham,» sagde han. Men han slap for det meste fra det; for han havde engang reddet kapteinens liv med en snebold.»

«Med en snebold?» spurgte Viggo.

«Jo, jeg sagde snebold, din hvalp; større anstalter brugte han ikke. Vi kom stormende opefter en bakke og havde fienden foran os; han var alt kommen bagom bakketoppen. Det var om vinteren, dyb sne var det og tøveir til. Kapteinen og tamburnissen var i spidsen, en otte—ti skridt fremmenfor os. Med det samme de kom op paa toppen, stod svenskerne der i linje. «Læg an!» raabte den svenske officeren, og alle bøssepiberne stod lige paa kapteinen. Nu vil svensken gjerne

skyde over, ser du.» «Skyde over?» sagde Viggo. «I historien staar det, at svenskerne er de tapreste soldater, som findes. Det var jo dem —» 129

Men Hans vilde ikke høre paa det øre. «Snak har vi nok af!» afbrød han. «Staar det paa prent, saa er det, fordi de har lært det af os efter foreningen. Hvordan skulde jeg sluppet helskindet derfra saa mangen god gang, dersom ikke blaabærene deres var gaaet i grantoppene? Som jeg siger: svensken vil gjerne skyde over; men det turde tamburnissen ikke stole paa; for det var saa kort hold, skjønner du. Han greb ned i snehaugen og klemte ihob en snebold, og med det samme det blaatrøiede asenet aabnede gabet og skulde sige: «Fyr!» saa drev tamburnissen til ham med bolden, saa han fik forhindring; han blev staaende der og gabe; for bolden sad lige i flabben paa ham. Imens kom vi til, og saa blev der basketag paanyt.»

«Blev han saa underofficer?» spurgte Viggo.

«Ja, en stund efter, da prinsen havde faaet spurgt det. Han fik underofficers rang, og det, som bedre var: prinsen kaldte ham «min søn.» Prinsen holdt foran fronten. «Min søn,» sagde han til tamburnissen, «jeg hører, du skal være brav til at stoppe munden paa svensken, naar han vil tale for høit. Vi vil prøve, hvad du duer til,» sagde han, og saa blev nissen underofficer.»

«Det var synd, han ikke blev general,» sagde Viggo. Han stod lidt og pudsede sine trøieknapper, derpaa sagde han halvhøit: «Tror du, jeg duede til general, Hans?»

«Nei, hør paa den ungkylling!» svarede Hans. «Saa du vil være general, din hvalp? Naa, naa! bliv ikke rød; det var ikke saa ilde spurgt det. Men det er vel vanskeligt; for da maa du lære meget, svært meget —»

«Mathematik, mener du?» sagde Viggo; «den kan jeg allerede noget af, og sprog ogsaa.»

«Ja, det er brav nok; men du maa lære meget mere; du maa lære reglement, og det, som er humlen, kar! du maa lære at eksercere, saa du aldrig gjør feil i et eneste haandgreb. Geværet maa danse i næven paa dig, og naar du slaar paa det, maa det synge saa det har god skik; og marschere maa du kunne saa stiv og stram, at kuglerne piber afveien, bare de faar se dig.»

II bd.

Viggo vidste ikke, hvor han skulde lære alt dette; men gamle Hans sagde, at det maatte han lære i krig. 130

«Men dersom der nu blev krig igjen — —» sagde Viggo.

«Ja, du har ret; dersom det bare blev krig, min gut! Det var ikke saa dumt sagt,» afbrød grenaderen ham.

«Tror du saa, jeg kunde blive general?» spurgte Viggo videre.

«Ja, hvem kan vide? Men vanskeligt er det. Øinene er ikke gale; du har det rette opsyn. Men næsen har ikke den rigtige skabelon. Men den tør vel vokse og krøge sig med tiden,» sagde gamle Hans.

Det haabede Viggo ogsaa, og i det haab lærte han at eksercere og marschere af sin gamle ven; men han saa sig ofte i speilet og ønskede af hjertet, at næsen vilde krøge sig lidt mere.

J. Moe.

reveille (revelje) et signal, hvorved soldaterne vækkes om morgenen.
kjon, stiv i holdning.

81. Sinklarsvisen.

130

Af Edv. Storm

Hr. Sinklar drog over salten hav;
til Norrig hans kurs monne stande;
blandt Gudbrands klipper han fandt sin grav,
der vanked saa blodig en pande.

Hr. Sinklar drog over bølgen blaa,
for svenske penge at stride;
hjælpe dig Gud! Du visselig maa
i græsset for nordmanden bide.

Maanen skinner om natten bleg;
de vover saa sagtelig trille;
en havfru op af vandet steg,
hun spaa'de hr. Sinklar ilde.

«Vend om, vend om, du skotske mand!
Det gjælder dit liv saa fage;
kommer du til Norrig, jeg siger forsand,
ret aldrig du kommer tilbage.» —

«Led er din sang, du giftige trold!
Altidens du spaar om ulykker;
fanger jeg dig engang i vold,
jeg lader dig hugge istykker.» —

131

Han seiled i dage, han seiled i tre
med alt sit hyrede følge;
den fjerde morgen han Norrig mon se;
jeg vil det ikke fordølge.

Ved Romsdals kyster han styred iland,
erklærede sig for en fiende;
ham fulgte fjorten hundrede mand,
som alle havde ondt isinde.

De skjendte og brændte, hvor de drog frem;
al folkeret monne de krænke;
oldingens afmagt rørte ei dem;
de spottet den grædende enke.

Barnet blev dræbt i moderens skjød,
saa mildelig det end smiled.
Men rygtet om denne jammer og nød
til kjernen af landet iled.

Baunen lyste, og budstikken løb
fra grande til nærmeste grande;
dalens sønner i skjul ei krøb;
det maatte hr. Sinklar sande.

«Soldaten er ude paa kongens tog;
vi maa selv landet forsvare;
forbandet være det nidingsdrog,
som nu sit blod vil spare!»

De bønder af Vaage, Lesje og Lom
med skarpen økse paa nakke
i Bredebygd tilsammen kom;
med skotten vilde de snakke.

Tæt under lide der løber en sti,
som man monne Kringen kalde;
Laugen skynder sig der forbi;
i den skal fienden falde.

Riflen hænger ei mer paa væg;
hist sigter graahærdede skytte;
nøkken opløfter sit vaade skjeg
og venter med længsel sit bytte.

Det første skud hr. Sinklar gjaldt.
Han brøled og opgav sin aande;
hver skotte raabte, da obersten faldt:
«Gud fri os af denne vaandel!»

«Frem, bønder! frem, I norske mænd!
Slaar ned. slaar ned for fode!»
Da ønsked sig skotten hjem igjen,
han var ei ret lystig tilmode.

Med døde kroppe blev Kringen strø'd,
de ravne fik nok at æde;
det ungdomsblod, som her udflød,
de skotske piger begræde.

Ei nogen levende sjæl kom hjem,
som kunde sin landsmand fortælle,
hvor farligt det er at besøge dem,
der bor blandt Norriges fjelde.

End kneiser en støtte paa samme sted,
som Norges uvenner mon true.
Ve hver en nordmand, som ei bliver hed,
saa tidt hans øine den skue!

Edv. Storm.

fage, hastelig.
lide, li.

82. Allarm. I.

132

Af J. Moe

En eftermiddag kom Viggo hjem fra skolen med sin bogtaske paa ryggen. Han marscherede stiv og strunk med grenaderskridt; thi han tænkte paa den tid, da han skulde ombytte tasken med en, der var fuld af patroner. Gamle Hans stod ude og ventede paa ham, og da Viggo gjorde holdt og lagde haanden paa lueskyggen, spurgte den gamle, om han kunde gjette, hvad foræring der var kommen tilgaards?

«Til hvem er det?» spurgte Viggo.

133

Grenaderen svarede, at det var til Viggo selv.

«Hvordan ser det da ud?» spurgte Viggo igjen.

«Det er brunt,» sagde Hans. «Gjet nu!»

«Pyt, saa er det vel en brun sukkerklump fra tante. Hun kan nu aldrig huske, at jeg er vokset fra det slikkeri,» sagde Viggo haanlig.

«Bid bedre op!» sagde Hans og smiskede og gren. «Det er mørkebrunt, karll! det gaar paa fire og lepjer melk.»

«Er du gal? Er det jagthundhvalpen, kapteinen lovede mig? Er det?» raabte Viggo og glemte med et at staa stiv og rank foran grenaderen.

«Høre ret, din fusker! Javist er det saa,» svarede Hans grenader.

Men Viggo gjorde et hallingkast istedenfor at rette sig og styrtede ind i stuen. Paa gulvklædet tæt ved kakkellovnen laa den lille hvalp, og den var saa smuk, at Viggo ikke kunde se sig mæt paa den. Den var mørkebrun over hele kroppen; men snuden og labberne var lysebrune, og en lysebrun plet havde den over hvert øie. Den var næsten lige lang og bred, og da Viggo satte sig paa huk ved den og strøg og klappede dens bløde pels, bøiede den sin tykke, korte hals og snusede og slikkede ham paa haanden. Nu havde de hilst paa hverandre, og fra den tid saa Viggo næsten ligesaa flittig efter, om hvalpen voksede brav, som om hans egen næse krogede sig til generalsnabel. Men det gik meget fortere med hvalpen. Alt eftersom den blev større, fik Viggo den mere og mere kjær, og de var uadskillelige: om natten laa Allarm foran hans seng; om dagen sad den ved siden af Viggo, mens denne læste sine lekser, og saa paa ham med sine store, brune øine, ligesom den vilde hjælpe ham, naar han kom til et vanskeligt sted; siden fulgte den med ham, hvor han stod og gik. Til skolen maatte den ikke faa lov at være med; men den mødte ham hver eftermiddag langt bortenfor badstuen og logrede og peb af glæde, naar den fik se ham; saa hengiven var den Viggo.

En vintermorgen skulde Hans grenader med tjenestegutterne ned i skogen at kjøre tømmer. Viggo havde ferier den dag, saa skulde han faa tilladelse at følge

med. Han spændte da sine snesokker paa benene og fløitede paa Allarm; den sprang og gjøede og logrede, da den merkede, de skulde til skogen; thi Allarms fader var jagthund, og det stak i blodet. Men Viggos fader sagde, at det nok var raadeligst at lade hunden blive hjemme; for i moen gik der graaben i flokketal; ja lige nede paa jorden, tæt under gaardens vinduer, havde han seet slagfærden efter et par stykker, som havde lusket der om natten. Viggo gjorde det høist nødig; men naar faderen sagde det, maatte han sagtens lade Allarm blive hjemme; han tog kobbelet, spændte det om hundens hals og bandt den til det ene sofaben; sin gamle troie bredte han ved siden af hunden, forat den kunde ligge blødt og have det godt. Men du kan ikke forestille dig, hvor Allarm knistrede og jamrede sig, da den merkede, at den skulde bindes istedenfor at være med tilskogs. Den lagde sig ganske flad ned og slæbte sig henover gulvet mod Viggos fødder, saalangt kobbellenken naaede, ligesom den vilde ligge paa knæ for ham og bede ham om frihed og om lov; og den saa op paa ham med saa bedrøvede øine, at de syntes at sige: Har du virkelig hjerte til at gaa tilskogs og more dig og lade mig staa igjen bunden og alene? Nei, det havde Viggo ikke hjerte til. Han sagde til faderen, at det maatte gaa, som det vilde, saa kunde han ikke udholde, at Allarm skulde være saa bedrøvet, og han bad, at han maatte tage den med. Faderen smilte og svarede, han var bange, at det blev hundens død; men hvis Viggo vilde vove det og tog den med, fik han passe vel paa den og ikke lade hunden komme sig af syne. Saa blev den løst, og den, der var glad, var vel Allarm; den sprang og gjøede, saa moderen holdt for begge sine øren.

Nede i skogen kan du tro der var smukt. Først reiste de et stykke efter den slagne, opkjørte vei, hvor der var godt føre. Alle syv heste gik i rad, og Hans grenader og Viggo og Allarm gik bagefter den første. Til begge sider af veien stod høie, store furutrær med sine gule stammer op af sneen, og hist og her indimellem stod en gammel gran, som hængte grenene ned. Dens bar kunde man ikke se det mindste til, den var kriddende hvid af sne fra øverst til nederst — der saa man ind paa dens mørkebrune læg. Men alle ungtræerne paa begge kanter stod bøiede under sneens vegt ligetil marken. Det var, ligesom de havde taget tykke, hvide kapper paa for kulden og stod og bukkede sig for alle, som gik forbi. Men de hilste ikke høit. Tvertimod: der var saa stille, saa stille i skogen; man hørte ikke den mindste lyd uden hestetrinene, som knirkede i sneen. Hist og her saa Viggo et ulvespor ved siden af veien; da talte han hvergang til Allarm og sagde, at den maatte holde sig tæt til ham. Og det gjorde den.

Men om en stund bøiede de af fra veien ind i tykke skogen. Hans grenader vadede foran, og sneen naaede ham op til knæet; saa kom hestene og gutterne, den ene efter den anden, og tilsidst Viggo. Det var en morsom fart. Sneen

134

135

dryssede ned fra kviste og grene, saa karlene var hvide som snemænd, og det røg og dampede af hestene, fordi sneen smeltede paa dem. Om lidt kom de til tømmerstokkene og begyndte at spænde fore. Da huskede Viggo først paa Allarm —, han havde rent glemt hunden, siden de boiede af fra veien. Han saa sig om efter den, og med det samme hørte han Allarm tude og jamre et stykke inde i skogen. Da merkede han, at det havde været vel, om han havde fulgt faderens raad; men nu var det for silde.

Han fattede øksen, som gamle Hans havde hugget fast i en stubbe, og styrtede bort imellem træerne, hvor hylet kom fra, saa sneen sprutede høit i veiret om ham. Det var ikke let; det bar bort gennem vilde marken, og sneen naaede ham langt op paa laaret; men han merkede intet dertil; han var kun bange, at han skulde komme for sent. Engang maatte han stanse lidt og drage veiret; da hørte han atter hundens ynkelige jamren; men nu lød den svagere. Han satte igjen afsted; og endelig kunde han skimte bort imellem træerne.

Hunden var ikke at se; men tre ulve stod i en kreds med hovederne indad, og den fjerde laa inde i ringen og bed ned i sneen. Viggo skreg, saa det bragede i skogen, og styrtede løs paa ulveflokken med øksen i veiret. Da han kom graatasserne paa en syv, otte skridt nær, blev de tre rædde for den tapre lille gut og luskede, med halen mellem benene, ind i tykningen; men den fjerde, som laa over Allarm, vilde nødig slippe sit bytte. Det var en stor, gulbrandet graaben. Den saa op paa Viggo og gren og gliste med de blodige tænder. Men Viggo tænkte kun paa hundens fare. «Slipper du ikke Allarm paa timen, skal du faa med mig at gjøre!» raabte han og svang øksen høit over sit hoved. Da syntes graatassen ikke, det var værdt at prøve legen; den luskede langsomt afsted efter de andre; den vendte sig endnu engang og viste tænder, og saa blev den borte mellem de hvide buske. 136

Dybt nede i snehullet laa Allarm; den var saa forbit, at den ikke kunde springe op, og da Viggo løftede den i veiret, dryppede og randt blodet paa den hvide sne, og den skalv over hele sit legeme som et aspeløv; men den slikkede dog Viggo paa haanden.

Med det samme stod ogsaa gamle Hans grenader ved Viggos side. Da han var kommen lidt tilaande igjen efter sit løb, raabte han ganske vred: «Gjorde jeg, hvad ret var, burde jeg mørbanke dig, din guttehalp; Synes du, det passer sig for en unge som dig at ryge paa en graabenflok? Om de havde ædt dig levende, før du havde faaet suk for dig, hvad havde du saa sagt?»

«Da havde jeg sagt: Én ting er skam, og det er at vise ryggen, før der er slaaet retræt,» svarede Viggo og saa kjækt paa grenaderen.

«Det var ikke saa dumt sagt. Næsen er ikke af rette art; men opsynet har du, og jeg tror næsten hjertelaget med,» sagde gamle Hans. Han tog hunden fra Viggo og fulgte ham hjem til gaarden med den.

J. Moe.

83. Hr. Mikkell.

136

Af Chr. Richardt

Hvor syren flokkes om bøgens fod
i skogen dybest inde,
der sidder hr. Mikkell, han er
saa mørk
isinde.

Sørgmodig vifter hans gode svans
omkap med skogens bregner;
kosten er knap, til et daarligt aar
det tegner.

«Min bug er slunken, min hals
er tør,
og mine forsultne unger,
de skriger saa forfærdelig
af hunger.»

Saa aksler hr. mikkell sit røde
skind
i skogens høie sale
og kjæmmer med en tjørnekvist
sin hale,

og speiler sine tænders rad
udi den klare kilde
og lusker saa gennem krattet
tyst
og stille.

Nu svinger han om skogens pynt,
hvor aks for vinden bæve,
hans øine lyner, — hvilket syn
for ræve!

Paa marken græsser en skøn flok 137
 gjæs,
hunden er falden i staver,
og gjætergutten sliber sig
en skraber.

Hr. Mikkell tror sig i paradis,
det kriller ham i bugen,
og sagte, sagte han lister sig
langs rugen.

Et sæt, og som et lydløst lyn
en smækfed gaas han snapper sig,
og saa afsted, — jo I kan tro,
han rapper sig.

Tilskogs, tilskogs i hui og hast
han med sit bytte springer,
det var, som selve gaasen gav
ham vinger.

Bag sig han hører skrig og skraal
fra hele gaaseleiren
og hundeglam; nu kniber det
med seiren.

Jens gjæter er paa sokkerne;
han raaber til sin støver:
«Vær flink, Pasop! lad se, du ta'r
den røver!»

Og hunden piler rask afsted
med snusen og med snøften;
men hvor er Mikkell? Han er væk,
over grøften!

Og hunden fritter blomsterne,
de hvide, blaa og gule:
«Hallo, I smaa! hvor har den ræv
sin hule?»

Men Mikkells fod er fløil og filt,
smaablomsterne ser ham neppe; —
da springer en skræmmet hare op
bag en skreppe.

Den leg, den huer Pasop for godt,
han sætter efter haren;
Jens gjæter fløiter; men Mikkell
er frelst
af faren.

Sin hule naar han ad lønlig sti
gjennem tjørn og høie nelder;
nu sidder han ganske lunt og godt
i sin kjelder.

Og mens hans unger med lystent
blik
den lekre gaas betragter,
hr. Mikkell med høistegen tand
den slagter.

Jo der blev gilde i rævens gaard;
den steg er ganske vakker;
det er rigtig Mikkells-aften, jo
jeg takker.

Det rygtedes ogsaa vidt og bredt
til slegt og venner i lunden;
røskatten gik og slikkede sig
om munden.

— Men Jens, som ikke fik Mikkels
fat,
han kan slet aldrig sove;
endnu en dyst med den røde ræv
vil han vove.
Tidt ser han i drømme en hvid 138
gestalt
med store, hvide vinger,
og i hans øre et raab om hevn
da klinger.

Og før hr. Mikkels med samt
hans flok
havde rigtig ende paa stegen,
blev rævegraven rævens grav —
og det var enden paa legen.

Chr. Richardt.

sliber sig en skraber, tager sig en lur.

84. Allarm. II.

138

Af J. Moe

«Hurra! Svarttjern har lagt sig; isen er over en halv tomme tyk, og det myldrer af smaagutter dernede,» raabte en af Viggos kamerater en vintermorgen, idet han stak det rimede hoved ind igjennem døren og svingede med skøiterne. Da varede det vel ikke længe, før Viggo fik sine ned af spigeren, og saasnart han havde faaet lov af sin fader, sprang han afsted med kameraten. Han var saa forhippet paa at komme derned, at han endog glemte at lokke Allarm med sig, kan du tænke. Men Allarm havde en fin næse; aldrig saasnart havde den slugt sin grød-og-melk, saa forstod den, at Viggo var borte. Den løb da ud, vispede med halen og veirede Viggos spor hen efter gaarden, og da den merkede, at det ikke

gik til skolen, saa vidste den, at den havde lov at følge med; nu satte den nedover jorden med slig en fart, at den havde naaet Viggo igjen, længe før han var kommen til Hans grenaders stue, som laa tæt ved tjernet. — Men én ting havde Viggo maattet love sin fader, før han fik tilladelse til at gaa; det var, at han skulde være meget forsigtig og slet ikke løbe for langt ud fra landet; thi ved bredderne vidste faderen, at isen allerede var sikker dagen forud; men midt udpaa var der et ylhul; der lagde tjernet sig aldrig. Og Viggo havde fast foresat sig, at han skulde gjøre, som hans fader havde sagt; men nu skal du høre, hvordan det gik.

Da han kom ned paa isen, vrimlede det af gutter, baade store og smaa, fra alle gaarde og husmandsstuer rundt om; der var vist en snes og kanske flere. Den største part havde skøiter paa benene; men der var ogsaa nogle, som morede sig med at skride. Og Viggo kunde se, at de havde havt ligesaa travlt med at komme ned paa isen som han selv; thi nogle havde løbet fra luen og nogle fra vanterne; men de merkede ikke kulden; de raabte og skreg og lo, saa der ikke var ørelyd.

Saasnart Viggo havde bundet sine skøiter paa fødderne, begyndte han at se sig om i flokken. De fleste kjendte han; han havde løbet omkap med dem før, og han vidste, at ingen af dem kunde maale sig med ham. Men én gut løb for sig selv og brød sig ikke om de andre, han var meget større end Viggo, næsten halvvoksen, og han saa Viggo straks det ikke var saa let at løbe fra. De andre gutter kaldte ham Per friskfant, og han svarede til navnet. Per lagde armene overkors og svang sig paa ett ben; han snurrede hjul, gik fremlængs og baglængs og laa ganske flad paa siden saa lavt, at han gjerne kunde kysset isen. Og dette gjorde han saa let og sikkert, som en dreier sig paa det slette stuegulv. Men alt det kunde Viggo ogsaa gjøre ham efter.

«Kan du skrive dit navn?» spurgte Viggo. Ja Per friskfant tog løb, stod paa ett ben og skrev PF i isen; det stod der ganske tydelig; men bogstaverne gik i ett. Saa satte Viggo til. Han tog dygtig fart, dreiede sig baglængs og skrev endda P F, og mellem p'en og f'en gjorde han et lidet hop, saa bogstaverne stod hver for sig.

«Hurra for Viggo! han skrev Per friskfant baglængs,» raabte de andre gutter og svingede med luerne. Da blev den store gut ganske rød i hovedet; men han taug og tvang sig til at le.

Nu begyndte de at lege høg og due, og alle raabte, at Viggo skulde være høgen. Per vilde ogsaa være med; for han var sikker paa, at Viggo ikke kunde tage ham; han var ogsaa meget større og sterkere. Per ridsede den store duering og Viggo den lille høgering, og saa raabte Viggo: «Ud, ud!» og duerne fløi til alle kanter. Men Viggo brød sig ikke det mindste om dueungerne; det var den store due, Per friskfant, han vilde have klo i. Og det blev sagtens en leg: Per fore og

139

Viggo efter, saa det hvinede igjennem, frem og tilbage, i krog og i ring, og alle de andre gutter stansede og stod og saa paa. Hvergang Viggo var i hælene paa ham, gjorde Per et tversving, og — vips! var han langt foran høgen igjen. Men tilsidst havde Viggo faaet ham i klemme; med det samme han vilde fakke duen, strakte denne det venstre ben ud og tænkte at spænde krog for ham; men saa fattede skøjtejernet i et fastfrosset rør, og — dump! der laa Per friskfant, saa der stod roser i isen rundt om ham.

«Det var godt, at enden ei var af glas;
ellers var den gaaet i hundrede knas!»

140

raabte gutterne og lo og stimlede om Per. Han reiste sig og saa sig med et vredt blik omkring i kredsen.

«Stil jer i rad! nu vil vi hoppe,» sagde han, og det gjorde de. De stablede hatte og luer, den ene ovenpaa den anden, først tre i høiden; dem hoppede hele raden over; saa fire, saa fem, saa seks; men for hvergang var der færre, som kom over, og de, som strøg den øverste lue ned med skøjterne, maatte gaa af legen og fik bare lov at se paa. Tilsidst laa der otte hatte og luer over hverandre, og nu var blot Per og Viggo igjen til at hoppe.

«Læg din lue ovenpaa!» sagde Per; Viggo gjorde det. Men alle gutterne raabte i munden paa hverandre, at det hop kom aldrig nogen over. Per tog fart, saa det suste, hoppede til, og vips! var han over; han strøg et bitte lidet gran ned til Viggos lue; men den blev liggende. «Hurra for Per! Det var et mesterhop!» raabte gutterne.

«Det gjør Viggo aldrig efter; han er for liden,» sagde en. Allarm syntes at være af samme mening; den peb og knistrede og løb foran Viggos ben, som om den vilde hindre ham i at tage fart. Viggo merkede, at det gjaldt, og hans hjerte bankede. Han jagede hunden med haardhed bort og satte til med al sin magt. Med det samme han i hvinende fart kom til hoppet, raabte Per med et: «Stop, stop!» men Viggo lod sig ikke forbløffe, han for over som en fugl, og der var et halvt kvarter mellem skøjtejernene og luen. Da stimlede gutterne om ham og raabte, at Viggo var gutten sin egen; der fandtes ikke den, som tugtede ham. Men Per friskfant saa paa ham med et ondt og fult blik, og det var tydeligt, at han pønsede paa at spille ham en streg.

Det gjorde han ogsaa. Om en stund tog Per et æble op af lommen og trillede det udover isen mod ylhullet. «Den, som tør tage æblet, skal beholde det!» raabte han. Og det turde mange prøve; thi æblet laa ikke langt ude, og isen var sterk nok. Nu kastede Per et æble længer ud; det blev ogsaa hentet. Men tilsidst trillede han et, som blev liggende alleryderst ude, tæt ved aabne vandet. Den ene smaagut

løb udover efter den anden; men naar isen gav sig og bugnede, dreiede de langsomt om igjen.

«Prøv ikke det; der er fare ved det!» raabte Viggo.

141

«Viggo er gutten sin egen, naar det ikke gjælder; men er der fare paa færde, bli'r han bleg om nebbet,» sagde Per og slog op en latter.

Det kunde Viggo ikke taale at lade sidde paa sig. Han tænkte paa, hvad prinsen af Augustenborg havde sagt foran fronten, og han syntes, at han maatte hente æblet, det fik saa briste eller bære. Men han glemte, at der var slaaet retræt: faderen havde jo forbudt ham det. Allarm saa paa ham med alvorlige øine og viftede sagte med halen; knistre turde den ikke, den havde nylig faaet haarde ord. Men det hjalp ikke. Viggo tog fart, saa det peb og hvinede om ham, og da han kom et stykke udover, gjorde han sig let og lod skøiterne glide af sig selv, forat han ikke skulde træde igjennem. Isen krummede sig i en bue under hans fødder, og der fløi stækker i den; men han gled, og han gled, og isen holdt. Nu var han lige ved æblet, han bøiede sig ned for at tage det — knæk! da brast isen ved hans bevægelse, og han styrtede paa hovedet nedi.

Om lidt kom Viggos lue op lige ved iskanten.

Han selv kunde først ikke sanse sig i det iskolde vand; men snart kom han dog atter til sig selv og hævde hovedet over vaagen. Han svømmede hen til isen og greb fat i kanten; men isflaget brast ned, hvergang han vilde svinge sig op paa det. Først stod alle gutterne tause af skræk — siden raabte de i munden paa hverandre, at Viggo endelig maatte se at holde sig oppe; men ingen af dem vovede at komme ham til hjælp, og ingen huskede at løbe efter folk. Per friskfant havde lusket bort, saasnart Viggo styrtede i vandet.

Den forstandigste af dem alle var Allarm. Først løb den nogle gange tudende omkring vaagen; men da den saa Viggo komme op igjen, snappede den hans dyvaade lue i flabben og løb som en pil hjemover. Da den naaede Hans grenaders stue, stod just denne udenfor døren; hunden lagde Viggos isede lue for hans fødder, peb og jamrede, sprang op paa den gamle, bed i trøien hans og trak ham henover mod isen. Hans forstod straks, hvad der var paa færde; han snappede et reb og satte nedover mod tjernet, og i et nu stod han ved vaagen Han kastede rebet ud til Viggo, som alt begyndte at blive stiv af det isnende bad, og trak ham lykkelig op. ¹⁴²

Viggo maatte nu løbe bort til gamle Hans's stue, alt hvad han kunde; men da han kom til døren, havde han et blinkende isharnisk over hele sin krop, og da grenaderen trak bukserne af ham, stod de af sig selv paa gulvet, saa stivfrosne var de. Viggo maatte skifte fra top til taa, og han havde ikke andet at tage paa end Hans grenaders gamle mundering. Du kan tro, han saa morsom ud: de gule

knæbukser naaede ham nedenfor anklerne, og den røde trøje med de gule opslag og rabatter hang og slang om ham. Slig maatte han nu gaa hjem. «Du er barn i blakkens sæle endnu. Men hvem kan vide, hvad der bliver af dig? Hjertelaget er der, og vandet vilde ikke have dig,» sagde gamle Hans, da han fulgte ham op imod gaarden.

Hvad er Viggo bleven? General er han endnu ikke; men løjtnant er han bleven for længe siden. Kom der bare krig, som gamle Hans pleiede at sige, — hvem kan vide? kanske kunde Viggo blive general endnu.

J. Moe.

ylhul, aabning i isen, hvoraf der staar varmerøg op.
stæk, stjerneformet brist eller spræk i isen.

85. Rabbi Meir og hans hustru.

142

Af Engel

Rabbi Meir, den store lærer, sad paa sabbatsdagen i sin skole og underviste folket. Imidlertid døde hans to sønner, begge vakre unge mænd og vel oplærte i Guds lov. Hans hustru tog dem og bar dem op paa kammeret, lagde dem paa en seng og bredte et hvidt klæde over deres lig. Om aftenen kom rabbi Meir hjem. «Hvor er mine sønner,» sagde han, «at jeg kan give dem velsignelsen?»

«De er ikke her,» var hendes svar. «Jeg har seet mig om efter dem i skolen,» svarede han, «men har ikke seet dem.» Hun rakte ham et bæger; han lovede Herren ved sabbatens ende, drak og spurgte atter: «Hvor er mine sønner? Ogsaa de skulde drikke af velsignelsens vin.» — «De er vist ikke langt borte,» sagde hun og satte aftensmad frem for sin mand. Da han efter maaltidet havde takket Gud, sagde hun: «Rabbi, tillad mig et spørgsmaal!» «Tal, min kjære!» svarede han. — «For faa dage siden,» sagde hun, «gav en mig nogle kostbare smykker i forvaring, og nu fordrer han dem tilbage; skal jeg give ham dem igjen?» — «Dette skulde min hustru ikke først spørge om,» sagde rabbi Meir; «vilde du betænke dig paa at give enhver sit tilbage?» — «O nei!» svarede hun; «men uden dit vidende vilde jeg ikke tilbagegive noget.» Derpaa førte hun ham op paa kammeret, traadte hen og tog klædet af ligene. «Ak, mine sønner!» jamrede faderen, «mine sønner!» — Hun vendte sig bort og græd. Endelig greb hun hans haand og sagde: «Rabbi! har du ikke lært mig, at man ikke maa vægre sig ved at give betroet gods tilbage? Se, Herren gav, Herren tog; Herrens navn være lovet!» — «Herrens navn være lovet!» gjentog rabbi Meir med bævende stemme. «Ja, vel er det sagt: Den, som

143

har fundet en dydig hustru, har en skat, større end kostelige perler; hun oplader sin mund med visdom, og paa hendes tunge er himmelsk lærdom».

Engel.

rabatter, paasyede rænder. Rabbi, jødisk skriftlærd.

86. De utaknemmelige børn.

143

Gamle og vise mænd har med rette sagt: «Gud, forældre og lærere kan man aldrig noksom takke og gjengjælde.» Men desværre, det gaar alt for tidt her i verden efter det bekjendte ordsprog: at én fader kan lettere ernære seks børn end seks børn én fader. Man har saaledes en fortælling om en fader, som i levende live gav sine børn alt, hvad han eiede og havde, idet han ventede, at de saa siden skulde underholde ham. Da han nu havde været hos den ældste søn, blev denne kjed af ham og sagde: «Fader, inat har min kone faaet en søn, og hvor eders lænestol staar, der skal hans vugge staa. Vil I ikke flytte hen til min broder, som har en større stue?» — Da han nu havde været en tid hos den anden søn, blev denne ogsaa træt af ham og sagde: «Fader, I vil gjerne have et varmt værelse, og jeg faar ondt i hovedet deraf; vil I ikke gaa til min broder, som er bager, han kan bedre taale det!» Faderen gik, og da han havde været hos den tredje søn i nogen tid, blev han ogsaa denne til besvær, saa at han sagde: «Fader, hos mig gaar man bestandig ud og ind, og I faar ikke eders middagslur; vil I ikke heller hen til søster Katrine ved fæstningsvolden, hvor der er mere roligt?» Og den gamle, som merkede, hvad klokken var slagen, sagde ved sig selv: «Velan, det vil jeg gjøre; jeg vil drage bort og forsøge at bo hos mine døtre. Kvinderne har i almindelighed et ¹⁴⁴ blidere hjerte.» Men da han havde været en tid hos sin datter, blev hun ogsaa kjed af ham og foregav, at hun altid var i en skrækkelig angst, saa ofte faderen gik til kirke eller andensteds hen og maatte ned ad den høie trappe; hos søster Elisabet behøvede han ikke at gaa ned ad nogen trappe; thi hun boede nedenunder. Forat alting kunde gaa af i fred, gav den gamle hende for et syns skyld ret og begav sig til sin anden datter. Men da han havde været hos hende et par dages tid, faldt han ogsaa hende til byrde, og hun gav ham da ved en tredje person at forstaa, at hendes værelser, der laa saa nær ved vandet, var altfor fugtige for en mand, som plagedes af gigt; hendes søster, som var gift med graveren ved St. Johanneskirke, havde derimod en meget tør og sund bolig. Den gamle troede selv, at hun kunde have ret, og begav sig til sin yngste datter Lene. Og da han havde været en ganske kort tid hos hende, sagde hendes søn til sin morfader: «Moder sagde igaar til moster Elisabet, at for eder findes ikke noget bedre kvarter end i et kammer,

saaledes som fader graver det.» Over denne tale brast den gamles hjerte, saa at han sank tilbage i sin lænestol og døde. St. Johannes kirkegaard modtog ham og var barmhjertigere imod ham end hans seks børn; thi der kan han nu sove uforstyrret og i fred.

87. Altid freidig.

144

Af Chr. Richardt

Altid freidig, naar du gaar
veie, Gud tør kjende,
selv om du til maalet naar
først ved verdens ende!

Aldrig ræd for mørkets magt!
Stjernerne vil lyse;
med et Fadervor i pagt
skal du aldrig gyse.

Kjæmp for alt, hvad du har kjært!
Dø, om saa det gjælder!
Da er livet ei saa svært,
døden ikke heller.

Chr. Richardt.

88. Et smukt svar.

144

En konge besøgte engang en skole. Han talte meget med børnene, og blandt andet spurgte han en liden pige, idet han viste hende en appelsin: «Hvortil hører denne?» «Til planteriget,» svarede hun. Derpaa viste han hende et guldstykke og sagde: «Hvortil hører dette?» «Til mineralriget,» «Men hvortil hører jeg da, mit barn?» var det tredje spørgsmaal. Frimodig svarede barnet: «Til Guds rige.» Da glinsede en taare i kongens øie, og han sagde: «Ja, mit kjære barn, Gud give, at vi her i tiden og hisset i evigheden maa høre til hans himmelske rige!»

145

89. Er du lige saa flink som Nikolai?

I. Det var en morgen tidligt. Klokken var lidt over halv otte. Nikolai havde faaet sin ransel paa ryggen og skulde gaa til skolen. Han kom ned paa gaden, og der kom han til at gaa ved siden af en gammel mand.

«God morgen!» sagde Nikolai og tog høflig sin lue af.

«God morgen, gutten min!» sagde manden. «Hvad heder du?»

«Jeg heder Nikolai, og jeg er syv aar gammel,» svarede han.

«Ja saa, er du det?» sagde den gamle mand. «Du skal nok paa skole, kan jeg se, siden du har ransel paa ryggen; saa kan vi jo følges ad; for jeg skal ogsaa den vei, og saa kan jeg med det samme faa vide, hvordan du har det. Staar du tidlig op om morgenen?»

«Ja, jeg gjør,» sagde Nikolai, «baade far og mor og jeg; vi staar allesammen om sommeren op, naar klokken er seks, og om vinteren, naar den er syv.»

«Det er rigtigt,» sagde manden; «det er i rette tid. Kan du saa selv vaske dig?»

«Ja, det kan jeg godt,» svarede Nikolai. «Jeg vasker baade mit hoved og mit bryst og armene, hænderne og neglerne med, til de er ganske rene, og sommetider vasker jeg ogsaa fødderne og bestandig i koldt vand.»

«Det var en flink gut,» sagde den gamle mand, «saa bliver du stor og sterk. Kan du ogsaa selv klæde dig paa?»

«Ja, baade af og paa,» sagde Nikolai; «der er ingen, som hjælper mig.»

Nu var de komne til skolen, og Nikolai maatte saa sige farvel til den gamle mand.

«Farvel, lille Nikolai,» sagde manden; «vi mødes nok en anden gang!»

II. Da klokken var et, og Nikolai skulde hjem fra skolen, mødte han igjen den gamle mand.

II bd.

«Se, se! er du der igjen?» sagde manden. «Nu skal du vel hjem og have din middagsmad?» 146

«Ja, jeg skal,» svarede Nikolai, «og jeg er ogsaa dygtig sulten.»

«Er du det, gutten min?» sagde den gamle; «ja, det kan jeg nok tænke. Du er vel saa sulten, at det er det samme, hvad du faar at spise; det smager vel lige godt altsammen?»

«Ja, naar det bare ikke er gryngrød,» sagde Nikolai; «for den liker jeg ikke; men pandekager eller blodpølse, det liker jeg godt.»

«Aa,» sagde den gamle mand, «liker du ikke gryngrød; det var leit. Saa maa du endelig lære dig til at like den; for flinke og raske gutter er ikke kræsne. De

spiser, hvad slags mad der kommer paa bordet, uden at man kan merke paa dem, om de synes om den eller ei.»

«Ja, det skal jeg nok ogsaa gjøre,» sagde Nikolai.

«Men lad mig nu høre lidt om, hvordan det gaar i skolen,» sagde manden. «Kan du læse høit og tydelig?»

«Ja, jeg kan,» svarede Nikolai. «Jeg kan læse baade, hvad der staar med latinske og med norske bogstaver, og jeg kan fortælle alle historierne igjen, naar jeg bare har læst dem.»

«Saadan skal det være,» sagde den gamle mand. «Kan du ogsaa dine vers og din tabel?»

«Ja, jeg kan baade min salme og versene i min læsebog. Jeg kan den, der begynder saadan: «Deilig er den himmel blaa,» og jeg kan ogsaa den: «Hr. Sinklar drog over salten hav,» og i tabel faar jeg hver gang 1.»

«Ja, det er altsammen, som det skal være,» sagde manden. «Kan du ogsaa svømme?»

«Nei, det kan jeg ikke endnu,» sagde Nikolai; «men jeg er ikke bange for vandet.»

«Det skal du heller ikke være,» sagde den gamle mand, «og naar du nu snart kan lære at spise gryngrød og at svømme, saa er du en rigtig kjæk gut.»

Nu var de naaede hjem, hvor Nikolais forældre boede, og den gamle mand nikkede venlig og sagde farvel; men Nikolai skyndte sig ind til sin moder og sin middagsmad. Det var netop gryngrød den dag, og forunderligt nok — han syntes, den smagte ham bedre end nogensinde før. Mon hvoraf det kom?

147

90. Den lille Anna og blaaveisene.

147

Hvor vakre de var de smaa blomster, som stod der under træerne i udkanten af skogen! Det saa ud, som om blaaveisene mente, at det nu maatte være paa høi tid at skyde frem; den milde martssol havde jo allerede skinnet i flere dage.

Der vokste de mellem den bløde, fugtige mos og de lange gule græsstraa.

Men de skulde nok ikke tilbringe hele sit korte liv her ude paa marken ved randen af skogen. Thi straks efterat solen var staaet op, da de just havde aabnet sine bægere, blev de opdagede af et menneskeligt øie, og en liden mager, kold haand plukkede dem af de tynde, grønne stængler. Det var lille Anna, der boede i den store by, som laa omtrent fem kilometer borte fra denne skog. Hun vidste nok, hvad det var at lide mangel, denne lille, fattige pige; hun var saa sulten denne morgenstund, og sultne var ogsaa hendes smaa søstre og brødre; thi deres

stakkars syge moder havde intet at give dem til frokost, og hendes fader, der var sjømand, havde i lang tid været paa reise, og de havde intet hørt fra ham. Saa havde Anna fundet paa at staa tidlig op og gaa hen til skogen og plukke blaaveis; hun kunde maaske faa solgt dem i byen og derved tjene nogle øre til brød. Hun havde taget sin lille broder Paul med, forat han ikke skulde være hendes moder til bryderi hjemme. Paul syntes, det var saa morsomt at være med Anna; han spejdede med sine smaa øine efter blomsterne, og naar han fik øie paa en, pegte han paa den og klappede i hænderne af glæde; han vidste jo, at det var disse smaablomster, som skulde skaffe brød til ham og de andre sultne derhjemme.

«Tag dig iagt, Paul! Tag dig iagt!» raabte Anna. «Du træder jo paa blomsterne.» «Ja, ja, jeg ser dem nok; men bliv du, hvor du er, saa skal jeg plukke dem.» Og Anna sprang hurtig høiere op ad bakken og plukkede ivrig alle de blomster, hun saa.

Hun saa mager og udtæret ud; denne stakkars lille pige. Hun var elendig klædt; de usle klædningsstykker, som hun bar, var ikke istand til at beskytte hende mod kulden.

«Anna, Anna! jeg er saa træt og sulten, jeg maa have noget at spise!» lød hendes lille broders stemme fra foden af bakken. «Nu kommer jeg: jeg tænker, jeg har nok nu,» sagde Anna og sprang ned til ham med forklædet fuldt af blomster; «kom nu, Paul, vi vil sidde ned paa denne stubbe og binde dem i buketter. Nu kan du hjælpe mig.» vedblev hun smilende, «kom, skal vi binde buketter; du kan ordne blomsterne.» Hermed tog hun frem et garnnøste, som hun havde taget med sig, og bandt tolv smaa buketter; i enhver af disse bandt hun ind lidt vintergrønt. Blomsterne tog sig endnu bedre ud ved siden af de mørkegrønne. «Kom nu, Paul, nu vil vi gaa omkring til gartnerens butikker og byde frem disse, saa skal vi nok faa penge at købe brød for til moder og de andre hjemme,» sagde hun muntert, da hun havde ordnet blomsterne i en liden kurv, som hun holdt i den ene haand, idet hun rakte den anden til sin lille broder. Og saa gik de paa en liden bro over en bæk og naaede snart den store landevei.

I nogen tid gik lille Paul noksaa kjækt; men senere begyndte han at klage over, at han var træt og øm i fødderne, og Anna saa, at han græd bitterlig.

Hun satte da kurven fra sig, tog ham i sine arme og sagde: «Græd ikke, kjære, lille Paul; thi nu er vi snart fremme.» — Paul var ellers en uforfærdet liden krabat; men det var ikke underligt, at sult og træthed nu fik ham til at græde.

«Jeg maa have noget at spise — jeg maa — jeg maa,» jamrede Paul, «og saa er jeg saa træt og syg, Anna, jeg er bestemt syg.» Stakkars Anna var ogsaa meget træt; men hun tænkte slet ikke paa sig selv; tvertimod tog hun og bar sin lille broder paa sine arme og indhyllede ham i sit eneste tørklæde. Saaledes

vandrede hun da videre; men hun var ofte nær ved at synke sammen, medens lille Paul atter smilte af glæde over, at han fik lov til at holde paa kurven med blaaveisen. Skjønt Annas arme og ryg verkede, og skjønt hun neppe kunde drage aande, blev hun dog ikke utaalmodig over, at hun maatte bære sin broder; hele tiden talte hun mildt og venlig til ham, saa han snart følte sig tilfreds og udhvilet og sagde, at nu vilde han gaa et stykke. Tilsidst naaede de da den store by og vandrede gennem de larmende gader, der var ganske sorte og sølede, da sneen just var smeltet.

«Vil De købe friske blaaveis, fem øre buketten?» sagde Anna og stak hovedet ind i en grønthandlers butik. 149

«Nei, vi har forsynet os for idag, du er forsent ude,» sagde manden i butiken, og Anna maatte gaa videre.

«Se, Anna! for deilige boller,» sagde lille Paul og pegede paa en kurv med ferskt hvedebrød, som en just havde sat fra sig lige udenfor en bagers dør. «Jeg vilde saa gjerne have en.»

Anna tænkte, at hun ogsaa gjerne vilde have en bolle. Der var ingen, som saa paa hende; hun kunde jo let tage et par og gemme dem under tørklædet; hun var saa sulten. Hun var et øieblik i sterk fristelse; men da var det, som om en stemme sagde til hende: «Gud siger, du skal ikke stjæle.» Hun greb Pauls haand og trak ham hurtig bort med sig.

«Hvorfor kan du ikke tage en til mig?» sagde Paul utaalmodig.

«Fordi det ikke vilde være rigtigt, Paul; vi maa ikke tage, hvad der ikke tilhører os.»

«Hvorfor ikke det, naar vi er saa sultne?» sagde Paul og saa op med taarefyldte øine.

«Gud vil, at vi ikke skal stjæle; han vil nok hjælpe os,» sagde Anna. I det samme øieblik gik der en ung dame forbi dem; Anna greb en af sine buketter og holdt den imod hende og sagde: «Friske blaaveis; vil De ikke købe, frøken? Jeg har plukket dem idag.»

«Nei tak, jeg skal ikke have nogen,» sagde den unge dame; men hun smilte venlig til den lille, fattige pige, og det milde smil gjorde Anna næsten ligesaa glad, som om hun havde købt hendes blomster. Men Anna var kommen for sent til byen den dag; hun gik op ad den ene gade efter den anden; men der var ingen, som vilde købe hendes blomster. Hun var omsider nær ved at segne om af udmattelse og sult, og hendes lille broder græd saa ynkelig og raabte paa mad.

«Køb nogle blaaveis, friske blaaveis, ganske friske!» sagde hun til et selskab unge herrer, som under munter tale og latter kom slentrende ned ad gaden. Men

de gav hende intet svar, puffede hende derimod haardt tilside og veltede hendes kurv, saa at alle blomsterne faldt ned paa den vaade, sølede gade.

Anna skreg ikke. Hun satte sig som fortvilet ned paa trinene af en trappe i nærheden og bedækkede ansigtet med sine hænder, idet hun græd stille, medens lille Paul gav sig til at opsamle blomsterne og lægge dem ned i kurven igjen. Men ak! I hver eneste buket var nogle af blomsterne tilsølede; Anna kunde nu slet ikke vente at blive af med dem, og hvorledes kunde hun saa skaffe brød til sin syge moder?

«Hvad feiler dig, barnet mit? Hvad er det, du græder for?» spurgte en venlig dame lige ved hende.

«De fyrene derborte stødte kurven hendes overende, saa alle blomsterne faldt i sølen,» sagde en snild, liden gut, som havde hjulpet Paul at samle dem op.

«Nu er de bortskjæmte, rent bortskjæmte!» hulkede Anna, «og saa faar vi intet at spise.»

«Stakkars barn, du ser virkelig ud, som om du trænger til noget at spise; er blomsterne ganske bortskjæmte?» sagde den venlige dame.

«Ja, der er kommet søle paa hver eneste buket, og nogle af dem er der traadt paa,» svarede Anna. Og saa græd hun igjen.

«Ja, men alle blomsterne er vel ikke fordærvede for det. Se her, barnet mit, det er bare de yderste blomster, som er tilsølede; de midterste er aldeles rene, det er de friskeste blaaveis, jeg har seet idag.»

Anna saa lidt mere fornøiet ud. Den gode dame talte saa venlig, og hendes ansigt var saa mildt og behageligt, at Anna følte sig trøstet; og hvor inderlig fornøiet blev hun ikke, da den fremmede dame tog en halv krone ud af sin pung og sagde: «To af dine buketter er aldeles fordærvede; men jeg vil give dig denne halvkronen for de andre ti.»

Med inderlig taknemmelighed modtog Anna pengene, og saa lagde hun og Paul de kasserede blaaveis i kurven igjen; for de vidste, at de smaa hjemme vilde blive glade i dem.

Et øieblik efter var de inde i en bagerbutik, hvor de købte ferskt brød, og saa løb de hjem saa hurtig, de kunde.

«Paul,» sagde Anna, da de vandrede hjemad, «jeg sagde dig, at Gud nok vilde hjælpe os. Du ved, at vi bad om brød, og se nu har han givet os alt dette!»

«Hvis jeg skulde købe, Anna, saa vilde jeg ikke vælge brød, men kager, saadanne, som ligger i vinduerne.»

«Brød er meget bedre, dette deilige, ferske brød,» sagde Anna og saa glad ned paa sin skat.

150

151

«Hvor vi vilde være lykkelige, dersom vi havde rigtig mange penge!» sagde Paul eftertænksom.

«Det er ikke sikkert,» sagde Anna. «Vi vilde ikke være lykkelige, om vi var aldrig saa rige, hvis ikke fader kom hjem igjen. Det er, fordi moder er ængstelig for ham, at hun ser saa bleg og sørgmodig ud. Det er for hans skyld, hun skjælver og ikke kan sove, naar hun hører stormen tude. O, gid Vorherre vilde bevare ham; gid han kom hjem; han ved ikke, hvor ofte vi maa lide mangel, og hvor vi savner vor kjære, snilde fader.»

De havde naaet det snævre stræde, hvor deres moder boede, og gik nu opad trappen til de smaa kvistværelser oppe paa loftet i det lille, forfaldne hus.

«Mor, mor, her er brød!» raabte Anna, idet hun ilsomt aabnede døren; «idag skal vi ikke sulte; her — —» men hun fik ikke udtalt; hun blev greben af et par kraftige arme, og en kjærlig stemme sagde: «Mit eget, kjære barn, Gud velsigne dig!» og Annas kinder bedækkedes af hendes faders kys.

Han var just samme morgen kommen hjem fra en lang, besværlig sjøreise; han havde sin fulde hyre i lommen, penge nok til at afhjælpe familiens nød.

«Nu, Anna, skaf mig lidt at spise! Jeg er ogsaa sulten,» udbrød han, efterat han havde husket Paul paa sine arme næsten lige op til taget i det lave værelse. De satte sig nu glade og fornøiede om bordet og gjorde sig tilgode med Annas brød, og alle sagde de, at intet maaltid havde smagt dem bedre end dette, som var kjøbt for Annas blaaveis.

91. En vise om Tordenskjold.

151

Af G. Rode

Jeg vil sjunge om en helt,
vidt berømt ved sund og belt,
om en herre kjæk og bold,
om den tapre Tordenskjold.

Mens i vuggen han laa svøbt,
Peder Wessel var han døbt;
paa fregattens skansevold
fik han navnet Tordenskjold.

Atten børn gik frem paa rad
hos hans far i Trondhjems stad:
døtre seks og sønner tolv;
men kun én blev Tordenskjold.

Naal i haand han havde faa't;
men det vaaben var for smaat;
paa kanoner fik han hold;
«de gaar an,» sa' Tordenskjold.

Engang paa den svenske strand 152
gik han med sit folk i land;
da brød frem et rytterhold,
vilde fange Tordenskjold.

En dragon stak haanden frem;
men han trak den aldrig hjem;
han ham troede i sin vold;
«den gang ei;» sa' Tordenskjold.

Tordenskjold i sjøen sprang,
kuglerne omkring ham sang;
gjennem bølgen dyb og kold
svømmed Peder Tordenskjold.

Tordenskjold han var polisk,
gik omkring og solgte fisk;
fienden bag sin egen vold
narret blev af Tordenskjold.

Dynekil og Gøteborg
husked længe ham med sorg,
svenske børn ham holdt for trold,
de blev skræmt med Tordenskjold.

Al hans manddom og bedrift
kan ei staa i dette skrift;
eventyr i hundred fold
er fortalt om Tordenskjold.

Rask han voksed op paa val
 fra matros til admiral;
 ingen æres glimmer gold
 dog fordærved Tordenskjold.

Svig kom ei hans hjerte nær,
 før det følte niding-sverd;
 spiller-kaarden lumsk og kold
 livet tog af Tordenskjold.

For sin synd af hjertens grund
 bad han i sin sidste stund,
 gav sin sjæl saa Gud i vold —
 saadan døde Tordenskjold.

Skal til kamp paa bølgens top
 orlogsflag i stavnen op,
 gid der bag dets røde fold
 staa en helt som Tordenskjold!

G. Rode.

92. Gaardshanen.

152

Af Lenz

En rigtig smuk, stolt og modig hane er en af de underligste fugle, man kan se. Høit bærer den sit kronede hoved; til alle sider speider dens fyrige øine; ingen fare overrasker den, og den er ikke ræd for nogen fiende. Ve den medbeiler, der vover at liste sig ind blandt dens høner! Den forstaar at udtrykke alle sine tanker ved forskellige toner og stillinger. Snart hører man den med høi stemme kalde paa sine høner, naar den har fundet et korn; thi alt, hvad den finder, deler den med dem; snart ser man den lægge sig ned i en krog, hvor den arbejder af alle kræfter med at danne et rede til den høne, den holder mest af. Nu drager den i spidsen for den flok, hvis beskytter og fører den er, ud i det frie; men neppe har den tilbagelagt et hundrede skridt, førend den fra stalden hører en hønes glade kaglen som tegn paa, at der er lagt et eg. Den vender øieblikkelig om, hilser hende med venlige lader, istemmer hendes glædesskrig og iler derpaa i fuldt løb efter de andre høner for atter at stille sig i spidsen for dem. Den ringeste forandring i

153

luften merker den straks og forkynder den ved en høi galen. Med høi galen forkynder den ogsaa morgenens frembrud og vækker landmanden til nyt arbeide. Er den bleven jaget af et menneske, eller har den overstaaet en anden fare, saa galer den paany af alle livsens kræfter, som om den vilde gjøre nar af den fiende, som den ikke kan skade. Den udfolder hele sin pragt, naar den tidlig om morgenen forlader hønsehuset og stiller sig op foran det og hilser paa hønerne; men endnu smukkere og stoltere tager den sig dog ud, naar den hører en ubekjendt hane gale. Da lytter den, lader vingerne hænge, retter hovedet dristig i veiret, slaar med vingerne og opfordrer med høi galen til kamp. Saasnart den faar øie paa fienden, træder den ham imøde, enten han er stor eller liden, eller styrter i fuldt løb ind paa ham.

Nu træffer de sammen; fjærene i halskraven er løftede i veiret og danner et skjold, øinene spruder ild, og hver af parterne søger at trykke den anden i støvet, idet den af al magt springer ind paa modstanderen. Enhver af dem søger at komme høiest tilveirs for at faa den anden under sig. Længe fortsættes kampen; men omsider aftager kræfterne, og der indtræder nu en kort ro. Med sænket hoved, lige beredte til forsvar og angreb, staar de ligeoverfor hinanden, idet de af og til pikker smaa korn op af jorden, som om hver af dem vilde spotte modstanderen ved midt under kampen at gjøre sig tilgode. Nu galer den ene med rystende stemme; thi den er endnu ganske forpustet, og øieblikkelig styrter den anden løs paa den. Med fornyet raseri træffer de nu sammen og slaas som før; men endelig er vinger og fødder ikke mere istand til at fortsætte kampen; da griber de til det sidste og frygteligste vaaben. De springer ikke mere, men hugger vildt om sig med nebbet, og snart rinder blodet af deres hoveder. Endelig taber modstanderen modet; den vakler, viger, faar endnu et dygtigt hug, og slaget er afgjort. Den flygter, reiser nakkefjærene, løfter vingerne, sænker halen, tyr hen i en krog, gjør sig liden og klukker som en høne; thi hvis den ansees for en høne, tror den at finde den medlidenhed, som den ikke har at vente som hane. Men seierherren lader sig ikke vildlede ved nogen klukken; den puster først lidt ud, slaar med vingerne, galer og giver sig derpaa til at forfølge fienden, som ikke længere verger sig, selv om den skulde udaande under sin forbitrede modstanders hug.

154

Lenz.

93. Hønen.

Af Scheitlin

Hønen er ikke saa klog eller ialfald ikke saa listig som hanen. Al dens forstand er moderkjærlighed; moderkjærligheden optager alle dens evner. Nat og dag udstøder den kun faa og sagte toner, undtagen naar den har lagt et eg; thi da bekjendtgjør den det høit nok for verden, ligesom hanen forkynder sin seier. Tager man eggene fra den, saa lægger den bestandig igjen et fra dag til dag; den haaber stedse, at man skal lade den beholde det. Lader man den beholde det, og den faar en hob samlet, saa begynder den at ruge. Om kyllingerne bekymrer hanen sig ikke, men overlader deres pleie og opdragelse til moderen. Den kan ogsaa trygt gjøre det; thi denne sørger for dem med et trofast og omhyggeligt hjerte. Ligesom hanensaarvaagenhed er bleven til ordsprog, saaledes moderkjærligheden hos hønen. Den kradser i jorden, kalder ømt og kjærlig paa de smaa, sønderhakker kornene og lægger ormene tilrette for dem. Og hvor ivrig kalder den ikke paa de smaa, naar de trues af en rovfugl høit oppe i luften! De smaa forstaar godt moderens stemme og løber til, og hun skjuler dem alle under sine udbredte vinger og gjør sig til et beskyttende skjold, som rovfuglens neb ikke kan gjenneintrænge. Hvor urolig er ikke hønen, naar rovfuglen har snappet en af dens smaa! Rigtignok kan den ikke tælle langt og merker snart ikke længer, at den har mistet nogen. Den stiller sig foran de smaa ogsaa mod hunde og mennesker. Alle kyllingerne kjender den, og den kjender dem alle nøie. Naar flere høner, der har kyllinger, er ved siden af hverandre, og den ene kalder, saa løber kun dens smaa til; kalder to fra hver sin side, saa iler kyllingerne, dersom de er blandede sammen, i hast fra hverandre.

Har hønen ligget paa andeg, og andungen gaar ud i vandet, som andunger pleier, bliver den forskrækket; pleiemoderen begriber ikke, hvad de smaa svømmefødder duer til, skjønt den nok har seet dem. Intet dyr forstaar det andets natur. Hønen afskyr og frygter vandet. Ængstelig løber den op og ned langs bredden, advarer de smaa og kalder dem op. Men det nytter ikke. De befinder sig vel, og saa bryder de sig ikke om hønens advarsel. Efterhaanden merker dog denne, ¹⁵⁵ at de smaa kan noget, som den selv ikke kan, og at de kommer op igjen uden at feile noget. Da er den ikke længer saa ængstelig tilmode, men tripper op og ned langs bredden og venter. Andungerne bryder sig imidlertid snart ikke mere om den, men gjør, hvad de vil. Dens egne kyllinger skyr derimod vandet, og det er for deres skyld den er saa ængstelig tilmode i dets nærhed.

Scheitlin.

94. Høne og hane.

155

Høne og hane de havde den vane
 hver dag at gaa sig en tur i det fri;
 ræven i skove — hvad tør han ei vove? —
 aad dem engang, da han just kom forbi.
 Pigen hun skjendte; for hjem de ei vendte!
 De var i grunden dog undskyldt deri.

95. Stæren.

155

Naar sneklokken titter i haven frem,
 da kommer den første trækfugl hjem.
 Da høres en fløiten fjern og nær,
 og glad man gjenser den vevre stær.
 Saa sætter man blot paa husets top
 til stæren en gammel kasse op.

Derfra den ser paa den hele by
 og fløiter lystig ved morgengry.
 Naar dagen er endt, som var saa travl,
 den kommer igjen til husets gavl;
 da jubler den lidt endnu paa sin pind,
 og fløitende gaar den i kassen ind.

96. Stæren.

155

I

Jeg vil ikke spørge dig, om du kjender en spurv; for det kan jeg jo nok tænke mig, at du gjør. Maaske kjender du ogsaa baade en kraake og en skjære og flere andre fugle. Men kjender du stæren, den lille, muntre og lystige stær? Dersom du ikke rigtig ved, hvorledes den ser ud, skal jeg prøve paa at beskrive den for dig; saa kan det jo være, at du kan kjende den, naar du faar se den.

En stær er noget større end en spurv; men den er ikke nær saa stor som en kraake eller en skjære. Naar man ser den i nogen afstand, ser den ud, som om den var ganske sort; men kommer man nærmere til den, og især naar solen skinner

156

paa den, da ser man straks, at dens fjær har et rødtligt og et grønligt skjær, ligesom man kan se det paa brystet af mange duer. Ogsaa har mange af fjærene graa eller gulagtige spidser, saa at støren ser ud, som om den var graaprikket over hele kroppen. Halen er kort; men nebbet er temmelig langt og spidst; af farve er det gult eller lysebrunt.

II. Om vinteren flyver støren til de varmere lande og kommer først tilbage igjen om foraaet. Da ventes den med længsel baade af store og smaa, og paa mange steder hænger folk smaa trækasser med et rundt hul og en udstaaende pind paa siden op paa husvæggen, forat den lille, kjærkomne gjest kan bygge sit rede deri. Og det gjør den gjerne; thi for det første synes den godt om at bo i nærheden af mennesker, og for det andet liker den naturligvis ogsaa at have det lunt og godt, naar det regner og stormer, og den skal til at udruge sine eg og passe sine unger.

Allerede før det bliver rigtig vaar, kommer støren hertil, og ikke saa sjelden baade fryser og sner det jo endnu; men det bryder den flinke, lille stør sig ikke det mindste om. Den sætter sig straks op paa mønningen af taget eller paa et andet høit sted og synger saa fornøielig, at man tydelig kan høre, at den er glad ved at være kommen tilbage igjen.

«Støren er kommen! Støren er kommen!» siger den ene da fornøiet til den anden; for nu ved man, at foraaet og sommeren nærmer sig.

III. Størene lever gjerne i temmelig store flokke, og foraaet bringer os saa mange af dem, at de ikke allesammen kan bo i de smaa stærkasser, som folk har indrettet i gaarde og haver. En del af dem maa da søge sig andre boliger, f. eks. oppe under tagskjegget eller i et hult træ. Her slæber de alle slags bløde sager sammen: smaa straa, hø, hestehaar, løse fjær, traadtrevler og alt saadant noget, og bygger reder deraf.

I hvert rede lægges der gjerne seks eller syv smaa eg. De er meget vakre, blaagrønne og ganske lyse. Naar der er gaaet en fjorten dages tid, er eggene udrugede, og forældrene sørger da for de smaa unger, indtil de er flyvefærdige og selv kan skaffe sig føde, og hvad de behøver.

157

Støren er som de fleste andre fugle tidlig oppe om morgenen. Saasart vi vaagner, kan vi høre dens muntre fløiten; thi den er altid i godt humør, naar den vaagner, og den begynder altid dagen med en liden sang. Saa flyver den ud efter mad til sig selv og sine smaabørn, dersom det er paa den tid, at den har nogen at sørge for.

IV. Og hvad er det saa, den henter hjem og giver sine smaafolk at spise? Det er mark, snegler, larver, pupper og forskjellige slags insekter, og derfor maa vi kalde støren en meget nyttig fugl. En stor del af disse smaadyr vilde nemlig gjøre

altfor megen fortræd paa de unge skud og planter i skoge og haver, hvis ikke stæren fangede og fortærede mange af dem.

Forresten liker stæren ogsaa forskellige slags korn og frø; den er slem til at stjæle kirsebær. Men da den gjør saa megen nytte ved at fortære skadelige insekter og andre smaadyr, saa kan man nok unde den en portion kirsebær engang imellem. Er der mange stære i nærheden, kan det ellers blive lovlig meget, hvad de fortærer; thi en flok stære kan plyndre et stort kirsebærtræ i løbet af nogle faa dage, saaledes at der ikke er et eneste bær tilbage.

Naar stæren nu har arbejdet dagen igjennem for at skaffe føden til sig selv og ungerne, da samles den ved aftenid med venner og bekendte fra nabolaget, og saa faar de sig en munter passiar til solnedgang og vel saa det. Saa siger de godnat til hinanden for den dag og smutter ind i kassen, ind under tagskjægget, eller hvor hver især har sin bolig.

Stæren kan lære at gjøre, hvad ikke mange dyr kan gjøre den efter; den kan nemlig lære at floite en liden melodi, og den kan lære at sige enkelte ord. Den kan saaledes godt lære at sige: «Her er jeg!» eller «goddag, gutten min!»

97. Den tro hyrdehund.

157

I en prestegaard i Sverige var der en stor, sterk faarehund, som altid vogtede faarene og lammene med den største omhu, og derfor havde den ogsaa faaet navnet «Hyrden.» Ofte havde den forsvaret faareflokken mod ulvene, og da den tillige, naar den var hjemme, var meget fredsommelig og from af sindelag, var den afholdt baade af store og smaa.

En aften sidst i september maaned, da det allerede havde begyndt at blive mørkt og koldt, kom faarene alene hjem, og ingen kunde begribe, hvor «Hyrden» var bleven af, da den ellers aldrig saaledes lod faarene passe sig selv. Folkene i prestegaarden troede, det maatte være en ulv, som havde sønderrevet den stakkars hund, og at dette var grunden til, at den ikke kom hjem.

158

Den næste morgen sendte presten en tjenestegut ud for at se, om at han ikke kunde finde spor af den savnede hund, og ganske rigtig — da han kom op ved udkanten af den skog, hvor faarene havde græsset dagen iforveien, saa han «Hyrden» ligge ganske rolig i græsset, og han kunde se, at den kjendte ham; thi den begyndte at logre med halen. Da han var kommen nærmere hen til hunden, saa han straks, hvad der var skeet; thi ikke langt fra laa der et faar, som var revet ihjel, og ved siden af det laa en død ulv, hvis strube var bidt helt over. «Hyrden»

havde beskyttet hjorden, og da ulven var kommen for at røve et lam, havde den maattet bøde med sit liv.

Men hvorfor blev hunden liggende ganske stille og rørte sig ikke af flekken? Det kunde gutten ikke begribe. Han gik derfor helt hen til den og gav sig til at klappe den; thi han tænkte sig, at ulven havde bidt et ben over paa den eller havde gjort den skade paa anden maade. Men hvor forbauset blev han ikke, da han dreiede hunden om paa siden og derved fik øie paa et nyfødt lam, som den trofaste vogter beskyttede og varmede med sit legeme! Han kunde nu forstaa, at ulven havde sønderrevet faaret, men derpaa selv var bleven bidt ihjel af hunden, som saa var bleven ude paa marken hos det spæde, lille lam, da dette ikke vilde forlade sin døde moder.

Tjenestegutten tog nu lammet paa armen og bar det hjem, og «Hyrden» spankede nok saa fornøiet bagefter.

98. Gjøggen.

158

I. Naar man om vaaren, i begyndelsen af juni maaned, en smuk morgen- eller aftenstund gaar ud i skogen, kan det nok hælde, at man hører et klart og tydeligt ho! ho! lyde ned fra trætoppene. Saa kan man da høre, at gjøggen er kommen; thi det er den, som galer. Er det graaveir, kan man høre den til enhver tid paa dagen; men i smukt, klart veir lader den sig i regelen kun høre morgen og aften.

Gjøggen er en smuk fugl, omtrent af størrelse som en due. Paa hovedet og ryggen er den blaagraa, paa brystet og nedentil hvid med graa tverstriber; halen er sort med hvide pletter og fødderne gule. Den holder mest af at leve alene, kives og trættes med alle andre fugle, der kommer i dens nærhed, ja taaler endog ikke sine lige. Den er overordentlig graadig, æder den hele udslagne dag, og da den kun lever af insekter og larver og fortærer en stor mængde af disse ofte saa skadelige smaadyr, maa man i det hele taget kalde den en nyttig fugl. Den er temmelig sky, og derfor er det ikke alene vanskeligt at faa fat paa den; men det er endogsaa meget sjældent blot at se den; derimod kan dens høie gal høres meget langt borte.

159

Gjøggen bliver kun sommeren over hos os; allerede i slutningen af august drager den bort, og den er altsaa, hvad man kalder en trækfugl. Vor vinter tilbringer den i de varme lande.

II. I én henseende er gjøggen en ganske mærkelig fugl, meget forskjellig fra alle andre. Den bygger sig nemlig slet ikke noget rede, men tilbringer sit liv i stadig bevægelse, med at flyve eller hoppe om mellem træernes grene. Men hvorledes

bærer gjøgen sig da ad med at udruge sine eg og sørge for sine unger? maa man spørge. Ja det er netop det besynderlige ved denne fugl, at den slet ikke giver sig af med at udruge sine eg eller opfostre sine smaa; det lader den andre fugle besørge.

Naar gjøgen skal lægge et eg, udsøger den sig en eller anden smaaflugts rede, f. eks. en gjærdesmuttes eller en linerles, og heri lægger den det da. Er det lille rede gjemt saa godt eller sidder saaledes, at den store gjøg ikke kan komme til at lægge egget i det, lægger den det paa jorden, tager det derpaa i nebbet og anbringer det saa i redet. Da dens eg ikke er større end et spurve-eg, vælger den altid smaa fugles reder og kun saadanne, i hvilke der allerede iforveien findes eg. Er der for mange eg, kaster den nogle af dem ud for at faa plads til sit eget. Den lægger dog aldrig mere end ett eg i det samme rede.

De smaa fugle, der saaledes er udvalgte til at være pleieforældre for en stor gjøgeunge, er altid meget omhyggelige for sit pleiebarn. Aldrig kaster de det fremmede eg ud af redet, og er den store, stygge gjøgeunge kommen frem, pleier de den med den allerstørste omhu, skjønt det er et meget besværligt arbeide for dem. Gjøgeungen kan nemlig aldrig faa føde nok; den skriger paa mere fra morgen til aften, og uafbrudt har de smaa pleieforældre travlt med at stoppe munden paa skraalhalsen. Ikke sjelden hænder det, at de smaa unger, som egentlig hører hjemme i redet, maa savne føde og maa sulte ihjel, fordi den graadige pleiebroder ikke kan faa nok; selv da bliver pleieforældrene ikke trætte, men er paafærde i et væk for at skaffe føde.

Taknemmelig viser gjøgeungen sig slet ikke. Er den bleven noget stor og har faaet en del kræfter, hænder det meget hyppig, at den jager alle sine pleiesøskende ud af redet, hvis de ikke alt er døde af sult; den vil helst beholde alt selv. I løbet af et fjerdingaar er den da ogsaa bleven saa stor og kraftig, at den kan drage afsted mod syden, naar den tid kommer, da de gamle gjøge tænker paa at forlade vore egne.

Gjøgen er saaledes en smuk fugl, og det er hyggeligt at høre dens ho! ho! hvorfor den ogsaa er vel seet hos os; men man skal ikke af den kunne lære at opføre sig beskedent eller at være taknemmelig; thi den er i sandhed alt andet.

99. Fuglekvidder.

Af Chr. Richardt

Kvivit, kvivit!
I bøgenes skygge
vi smaafulge bygge
og kvidre saa glade;
med sol er vi oppe,
med solen vi hoppe
fra blad til blad,
og trøstig vi synge,
mens vindene gyng
vor luftige stad.

Kvivit, kvivit!
O kom du, som vanker
i sorgfulde tanker
vor glæde saa nær!
Og bort skal vi sjunge
det mørke, det tunge
og sukkenes hær!
forsøde din slummer
og løfte din kummer,
saa smaa som vi er.

Kvivit, kvivit!
Ja, er du bedrøvet,
saa kom under løvet
og luk ei dit bryst!
Thi skogen har hjerte
for menneskers smerte,
og skogen har trøst;
den kvæger og svaler,
og dulmende taler
smaafulgenes røst.

Chr. Richardt.

100. Skjæren.

I. Skjæren er omtrent af størrelse som en kraake, men noget slankere og er en smuk fugl. Paa skuldrene, den underste del af brystet og paa bugen er den hvid; hele den øvrige krop er sort med blaåt, grønt eller rødt skjær. Dens fødder og neb er sorte. Paa jorden hopper den for det meste afsted, idet den holder sin lange hale noget opad og vipper med den. Den flyver ikke videre godt, og derfor flyver den for det meste kun kortere strækninger, fra træ til træ eller fra busk til busk. Medens den saaledes flyver om, hører man ofte dens stemme, der er noget hæs og lyder som «sjakerak!»

Helst opholder skjæren sig i nærheden af menneskelige boliger, da den liker at søge sin næring blandt alslags affald fra huset, hvorfor man hyppig ser den paa gjødselhaugen. Forøvrigt gives der næsten ikke det, som skjæren ikke æder. Om vinteren holder den sig saaledes især nær til huset og søger sin føde der; den æder i denne tid ogsaa rognebær og andre saadanne smaafrugter, som er blevne siddende paa træerne, eller den opleder insekter, larver og pupper; ja selv døde fugle, rotter og mus forsmåar den ikke, ligesom alle slags levninger fra en slagtning, saasom størket blod, kjødstumper o. s. v., er lækkerbidskener for den. Om foråret og om sommeren lever den høit af mark, insekter, larver og snegler, ja selv fugleunger og fuldvoksne smaaugle røver den, og kan den komme til, tager den baade eg, kyllinger, andunger og unge duer. Om høsten hjem søger den haverne og plyndrer frugttræerne og frugtbuskene.

II. Man har saaledes i det hele ret til at kalde skjæren en meget forslugen fugl og en rigtig fræk tyv; thi hvor der er noget at stjæle, der er den straks ved haanden. Blandt fuglene er den derfor lige saa berygtet, som ræven er det blandt de firføddede dyr, og den er tilmed værre end ræven, da den ikke nøier sig med at stjæle kyllinger og andunger eller med at plyndre i haven, men endogsaa stjæler forskellige slags gjenstande, som ikke kan spises. Især har den altid lyst til at bemægtige sig skinnende sager, og man har eksempler paa, at skjærer har stjålet sølvskeer og lignende ting, som har ligget i et aabentstaaende vindu eller paa et andet sted, hvor de har kunnet faa fat paa dem.

Skjønt man vel maa indrømme, at skjæren gjør megen

II bd.

gavn ved at udrydde en mængde larver og insekter og tillige en mængde mus, og skjønt den ogsaa ofte ved sit skrig — som den altid lader høre, naar den ser en rovfugl — advarer høns og duer i gaarden, saa maa man dog sige, at den selv gjør saa megen fortræd og tager sig saa godt betalt for sine tjenester, at den snarest maa kaldes et skadedyr.

Den kan hoppe nok saa pent om i gaarden og anstille sig saa skikkelig; men staar døren til hønsehuset aaben — vips! er skjæren derinde, snapper et eg med sit store neb og flyver i en fart ud i haven eller hen i en afkrog, hugger hul paa egget og drikker det helt ud, hvorpaa den ganske frækt hopper hen til hønsehuset igjen for at faa fat paa et til.

III. Sit rede bygger skjæren for det meste temmelig høit oppe i træerne tæt ved huset. I begyndelsen af februar maaned begynder den allerede paa dette arbejde; men først henimod slutningen af marts er redet færdigt til at tages i brug. Som underlag lægger den først en del tynde grene og kviste; derovenpaa danner den en flad skaal af lerjord, og denne udfores til sidst med fine rodtrevler, bast, hø o. s. v., og allerinderst findes der et lag fjær, haar og lignende bløde stoffer. Ovenover det hele dannes der et tag af tornekviste for at holde rovfuglene borte, og kun paa siden findes der et eller to huller, der tjener til indgang.

Nogle aar bygger skjæren høiere tilveirs i træerne end andre, og man mener, at grunden er den, at skjæren iforveien ved, om sommeren bliver regnfuld eller tør. Venter den en regnfuld sommer, bygger den høit oppe for at undgaa regndryppet fra altfor mange grene; venter den derimod en tør og varm sommer, bygger den længere nede mellem løvet for at faa skygge og kølighed. Der er vel ingen, som ved, om der er nogen sandhed heri; men ofte forstaar dyrene sig bedre paa at være veirprofeter end menneskene, og det kan saaledes maaske være sandt alligevel.

Midt i april lægger skjæren fire til seks smukke, grønne, langagtige eg, og naar ungerne er komne frem, pleies de med stor omhu og kjærlighed af de gamle.

Unge skjærer kan blive meget tamme og kan afrettes til forskellige smaa kunster, ligesom de kan lære at sige enkelte ord og at fløite en liden melodi. Sin lyst til at stjæle og gjemme blanke ting taber skjæren dog aldrig, om den bliver nok saa tam, og det kan derfor let blive en plage at have en saadan fugl. 163

101. Om ilden.

163

1. Vil vi ret lære at forstaa, hvor nyttig ilden er for menneskene, behøver vi blot at tænke os, at den var udslukket over hele verden og ikke kunde skaffes tilveie igjen. Lad os engang forestille os, at dette var tilfældet, og da se, hvad det vilde føre til.

Hvorledes vilde det først gaa med al vor føde? Vort brød er bagt ved ildens hjælp; kødet koges og steges paa samme maade; næsten alle slags grønsager maa ligeledes koges, inden de bliver ret skikkede til menneskelig næring, og kun meget

faa urter kan vi nyde i raa tilstand. Der blev saaledes ikke stort andet tilbage end æbler, pærer og andre frugter, og med denne slags føde maatte vi lade os nøie, saafremt vi ikke vilde spise kød og grønsager raa. Dette gjør imidlertid ikke engang de vilde mennesker; de kjender alle ilden og benytter den ved tilberedelsen af sine maaltider. Kun de vilde dyr æder raat kød og sønderriver det med sine tænder og klør, og det samme maatte vi tvinges til at gjøre, om vi ikke havde ildens hjælp; thi ikke engang en kniv eller et andet saadant skarpt redskab kunde vi da have. Det er jo ilden, der hjælper os med at smelte metallerne ud af klippens haarde sten.

Vi maa altsaa sige, at hvis vi ikke havde ilden, vilde vi, hvad vor føde angaar, være tvungne til at leve paa samme maade som de vilde dyr. Men ogsaa i andre retninger vilde vi komme til at savne den ypperlige tjener, som vi har i ilden.

Vi har allerede seet, at det er ilden, som hjælper os med at skaffe metallerne tilveie og med at forfærdige alle mulige slags redskaber af dem. Hvis der ingen ild var, kunde hverken tømmersmanden, snedkeren, smeden eller de mange andre haandverkere hjælpe os med at bygge og indrette vore huse. Vi kunde ikke faa træerne fældede og tømmeret tilhugget, vi kunde ikke faa murstenene brændte, vi kunde kort sagt slet ikke faa bygget selv det allertarveligste hus. Vi kunde jo flette os en hytte af grene og tætte hullerne med tang og halm; men i en saadan hytte vilde vi f. eks. her oppe i Norge ikke kunne udholde at leve vinteren over; thi kulden vilde dræbe de allerfleste mennesker. Vi havde da ikke andet tilbage end at grave os en hule i jorden ligesom ræven og tilbringe største delen af vintertiden dernede; thi hverken lys eller lampe kunde vi have, eftersom ilden ogsaa er nødvendig dertil.

164

Ogsaa hvad vor bolig angaar, var vi altsaa tvungne til at leve som vilde dyr og til at døde en stor del af aaret bort uden at kunne foretage os noget, som var til gavn for os selv eller andre.

II. Blandt alle de mange goder, som menneskene har at være Gud taknemmelige for, maa vi da ikke glemme at regne brugen af ilden; thi vi har nu seet, at det er ved dens hjælp, vi i flere retninger kan indrette vor levevis paa en behageligere, smukkere og nyttigere maade end dyrene.

Man kunde sige, at ilden fra først af er kommen til menneskene som en sand gave fra himmelen; thi det maa vel have været ved, at lynilden slog ned i og antændte et træ, at menneskene første gang lærte ilden med dens lysende og og varmende kraft at kjende. I de første tider har vel menneskene, saasnart lynet havde antændt et træ, søgt at vedligeholde ilden ved at lægge friskt brændsel til; thi gik flammen først ud, kunde det maaske vare længe, inden et nyt tordenveir bragte dem ild igjen.

Senere hen lærte mennesket selv at skaffe sig ild, naar han vilde have det, ved at gnide meget tørre træstykker hurtig mod hinanden, og da han endelig lærte at smelte og bearbejde metallerne, opdagede han samtidig, at han ved hjælp af en haard sten kunde slaa gnister af jernet, og disse gnister fængede med lethed i tørt mos og trøsket træ.

Nutildags gaar det meget lettere med at skaffe ild. En liden træ-æske med nogle smaa pinder kan som ved et trylleri bringe den klare lue frem. Paa enden af de smaa pinder findes der en ubetydelig smule af et brændbart stof, som har den egenskab, at naar det gnides mod et andet stof, som findes paa siden af den lille æske, da gaar der ild i pinden.

Fra Norge og Sverige sendes hvert aar mange millioner æsker med fyrstikker ud over den hele verden, selv til de fjerneste lande.

III. Stor nytte bereder ilden menneskene; men stor er ogsaa den ulykke, den kan volde. Blusser ilden saa sterkt op, at mennesket ikke længere har magt over den, da er den ikke mere at regne for en god og nyttig tjener; men da er den en grusom herre, som bringer fordærvelse og død med sig.

165

Mange menneskelige boliger, ja hele store byer er blevne tilintetgjorte af ilden, mange sjeldne og kostbare ting har den ødelagt og fortæret, ja selv mange tusende mennesker har mistet sit liv i flammerne.

102. Ørnene.

165

I. Blandt de fugle, som lever af at dræbe og fortære andre levende dyr, og som derfor kaldes rovfugle, er ørnene de største. Enkelte arter af dem kan, naar de sidder, naa en høide af en meter, og naar de udbreder vingerne, kan der være en afstand af over tre meter mellem deres vingespidses. Det er saaledes en meget anseelig størrelse, de har, og de ere tillige stolte dyr at se paa.

Ørnens vaaben baade til angreb og til forsvar er dens sterke, i spidsen krogede neb og dens lange, skarpe klør. Et slag af dens vinge kan ogsaa i mange tilfælde volde et andet dyr døden.

Af farve er ørnene i almindelighed brune, med lysere og mørkere overgange. Ældre ørnes fjærdragt er ofte, navnlig paa hovedet og paa halen, ganske lys, undertiden næsten hvid. Hovedet er smukt formet, og øinene er store og klare, gjerne af gul farve, og de ligger dybt inde i hovedet, idet øienbrynene springer langt frem. Herved faar disse fugle et modigt, kjækt og kongeligt udtryk.

Baade deres syn og deres hørelse er meget skarp, og hvad deres aandelige anlæg angaar, kan man med grund kalde dem kloge fugle. I regelen er de

forsigtige og sky og holder ikke af at nærme sig menneskelige boliger. Har de ikke nogen grund til at frygte for nogen fare, bliver de dog baade dristige og nærgaaende.

Ørnene er udbredte saagodtsom over hele jorden, men holder mest af at leve i fjeld- eller i det mindste i skogegne. Oppe paa toppen af de mest utilgængelige fjelde eller øverst i de høieste og største træer bygger de sit store, flade rede, som kan være henved to meter i gjennemsnit. Dets underlag dannes af grene, der ofte har en tykkelse som en voksen mands arm; indvendig er det beklædt med tynde kviste og udforet med blødere stoffer, f. eks. dyrehaar, fjær og lignende. For det meste lever ørnene parvis og taaler ingen kamerater indenfor sine enemerker.

166

Ørnens flugt er majestætisk. Timevis kan den paa sine udbredte vinger i store kredse seile rundt i luften. Ofte hæver den sig saa høit, at den ikke kan øines fra jorden. Opdager dens sikre syn, medens den saaledes befinder sig høit oppe i luften, et dyr, der egner sig til bytte, sænker den sig ned i kredse for at tage det nærmere i øiesyn, og bestemmer den sig til at angribe det, folder den i et nu vingerne sammen, og med lynets fart styrter den sig med fremstrakte klør ned over sit offer. Flere gange har man havt eksempel paa, at ørne har slaaet ned paa smaabørn og har ført dem bort med sig, ja selv voksne mennesker har de overfaldet.

Engang blev en stor ørn fanget paa en pudsig maade, idet den viste sig altfor dristig. Formodentlig har den været meget sulten; thi den slog ned midt i en bondegaard paa et stort, fedt svin. Da den naturligvis ikke kunde løfte sit tunge bytte op i luften med sig, og da den havde boret klørne dybt ned i svinets ryg, saa den ikke straks kunde komme løs eller nødigt vilde slippe sit tag, blev den overrasket af nogle bønder, som ved svinets skraalen blev kaldte ud af husene. Det lykkedes en bondemand at faa ørnen til at slippe svinet; men i samme øieblik slog den ned paa en kat, som stod i nærheden, og fløi med den hen paa et gjærde, hvor den satte sig til ro for at fortære den. Bonden, som ogsaa gjerne vilde frelse katten, sprang ind efter sin bøsse; men idet han kom tilbage med den og nærmede sig ørnen, merkede denne nok, at den atter skulde forstyrres i sin middagsmad, og den gik da løs paa bonden. Svin, kat og bondemand skreg nu i munden paa hinanden, og først, da flere andre mænd var komne tilstede og modig havde givet sig i lag med røveren, lykkedes det at overmande den, og den maatte da betale sin dristighed med tabet af friheden.

II. Først længe efter solopgang forlader ørnen sit nattekvarter og begiver sig paa jagt. Han og hun følges ad og jager i fællesskab, og jagten varer til middag. Lam, harer, agerhøns og mindre fugle maa da ofre livet, om ørnen faar lyst paa dem. Naar jagten henimod middag er tilende, hviler den sig i nærheden af sit rede

paa et eller andet sikkert sted, hvor den kan fordøie sin føde i ro og mag. Naar den har udhvilet sig, flyver den hen for at drikke og tager sig gjerne med det samme¹⁶⁷ et bad. Derefter begynder jagten igjen og fortsættes til ud paa eftermiddagen. Resten af dagen, indtil mørket bryder frem, anvender den til flyveøvelser høit oppe i luften. Saasnart mørket indtræder, bliver den ængstelig og sky og begiver sig i stilhed til sit sovested.

Skjont ørnen vel holder mest af selv at nedlægge sit bytte, forsmaar den dog ingenlunde at stille sin sult paa et aadsel. Naar den er sulten, æder den meget og søger derfor helst et større bytte, som den efter at have dræbt plukker saa nogenlunde rent, inden den begynder at fortære det. Mindre knogler knuser den i smaastykker og sluger dem derpaa; af større fugle lader den nebbet blive liggende. Hvad den ellers kan have slugt af benstumper, haar o. s. v., gulper den atter op i store klumper omtrent hver femte eller sjette dag.

Hunnen lægger for det meste to store, hvide eller brunplettede eg, som den udruget i løbet af fem uger. De udklækkede unger er bedækkede med lysegraa dun, og de gamle er meget omhyggelige for dem. De dræber saa mange dyr, som de paa nogen maade kan faa fat paa, og slæber dem hjem til redet, forat de smaa ikke skal savne føde. Er der fare paafærde, kan man se de gamle tage ungerne i nebbet og flyve bort med dem, noget, som ellers ikke finder sted blandt fuglene.

Unge ørne tæmmes meget let og lærer ogsaa let at kjende sin herre. Man ved tilfælde, da ørne har været holdte i fangenskab i over hundrede aar, hvilket altsaa er et bevis for, at de kan blive meget gamle.

Hos os findes et par af de største ørnearter, nemlig kongeørnen og havørnen.

Kongeørnen hører til de stærkeste og modigste ørne og anfalder alle slags mindre pattedyr.

Havørnen, som er noget større end kongeørnen og kjendes paa sit lyse hoved og den lyse hals, lever helst ved havets kyster. Den søger sit bytte blandt svømmefugle, unge sælhunde og fiske.

Ørnens farligste fiender er menneskene. I fugleverdenen er de almindelig forhadte og forfølges med skrigen og alle slags drillerier af de mindre falke, ravne, svaler og en mængde andre fugle. Skjont disse ikke kan gjøre den kongelige ørn nogen videre fortræd, er deres plagerier den dog besværlige, og den¹⁶⁸ vælger i regelen at trække bort fra egnen for at undgaa alle disse smaa fiender.

103. Smaagutternes nationalsang.*Af H. Wergeland*

Vi ere en nation vi med,
vi smaa, en alen lange;
et fædreland vi frydes ved,
og vi, vi ere mange.
Vort hjerte ved, vort øie ser,
hvor godt og vakkert Norge er;
vor tunge kan en sang blandt fler
af Norges æressange.

Mer grønt er græsset ingensteds,
mer fuldt af blomster vævet
end i det land, hvor jeg tilfreds
hos far og mor har levet;
jeg vil det elske til min død,
ei bytte det, hvor jeg er fød,
om man et paradys mig bød,
af palmer oversvævet.

Hvor er vel himlen mere blaa?
Hvor springer vel saa glade
de bække, som i engen gaa
for blomsterne at bade?
Selv vinteren jeg frydes ved,
saa hvid og klar, som strøet med
al stjernehimlens herlighed
og hvide liljeblade.

Jeg ikke vil for fremmed vaar
min norske vinter bytte,
og fremmed slot ei nær forslaar
imod min faders hytte.
Han siger, han er der saa fri —
det ei saa nøie fatter vi;
men noget godt er vist deri,
som værd er at beskytte.

Gid jeg da snart maa blive stor
— jeg har saa længe biet —
at tappert jeg kan verne for
min faders dyre frihed!
Og skulde nogen vel med magt
faa fædrelandet ødelagt?
Hvert liv, min fader jo har sagt,
er til dets frelse viet.

Det leve da som gran og fyr,
de sterke, eviggrønne!
Som stjernerne bag sine sky'r
er altid lige skønne!
Kom, vaar og høst, som altid før,
med blomster for min moders dør,
med gyldent korn paa faders stør
som vil du dem belønne!

Henr. Wergeland.